

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

Evidenčné číslo: 19100/B/2012/1399071051

OBČIANSKA VOJNA V SUDÁNE
—
JEJ PRÍČINY A DÔSLEDKY

Bakalárska práca

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

OBČIANSKA VOJNA V SUDÁNE

—

JEJ PRÍČINY A DÔSLEDKY

Bakalárska práca

Študijný program: Medzinárodné ekonomické vzťahy

Študijný odbor: 6221 7 00 - Medzinárodné ekonomické vzťahy

Školiace pracovisko: Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov a
hospodárskej diplomacie

Vedúci záverečnej práce: Ing. Viliam Pajtinka

Bratislava 2012

Michal Kľúčik

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracoval samostatne a že som uviedol všetku použitú literatúru.

Dátum:

.....

Pod'akovanie

Rád by som sa pod'akoval vedúcemu záverečnej práce Ing. Viliamovi Pajtinkovi za cenné rady a pripomienky pri písaní bakalárskej práce.

Abstrakt

KEÚČIK, Michal: *Občianska vojna v Sudáne – jej príčiny a dôsledky* – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta medzinárodných vzťahov; Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov a hospodárskej diplomacie. – Vedúci záverečnej práce: Ing. Viliam Pajtinka – Bratislava: FMV EU, 2012, 86 s.

Cieľom záverečnej práce bolo identifikovať príčiny vzniku a dôsledky takmer polstoročie trvajúcej občianskej vojny v Sudáne na pozadí historického vývoja krajiny. Práca je rozdelená do piatich kapitol. Obsahuje 1 graf, 1 tabuľku a 3 prílohy. Prvá kapitola je venovaná geografickým a sociálnym reáliám Sudánu a monitoruje vývoj krajiny po nadobudnutí nezávislosti. V druhej a tretej kapitole je charakterizovaná vojna medzi severom a juhom, výsledkom ktorej bol vznik Južného Sudánu. V ďalšej časti práca opisuje konflikt v Dárfure. Záverečná kapitola sa zaoberá súčasnými problémami v regióne ako dôsledkami dlhoročných bojov. Výsledkom riešenia danej problematiky je komplexná charakteristika javov ovplyvňujúcich občiansku vojnu v Sudáne a jej vplyv na krajinu.

Kľúčové slová:

Sudán, Južný Sudán, Dárfur, občianska vojna, genocída

Abstract

KEÚČIK, Michal: *Civil war in Sudan – reasons and consequences* – University of Economics in Bratislava. Faculty of International Relations; Department of International Economic Relations and Economic Diplomacy. – Thesis supervisor: Ing. Viliam Pajtinka – Bratislava: FMV EU, 2012, 86 p.

The aim of this bachelor thesis was to identify the reasons of origin and the implications of the almost half century long civil war in Sudan in the background of country's historical development. Thesis is divided into 5 chapters. It includes 1 scheme, 1 table and 3 annexes. The first chapter is dedicated to geographical and social facts about Sudan and monitors the development of the country till it was given independence. In the second and third chapters there is described the war between North and South concluding in the creation of the new country - South Sudan. The following part of the thesis describes the conflict in Darfur. The last chapter deals with problems in the region that are the consequence of long-time fighting. The result of solving the issue of the thesis is a complex characteristic of effects affecting the civil war and its impact on the country.

Key words:

Sudan, South Sudan, Darfur, civil war, genocide

Obsah

Zoznam použitých skratiek	9
Úvod.....	11
1 Predpoklady pre vznik sporu v nezávislom Sudáne	14
1.1 Reálie Sudánu.....	14
1.1.1 Geografia	14
1.1.2 Náboženstvo, jazyk a etnické zloženie	15
1.1.3 Stručný historický vývoj do 19. storočia	17
1.2 Obdobie od 19. storočia po vyhlásenie nezávislosti	17
1.2.1 Turkiyya (1821-1885).....	17
1.2.2 Mahdistický štát (1885-1898).....	19
1.2.3 Britsko – egyptské kondomínium (1889-1956)	20
2 Prvá občianska vojna	23
2.1 Udalosti vedúce k vzniku prvej občianskej vojny.....	23
2.1.1 Ranné prejavy nacionalizmu	23
2.1.2 Formovanie politických prúdov	24
2.1.3 Cesta k nezávislosti.....	25
2.2 Priebeh prvej občianskej vojny	27
2.2.1 Počiatky ozbrojenej rebélie.....	27
2.2.2 Prvé obdobie parlamentarizmu a Abudova diktatúra	28
2.2.3 Vznik SANU a Anya-Nya	30
2.2.4 Druhé obdobie parlamentarizmu a pokus o prámerie.....	31
2.2.5 Eskalácia násilia.....	32
2.2.6 Problémy juhosudánskeho odboja a islamská ústava	33
2.2.7 Vláda plukovníka Ja'afara Numayriho	34
2.2.8 Joseph Lagu a zjednotený odboj	36
2.3 Ukončenie prvej občianskej vojny	37
3 Druhá občianska vojna v Sudáne.....	39
3.1 Udalosti vedúce k vzniku druhej občianskej vojny.....	39
3.1.1 Rozmach a kolaps sudánskeho hospodárstva	39
3.1.2 Rozpad mierovej zmluvy z Addis Abeba	40
3.1.3 Výnimočný stav a Numayriho neobmedzená moc	42
3.2 Priebeh druhej občianskej vojny	42
3.2.1 Vypuknutie ozbrojeného povstania a vznik SPLM/A	42
3.2.2 Vznik kmeňových milícií.....	44
3.2.3 Tretie obdobie parlamentarizmu	45
3.2.4 Islamistický režim Al-Turabiho.....	47
3.2.5 Rozkol v SPLM/A a Nuerská občianska vojna	47
3.2.6 Mierové rokovania IGAD a znovuzjednotenie odboja	49
3.2.7 Koniec Turabiho éry	50
3.2.8 Vplyv ropy na občiansku vojnu	51

3.3	Ukončenie druhej občianskej vojny	51
3.3.1	Mierové rokovania	51
3.3.2	Všeobecná mierová zmluva	53
4	Občianska vojna v Dárfure	55
5	Dôsledky občianskej vojny v Sudáne	59
5.1	Situácia v Južnom Sudáne	59
5.2	Napätie medzi Sudánskou republikou a Južným Sudánom	60
5.2.1	Spor o ropu	60
5.2.2	Pokračovanie bojov v pohraničných regiónoch	62
5.3	Humanitárne kríza a vysídlené obyvateľstvo	63
	Záver	65
	Zoznam použitej literatúry	66
	Zoznam príloh	81

Zoznam použitých skratiek

Skratka	Anglický význam	Slovenský význam
AACC	All Africa Conference of Churches	Celoafriická konferencia cirkví
ALF	Azanian Liberation Front	Azanský oslobodzovací front
ANAF	Anya-Nya National Armed Forces	Národné ozbrojené sily Anya-Nya
APG	Anyidi Provisional Government	Provizórna vláda Anyidi
AÚ	African Union (AU)	Africká únia
BR OSN	UN Security Council (UNSC)	Bezpečnostná rada OSN
CPA	Comprehensive peace agreement	Všeobecná mierová zmluva
DOP	Declaration of Principles	Deklarácia zásad
DUP	Democratic Unionist Party	Demokratická unionistická strana
FIS	Islamic Salvation Front	Islamistický front spásy
IGAD	Intergovernmental Authority on Development	Medzivládny úrad pre rozvoj
IMF	International Monetary Fund	Medzinárodný menový fond
JEM	Justice and Equality Movement	Hnutie spravodlivosti a rovnosti
LMC	Lundin Mining Corporation	Ťažobná spoločnosť Lundin
MTS	International Criminal Court (ICC)	Medzinárodný trestný súd
NASC	National Alliance for the Salvation of the Country	Národná aliancia pre spásu krajiny
NCP	National Congress Party	Strana národného kongresu
NIF	National Islamic Front	Národný islamský front
NPG	Nile Provisional Government	Nílska provizórna vláda
NUP	National Unionist Party	Národná unionistická strana
PAIC	Popular Arab and Islamic Congress	Ľudový arabský a islamský kongres
PDF	People's Defense Force	Ľudové obranné sily
PDP	People's Democratic Party	Ľudová demokratická strana
RCC	Revolutionary Command Council	Revolučná riadiaca rada
SAF	Sudanese Allied Forces	Spojené sudánske sily

SALF	Sudan African Liberation Front	Africký oslobodzovací front Sudánu
SANU	Sudan African National Union	Sudánska africká národná únia
SCP	Sudan Communist Party	Sudánska komunistická strana
SLM/A	Sudan Liberation Movement/Army	Sudánske oslobodzovacie hnutie/armáda
SPAF	Sudan People's Armed Force	Sudánske ľudové ozbrojené sily
SRF	Sudan Revolutionary Front	Sudánsky revolučný front
SSIM/A	South Sudan Independence Movement/Army	Juhosudánske hnutie/armáda za nezávislosť
SSLM	Southern Sudan Liberation Movement	Juhosudánske oslobodzovacie hnutie
SSPG	Southern Sudan Provisional Government	Juhosudánska provizórna vláda
SSU	Sudan Socialist Union	Sudánska socialistická únia
TMC	Transitional Military Council	Prechodná vojenská rada
UNAMID	United Nations African Union Mission in Darfur	Misia Organizácie spojených národov a a Africkej únie v Dárfure
UNMIS	United Nations Missions in Sudan	Misia Organizácie spojených národov v Sudáne
UNMISS	United Nations Missions in Southern Sudan	Misia Organizácie spojených národov v Južnom Sudáne
UNRRA	United Nations Relief and Rehabilitation Administration	Úrad organizácie spojených národov pre pomoc a obnovu
UNISFA	United Nations Interim Security Force for Abyei	Dočasné bezpečnostné sily organizácie spojených národov pre Abyei
USAP	Union of Sudan African Parties	Únia sudánskych afrických strán
WB	World Bank	Svetová Banka

Úvod

Občianska vojna je fenomén nechválne prezentujúci neudržateľné napätie v spoločnosti, zanechávajúci aj po svojom skončení hlboké a často neliečiteľné jazvy. Škody, ktoré spôsobuje, nemožno merať v hmotnom vyjadrení a vyčíslit' počtom obetí, hoci za sebou zanecháva zničenú krajinu. Následky občianskej vojny pretrvávajú a dlhodobo deformujú kultúrny a sociálny rozvoj celého zasiahnutého regiónu. Známy americký generál William Sherman na margo občianskej vojny v USA povedal, že čím je vojna krutejšia, tým skôr sa skončí. Krvavý príklad zo Sudánu však výrok dokonale neguje, pretože v tejto krajine sa bojuje už takmer polstoročie bez vyhliadok na skorý a trvalý mier.

Prísun informácií o aktuálnej situácii zo Sudánu je sťažený prítomnosťou rôznych technických a administratívnych prekážok. Odľahlé oblasti krajiny žijú v mnohých prípadoch svojím vlastným životom, nedostupné a izolované od permanentného kontaktu s úradmi. Presné demografické a hospodárske štatistiky sú limitované alebo neexistujú. Rozdelenie Sudánu v roku 2011 spôsobilo nepoužiteľnosť mnohých dát projektovaných pre pôvodný štátny útvar. Primárnym zdrojom poznania sú správy misií a agentúr OSN. Denné objektívne spravodajstvo prináša server Sudan Tribune.

Vedúcou vedeckou osobnosťou v oblasti skúmania Sudánu a konfliktov v ňom bol Robert O. Collins, ktorý pred svojou smrťou v roku 2008 publikoval 15 kníh a téme sa venoval takmer 50 rokov. Ďalším nemenej významným autorom sa stal Douglas H. Johnson stojaci pri zrode mierovej zmluvy medzi juhom a severom. Medzi najaktívnejšie inštitúcie sa zaraďuje The Graduate Institute, vysoká škola v Ženeve vedúca výskumný projekt „The Small Arms Survey – HSBA“ pravidelne monitorujúci situáciu v Sudáne.

Dlhoročný konflikt je na Slovensku málo zdokumentovaný a médiami publikované informácie sú často plné nepresností či faktografických omylov. Krajina sa v minulosti dostávala do povedomia najmä prostredníctvom konfliktu v Dárfure s prívlastkom genocídy. Vznik Južného Sudánu a volanie po humanitárnej pomoci zvýšili spoločenský záujem o tento región. Najvýznamnejšie aktivity v Slovenskej republike vyvíjajú Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety pod vedením Vladimíra Krčméryho a Fakulta zdravotníctva a sociálnej práce Trnavskej univerzity, na čele ktorej stojí Martin Rusnák. Obe inštitúcie sa angažujú v priamom poskytovaní zdravotnej starostlivosti v Sudáne a zabezpečovaní tréningu miestneho zdravotníckeho personálu spolu s publikačnou činnosťou zameranou na medicínsku a sociálnu problematiku. Južný Sudán je jednou z

priorít MZV v oblasti rozvojovej pomoci prúdiacej do krajiny prostredníctvom programu SlovakAid. V Južnom Sudáne taktiež pôsobí humanitárna organizácia MAGNA, OZ SAVIO, OZ eRko a Slovenská katolícka charita. Napriek tomu o vojne v niekdajšej najväčšej krajine Afriky neexistuje aktuálna odborná či vedecká publikácia v slovenskom jazyku.

Uvedená relatívna nedostupnosť prameňov a nedostatok poznatkov boli jedným z motívov k napísaniu predkladanej práce. Jej cieľom je identifikovať príčiny a dôsledky jednej z najdlhších vojen moderných dejín na pozadí historického vývoja krajiny. Občianska vojna v Sudáne menila v priebehu svojho vývoja bojujúce strany, príčiny i miesta bojov. Všetky konflikty však majú vzájomnú súvislosť, a preto je podľa osobného názoru autora nemožné identifikovať ich príčiny a dôsledky bez celkovej chronologickej analýzy situácie v krajine. Dôraz je kladený na aktuálnosť údajov upravených k marcu 2012.

Predpoklady pre vznik takmer 50 rokov trvajúcich bojov možno hľadať v období pred samostatnosťou, v politike štátnych celkov zriadených na tomto území pred vznikom nezávislého Sudánu, no i v geografických a sociálnych reáliách. Uvedeným témam sa v stručnosti venuje prvá kapitola predkladanej práce.

Boje o nezávislosť južného regiónu sa súhrnne označujú ako prvá a druhá občianska vojna. Ich priebehu sa venuje druhá a tretia kapitola. Obe sú štruktúrované do troch menších celkov opisujúcich vznik, priebeh a ukončenie konfliktu. Zachytávajú obdobie od vzniku nezávislosti Sudánu až po podpis mierovej zmluvy v roku 2005.

Štvrtá kapitola rozoberá občiansku vojnu v Dárfure. Mnohé príčiny pre jej vznik sú identické s konfliktami opísanými v predchádzajúcich častiach, no vojnu v Dárfure nemožno pokladať za súčasť prvej a druhej vojny.

Posledná piata kapitola stručne zhŕňa dôsledky vojny naznačené už v predchádzajúcich kapitolách. Jedná sa najmä o situáciu v Južnom Sudáne po štyridsiatich rokoch bojov, spor medzi Sudánskou republikou a Južným Sudánom ako následok zhoršenia hospodárskej situácie oboch krajín po rozdelení a okrajovo sa zaoberá problematikou vnútorne vysídlených ľudí a utečencov. Konflikty v pohraničí a v sporných regiónoch spojené s vyhlásením nezávislosti Južného Sudánu nie sú ťažiskovou témou práce, a preto je im venovaná len parciálna pozornosť.

Pre spracovanie takejto rozsiahlej témy akou je občianska vojna v Sudáne, ktorú práca skúma v rozmedzí takmer 200 rokov, bolo najdôležitejšie abstrahovať od údajov

priamo nesúvisiacich s prácou. Určiť takúto definíciu bolo veľmi náročné vzhľadom na kontinuitu procesu a snahu o zachovanie chronologickej štruktúry práce s orientáciou na príčiny vzniku vojny a jej následného vývoja. Identifikácia príčin takého komplikovaného a komplexného procesu by mohlo prílišnou abstrakciou nadobudnúť prvky subjektívneho nazerania na celú problematiku, čoho sa predkladaná práca pokúšala vyvarovať.

Predkladaná práca vymedzuje skúmanú tému do menších celkov pre účely vyššej prehľadnosti. Vznikli analýzou širokého spektra publikácií, článkov, štúdií a dát z rôznych zdrojov a následnou syntézou údajov tvoriacich jednotlivé celky tejto práce. Tie sa snažia identifikovať vnútornú štruktúru javov a ich vzájomné vzťahy. Ich obsah je zovšeobecnený pre potreby predkladanej práce, vysoký dôraz je však kladený na zachovanie dôležitých detailov. Indukcia preto nezahŕňa najdôležitejšie osobnosti, dátumy a významnejšie hnutia a frakcie zapojené do konfliktu. Táto detailnosť pri spomínaných kategóriách je výsledkom snahy o kompatibilitu práce s inými materiálmi a o uľahčenie vyhľadávania rozsiahlejších informácií o danej problematike.

Najdôležitejšou metódou skúmania použitou v práci, vyplývajúcou z jej povahy, bolo porovnávanie, a to hneď na dvoch úrovniach. Prvou bolo porovnávanie informácií z prameňov pri písaní práce, kde dochádzalo k faktografickým kolíziám, pretože pri rôznej miere abstrakcie vznikali nepresnosti. Nedostupnosť konkrétnych údajov, štatistík a presných meraní vedie k zakladaniu faktov na predikciách, ktoré sa u rôznych autorov líšia. Práca sa preto snažila spracovať čo najväčšie množstvo údajov z primárnych zdrojov, akými sú napríklad mierové zmluvy, rezolúcie a štúdie OSN, údaje Svetovej banky a MMF. Druhú úroveň komparácie tvorili vyjednané zmluvy a dohody, ich dodržiavanie či nedodržiavanie v praxi a následky takého konania.

Predkladaná práca má ambíciu stať sa kvalitným zdrojom poznania o občianskej vojne v Sudáne podloženou dôveryhodnými prameňmi informácií.

1 Predpoklady pre vznik sporu v nezávislom Sudáne

1.1 Reálie Sudánu

1.1.1 Geografia

Územie Sudánskej republiky a Južného Sudánu, tvoriace pred 9. júlom 2011 spoločné územie Sudánu, sa vyznačuje obrovskou heterogenitou tak z fyzicko-geografického ako aj etnického hľadiska. Osídlenie severného Sudánu¹ je situované predovšetkým k úrodným nížinám Nílu. Na sútoku Bieleho a Modrého Nílu leží hlavné mesto Chartúm, spolu s Omdurmanom a Severným Chartúmom tvoria región troch miest, najrozvinutejšiu časť krajiny.

Severný Sudán tvorí na západ od toku Nílu východná Sahara, ktorá je taktiež známa ako Líbyjská púšť, na východ od veľtoku sa rozprestiera Núbska púšť. Obe tvoria africký púštny pás zvaný Sahel. Je to nehostinná krajina, v ktorej umožňujú život nomádskym kmeňom len zriedkavé oázy a vulkanické skalné výbežky. Pobrežie Červeného mora je taktiež suché, neúrodné a úzke pásmo strmo prechádzajúce do vyprahnutého Červenomorského pohoria. Nachádza sa tu prístav Port Sudan, tranzitné miesto sudánskej ropy. Na hraniciach Sudánskej republiky a Južného Sudánu, západne od Bieleho Nílu, sa týči nevysoké pohorie Nuba. Je to oblasť s množstvom izolovaných údolí dostupných iba horskými chodníkmi. Severne od Núbskeho pohoria až po púštny pás Sahelu sa rozprestiera región Kordofán.

Západne od Núbskeho pohoria, pri hraniciach s Čadom na území západného Dárfuru sa tiahne sopečné pohorie Jabal Marrah. Je zdrojom životodarnej vody pre priľahlú pláň a je v kontraste s púštnou krajinou južného a severného Dárfuru. Dárfur spolu s Kordofánom možno spoločne označiť ako západný Sudán, územie poznačené absenciou stabilných, celoročných vodných tokov.

Južná časť územia pri hraniciach s Ugandou a Etiópiou je hornatá a neporovnateľne bohatšia na zrážky. Vlhko a pramene z hôr vytvárajú pod sútokom riek Kiir, Sobat a Biely Níl rozsiahlu oblasť močiarov Sudd, ktorá je najväčším močariskom na svete. Územie západne od močiarov až po hranicu so Stredoafričkou republikou sa nazýva Bahr al-Ghazal. Do južného Sudánu zasahuje v regióne Equatória z Demokratickej republiky

¹Názvy regiónov v práci nezodpovedajú súčasnému oficiálnemu administratívnomu usporiadaniu, ktoré je pre potreby textu príliš zložité. Sú prispôbované geografickým a historickým celkom tvoriacim krajinu.

Kongo a Ugandy rovníkové vlhké tropické pásmo lesov, ktoré postupne prechádza smerom na sever do savany.

1.1.2 Náboženstvo, jazyk a etnické zloženie

Etnická a jazyková skladba obyvateľstva sa vyznačuje vysokou heterogenitou. V dnešnej Sudánskej republike sa hlási k islamu drvivá väčšina populácie, iné náboženstvá sa vyskytujú len v zmiešaných pohraničných oblastiach. V Sudáne bolo na začiatku 90. rokov 20. storočia odhadom len 10 % populácie kresťanov.² Ich počet medzi africkým etnikom významne stúpol za posledných 20 rokov v reakcii na proces nútenej islamizácie. O náboženskom zložení v Južnom Sudáne neexistujú presné dáta založené na sčítaní, preto sa dostupné údaje výrazne líšia.³ Počet kresťanov je odhadovaný na jednu až dve tretiny populácie. Prvky kresťanskej a tradičnej viery⁴ sú často previazané, preto je sporné, do ktorej skupiny ich zaradiť. Podľa výskumu Dr. Izadyho a Kolumbijskej univerzity z roku 2011 žije v Južnom Sudáne 47,5 % vyznávačov pôvodných náboženstiev, 30,8 % kresťanov a 21,7 % moslimov.⁵

Oficiálnymi jazykmi v Sudánskej republike aj v Južnom Sudáne sú angličtina a arabčina, hoci tendencie v ich masovom používaní sú protichodné. Sudánske kmene, najmä z juhu, používajú svoje vlastné jazyky a líšia sa v praktizovaní náboženských rituálov. Existuje takmer 600 etnických skupín používajúcich okolo 400 jazykov alebo ich dialektov.⁶ Z toho je až 133 jazykov unikátnych, stále používaných a zdokumentovaných.⁷

Podľa profesora Roberta O. Collinsa sa najjednoduchšie dajú rozdeliť Sudánčania na moslimov a „nemoslimov“. Moslimská populácia sa ďalej rozvetvuje na časť s arabskou identitou a na nearabov. A hoci arabskú časť spája náboženstvo a spoločná reč, existujú odlišnosti, pre ktoré ich môžeme rozčleniť na dve skupiny. Prvú skupinu tvoria Ja´alínovia

²Metz, H. C.: *Sudan: A country study – Religion*. [cit. 2012-25-03]. Dostupné na internete: <<http://countrystudies.us/sudan/47.htm>>

³Napríklad na základe údajov Svetovej kresťanskej databázy sú počty nasledovné : 60,5 % kresťanstvo, 32,9 % pôvodné náboženstvá a 6,2% islam. Prameň : World council of churches : *South Sudan*. [cit.2011-23-11]. Dostupné na internete: <<http://www.oikoumene.org/gr/member-churches/regions/africa/south-sudan.html>>

⁴Zaužívaný výraz „animizmus“ nie je v prípade Sudánu vhodný

⁵Izady, M.: *South Sudan: Religious Composition*. [cit. 2011-28-11]. Dostupné na internete: <http://southsudaninfo.net/wp-content/uploads/reference_library/maps/s_sudan_religion.jpg>

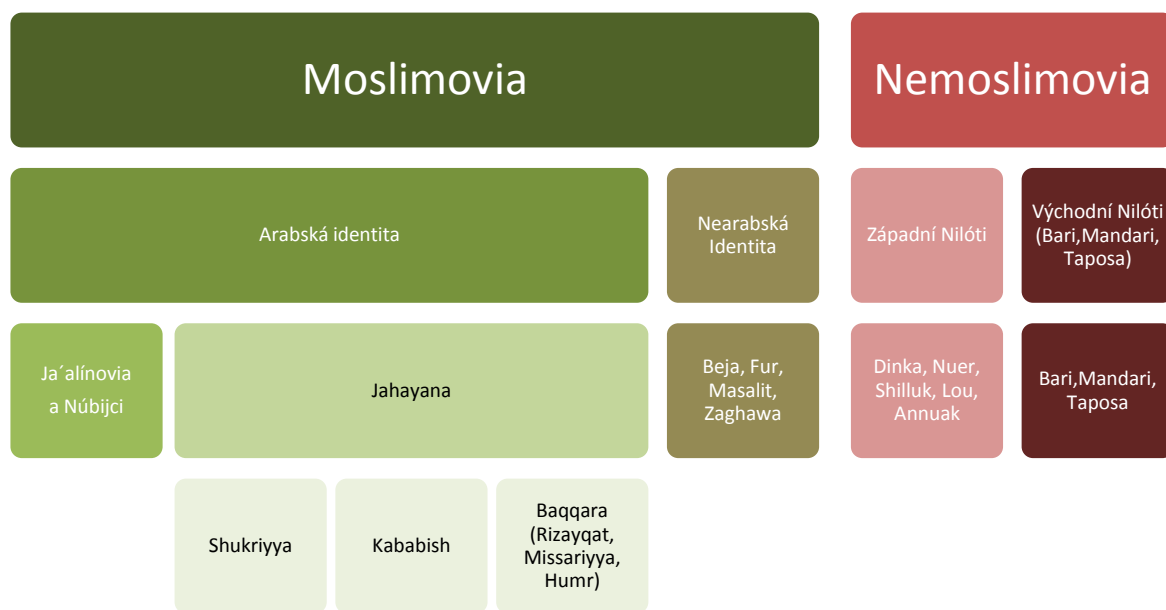
⁶Údaj z roku 1991. Prameň : Metz, H. C.: *Sudan: A country study – Ethnicity*. [cit. 2011-26-11]. Dostupné na internete: <<http://countrystudies.us/sudan/35.htm>>

⁷Lewis, P. M.: *Languages of Sudan*. [cit. 2011-10-11]. Dostupné na internete: <http://www.ethnologue.com/show_country.asp?name=SD>

a arabizovaní Núbijci. Tí sa považujú za potomkov Ibrahíma Ja'ala⁸ a tvoria komunity usadené pozdĺž Nílu. Druhá skupina pozostáva z Juhaynských nomádov a pastierov, neprisvojujúce si takýto pôvod. Žijú najmä v západnom Sudáne a z veľkej časti stratili arabské črty splynutím s miestnou populáciou. Patria sem najmä tri dominantné skupiny – Shukriyya, Kababish a Baqqara. Do skupiny moslimov nearabského pôvodu patria kmeňe Beja žijúce na východe krajiny a záposudánske kmene Fur, Masalit a Zaghawa

„Nemoslimovia“ sú sústredení na území novovytvoreného Južného Sudánu a na nábožensky zmiešanom pohraničí. Patrí sem asi 60 odlišných skupín západných a východných Nilótov. Dve najväčšie skupiny tvoria prevažne kresťanskí Dinkovia a Nueri vyznávajúci tradičné africké náboženstvá. Ďalšie významné skupiny sú Lou, Shilluk Anuak, Bari, Mandari a Taposa.⁹

Schéma č.1 Kmeňové zloženie Sudánskej populácie

Vlastné spracovanie. Prameň: Collins, R.O.: *A history of modern Sudan*. 2009. s. 4-6

Takýto vysoký stupeň etnickej diverzity začlenennej do jedného štátu vytvára silné predpoklady pre vznik sporov a diskriminácie, nielen medzi hlavnými skupinami, ale aj v rámci nich. Dôkazom tohto tvrdenia je pozadie drvivej väčšiny konfliktov v Sudáne, ktorým sa práca venuje. Delenie spoločnosti podľa kmeňov a pôvodu je v sudánskej spoločnosti prítomné aj po rozdelení krajiny a vytvára vážnu prekážku pre rozvoj regiónu.

⁸Ibrahím Ja'al je označovaný za potomka al-'Abbása, strýka proroka Muhammada. Tento argument slúži k identifikovaniu sa s arabským pôvodom.

⁹Collins, R.O.: *A history of modern Sudan*. 2009. s. 4-6

1.1.3 Stručný historický vývoj do 19. storočia

Úrodné povodie Nílu tiahnuce sa významnou časťou dnešného Sudánu a Južného Sudánu, tvorilo už odpradáva vhodné predpoklady pre kolonizáciu. Štátne celky, ktoré na tomto území vznikali, boli v intenzívnom kontakte so svojimi susedmi, najmä smerom k delte Nílu alebo prostredníctvom prístupu k Červenému moru.¹⁰ Boli to centralizované otrokárske štáty využívajúce široké prihraničné oblasti svojich kráľovstiev na pustošivé výpady za bohatstvom, otrokmi či surovinami pre obchod i vlastnú spotrebu. Z Egyptu a Arabského polostrova prenikal do severnej časti v 7. storočí islam, ktorý v obrovskej miere pretvoril kultúru a tradície miestneho obyvateľstva. Do Sudánu však neprenikalo ucelené, jednotvárne učenie. Islam bol šírený v rôznych formách v závislosti na výklade konkrétneho Imáma.¹¹ Tak vznikali mnohé sufisitické rády bez centrálnej kontroly rady ulamá,¹² ktorá bola v Sudáne zriadená až počas obdobia britsko-egyptského kondomína.

Príchodom islamu sa začala epocha vytlačania pôvodných kmeňových náboženstiev a kresťanstva, ktoré do týchto oblastí preniklo o storočie skôr z Egyptu a Byzancie. Posledné kresťanské kráľovstvá boli zo Sudánu definitívne vytlačené začiatkom 16. storočia. Islam so sebou priniesol okrem iného právny kódex deliaci obyvateľstvo do dvoch skupín. – na moslimskú, ktorej prináležala právna ochrana, a na nemoslimskú, ktorá žiadne práva nemala. To legalizovalo už stovky rokov známe pustošivé výpady na juh. Tieto bývajú historikmi označované za vzory pre uplatňovanie neskorších politík a názorových prúdov formujúcich moderný Sudán.¹³

1.2 Obdobie od 19. storočia po vyhlásenie nezávislosti

1.2.1 Turkiyya (1821-1885)

Otrokárstvo dosiahlo svoj vrchol počas turecko – egyptskej nadvlády nad Sudánom, známej aj ako Turkiyya. Pred ňou neexistovala na území Sudánu taká moc, ktorá by dokázala efektívne prenikať južne za rieky Kiir a Sobat. V roku 1820 spustil Muhammad

¹⁰Najznámejšie sú najmä kráľovstvá na území Núbie, rozprestierajúcej sa v povodí Nílu v oblasti dnešného severného Sudánu a južného Egyptu, medzi nimi napríklad biblické kráľovstvo Kuš.

¹¹Imám – moslimský duchovný líder

¹²Sufizmus možno zjednodušene označiť ako mystickú a ezoterickú dimenziu islamu nepatriacu k ortodoxnému výkladu väčšiny imámov. Ulamá je duchovná rada, orgán, rozhodujúci a správnej interpretácii islamského učenia.

¹³Johnson, D.H.: *African Issues: The root causes of Sudan's civil wars*. 2003. s 3

‘Ali, miestodržiteľ Egypta v službe otomanského sultána z Istambulu, inváziu smerom na juh. Dobre vybavenému vojsku stačil na podrobenie severného regiónu pozdĺž toku Nílu a oblasti Kordofánu jeden rok. Geografická vzdialenosť Káhiry si vyžiadala založenie nového administratívneho centra pre Sudán – Chartúmu. Podrobené územia boli zaťažené obrovskými daňami. Tie sa platili materiálne – otrokmi, poľnohospodárskymi dávkami a domovou daňou. V spoločnosti začal byť presadzovaný jednotný sunnitský výklad islamu po vzore Osmanskej ríše.

Severosudánske obyvateľstvo sa pre zlepšenie svojej ekonomickej situácie vo veľkom zapájalo do výprav a nájazdov na južné oblasti. Organizovanie takýchto vpádov na juh mala v rukách centrálna moc, obchod s otrokmi a ich vlastníctvo boli ponechané miestnym aristokratom. Objavuje sa aj využívanie otrokov v domácej službe naprieč severným Sudánom. Gro zajatej a nedobrovoľne odvečenej pracovnej sily končilo v armáde, ktorá udržiavala stabilitu režimu. Slovo „černoch“ sa stalo synonymom slova „otrok“ a farba pleti zabráňovala vytvoreniu si váženého spoločenského postavenia.¹⁴

Neskôr sa do obchodu s ľuďmi a slonovinou zapájajú aj zahraniční obchodníci budujúci na juhu svoje vlastné základne – zariely a armádu najímaním žoldnierov zo severu.¹⁵ Tí sa nechali obchodnými spoločnosťami vo veľkom regrutovať na službu v novopristupnených južných regiónoch.

Za prispenia ťažkej situácie priamo vytvorenej vládnu hospodárskou politikou možno badať priame angažovanie moslimskej a arabsky hovoriacej populácie v podrobovaní si juhu, čo sa opakovalo neskôr aj v 80. a 90. rokoch 20. storočia.¹⁶

V roku 1863 sa do pozície egyptského miestodržiteľa dostal Isma‘il Pasha, ktorý do Egyptu a Sudánu priniesol západnú technológiu a myšlienky imperializmu, najmä odstránenie obchodu s otrokmi a rozpínanie impéria namiesto zbadačovania prilahlých oblastí.¹⁷ Obchod s otrokmi však stále rozkvital až dosiahol svoj vrchol v 70. rokoch 19. storočia aj vďaka dobrému prístupu na blízkovýchodné otrokárske trhy. Anglo – egyptská konvencia o obchode s otrokmi zmluvne zaviazala Egypt zastaviť obchod s otrokmi do roku 1980 na celom svojom území vrátane Sudánu. Zmluva mala byť gestom pre prilákanie investícií zo západného sveta. Tento zákaz bol vnímaný rôznymi vrstvami

¹⁴Johnson, D.H.: *African Issues: The root causes of Sudan's civil wars*. 2003. s. 6

¹⁵V roku 1860 bolo takýchto táborov v oblasti Bahr al-Ghazal okolo 80.

¹⁶Johnson, D.H.: *African Issues: The root causes of Sudan's civil wars*. 2003. s. 5

¹⁷Collins, R.O.: *A history of modern Sudan*. 2009. s. 17

Sudáncov profitujúcich z otrokárstva ako útok zahraničných mocností a európskych úradníkov voči ich krajine a islamu.

1.2.2 *Mahdistický štát (1885-1898)*

Roku 1881 čelila turecko – egyptská správa vlnе nepokojov. Charizmatický Muhammad Ahmad ibn Abdallah sa vyhlásil za „al-Mahdiho“, proroka zoslaného Alahom povereného očistiť a reformovať islam.¹⁸ Rýchlo si získal množstvo prívržencov, a to najmä z radov sufistických duchovných s podporu prevažne vidieckeho obyvateľstva, obchodníkov s otrokmi a arabských nomádov predovšetkým z kmeňu Baqqara.¹⁹ Armáda al-Mahdího stúpencov prijala meno Ansar a už v decembri 1881 a potom v roku 1882 opätovne porazila egyptsko – tureckú nevoľnícku a neporovnateľne lepšie vyzbrojenú armádu. To ešte viac posilnilo hnutie, ktoré v roku 1885 dobylo a vyplienilo Chartúm, z časti aj pre počiatočnú britskú nerozhodnosť a následnú neschopnosť rázneho zásahu.

Cieľom hnutia bola náboženská očista a šírenie vlastného (puritánskeho) výkladu islamu do sveta prostredníctvom svätej vojny, džihádu. Spoločnosť sa rozdelila na podporovateľov Mahdistov tvoriacich Ansar a ich odporcov označovaných za bezvercov. Prísahy vernosti boli skladané al-Mahdímu alebo neskôr jeho kalifovi. Treba podotknúť, že rozhodne nie všetci moslimovia boli Mahdisti. Dokonca mnohí, ktorí hnutie spočiatku podporovali ako prostriedok boja proti Egyptanom a Turkom, sa od neho po určitom čase odvrátili. Al-Mahdí si za svoju základňu zvolil dedinu Omdurman, ležiacu na protiľahlom brehu Nílu vyplieneného Chartúmu. Tu o pol roka neskôr podľať tífusu a jeho nasledovníkom sa stal dôverník Abdallahi ibn Muhammad, ktorý si sám udelil titul „Khalifat al-Mahdí“, následník Mahdího. Za účelom posilnenia svojho vplyvu dosadzoval do správy všetkých oblastí svojich lojálnych nasledovníkov na kmeňovom princípe. Abdallahi patrila ku kmeňu Baqqara, ktorý takto riadil celý Mahdistický štát nahrádzajúc miestnych lídrov a aristokratické rodiny. Režim stratil kontrolu nad oblasťou Bahr al-Ghazalu a Ekvatóriou a vrátil sa k praktikám lúpežných výpadov do susedných území centralizovaného štátu. Tentokrát boli hlavným cieľom nájazdov materiálne statky ako

¹⁸Muhammad Ahmad ibn Abdallah bol náboženský učenec z Dongoly a je považovaný za najvýznamnejšieho a posledného domáceho dobyvateľa Sudánu. Jeho vízie mali za cieľ vyhnúť všetkých cudzincov z krajiny (hlavne nenávidených okupantov, ktorých volali jednoducho Turci) a následne dobiť celý svet a šíriť Islam vo svojom, mahdistickom výklade. Svoje vízie nazýval vôľou božou a preto nekonať podľa jeho príkazov znamenalo priečiť sa bohu. Priazeň medzi svojimi nasledovníkmi získaval okrem náboženského fanatizmu aj šírením myšlienky o samovláde Sudánskych moslimov v krajine. Prameň: Clarke J. H.: *Mohammed Ahmed, (The Mahdi) Messiah of the Sudan*. 1961. s. 156-157

¹⁹Collins, R.O.: *A history of modern Sudan*. 2009. s. 22

životne dôležitý príjem financovania zle funkčného hospodárstva. Následkom tejto trinásťročnej vlády boli trvalo znepriatelené kmene a etnické skupiny na základe príslušnosti k Mahdistickému hnutiu, potláčanie ostatných islamských bratstiev a úbytok populácie takmer o 50 % v dôsledku hladomoru, chorôb, prenasledovania a vojnových ťažení.²⁰

1.2.3 Britsko – egyptské kondomínium (1889-1956)

V roku 1888 bol Ansar porazený britskými oddielmi v bitke pri Omdurmane a samotný Kalifa padol o rok neskôr.²¹ Britské záujmy v oblasti Červeného mora boli nesporné, k čomu bolo potrebné zaistiť stabilitu v údolí Nílu. Trvalá vojenská prezencia v Egypte²² zaistila ich ochranu na dolnom toku.

Zverenie územia Sudánu pod správu Egypta bolo pre Londýn rovnako neprijateľné ako vyhlásenie Sudánu za ďalšiu britskú kolóniu. Územia horného Nílu totiž právom prináležali egyptskému Chedívi.²³ Tak vznikol režim, v ktorom sa Sudán dostal pod správu egyptsko – britského kondomínia. To znamenalo, že egyptský Chedív vymenoval na návrh britskej vlády generálneho správcu spravujúceho krajinu v jeho mene. Generálny správca sa však zodpovedal nie Chedívi, ale ministerstvu zahraničných vecí v Londýne.²⁴

Najvýraznejším dedičstvom britskej správy bolo rozdielne riadenie severného a južného Sudánu, hoci tvorili jeden štátny celok. Na severe boli aplikované moderné technológie, vybudovaná železničná trať a telegrafická sieť. V roku 1909 bol otvorený prístav Port Sudan a o dva roky neskôr bol spustený projekt Gezira,²⁵ ktorý zásadne ovplyvnil hospodárstvo krajiny. Tak ako za tureckej nadvlády, bol aj Britmi podporovaný

²⁰Metz, H. C.: *Sudan: A country study – Reconquest of Sudan*. [cit. 2012-25-03]. Dostupné na internete: < <http://countrystudies.us/sudan/14.htm>>

²¹Sarkees, M. R., Wayman, F. W.: *Resort to war : A data guide to inter-state, extra-state, intra-state, and non-state wars, 1816-2007*. 2010. s.274

²²V roku 1882 sa vylodila britská armáda v Egypte, aby zabránila revolúcii vedenej anti-európskou opozíciou na čele s plukovníkom Urábim. Britská vojenská posádka zostala prítomná v krajine aj po ukončení nepokojov. V roku 1914 bol Egypt vyhlásený britským protektorátom, pretože sa ako oficiálna súčasť Osmanskej ríše pridal počas I. svetovej vojny na stranu ústredných mocností. Nezávislosť Egypt nadobudol opäť v roku 1922, no stále zostával v britskom područí až do roku 1936. Prameň : Sarkees, M. R., Wayman, F. W.: *Resort to war : A data guide to inter-state, extra-state, intra-state, and non-state wars, 1816-2007*. 2010. s.103

²³Chedív bol dedičný titul pre egyptského vládcu udelený v roku 1867 osmanským sultánom

²⁴Collins, R.O.: *A history of modern Sudan*. 2009. s. 33

²⁵Projekt Gezira je sieť zavlažovacích kanálov napojených na Sennarskú priehradu na Modrom Níle. Bol vybudovaný predovšetkým za účelom pestovania bavlny, ktorá sa stala novým primárnym exportným artiklom krajiny, hlavne pre potreby podnikov vo Veľkej Británii. V súčasnosti zásobuje vodou plochu 8800 km². Prameň : Embassy Of The Republic Of The Sudan: *Agriculture*. [cit. 2011-26-11]. Dostupné na internete: < <http://www.sudanembassy-kl.org.my/v/index.php?id=531>>

jednotný ortodoxný výklad islamu. Ten nahradil mahdistické a sufistické učenie označované za náboženský fanatizmus. Na kontrolu bola prvýkrát v Sudáne zriadená ulamá, do roku 1947 výlučne pod egyptským patronátom. V Chartúme bola založená vysoká škola, spolu so základnými školami a zdravotníckymi centrami zriaďovanými po celom severe.

Väčší problém nastal pri prijímaní rozhodnutí o osude juhu. Ten nebol súčasťou mahdistického štátu a miestne obyvateľstvo sa s nevôľou podriaďovalo novej správe. V snahe zastaviť šírenie islamu smerom na sever bolo rozhodnuté o obmedzovaní vplyvu arabskej kultúry a arabčiny ako oficiálneho jazyka. Vláda podporovala misie šíriace na juhu kresťanstvo a angličtinu. Južné regióny sa mali vyvíjať vo väzbe na svoj africký pôvod podobne ako regióny Britskej východnej Afriky. V roku 1910 začal odsun všetkých egyptských i severosudánskych úradníkov a vojakov z juhu. Neskôr v roku 1922 bola vytýčená demarkačná línia naprieč Sudánom. Tá znemožňovala kontakt obyvateľov severu a juhu bez špeciálneho vládneho povolenia a zamedzila aj posledné, predovšetkým komerčné väzby, no bola i posledným prostriedkom pre úplne zastavenie obchodu s otrokmi. Tieto krátkodobé a krátkozraké procesy predstavovali spleť autonómnych opatrení bez jednotného smerovania a vzájomnej naviazanosti.²⁶ Do histórie sa zapísali pod názvom „južná politika“.²⁷ Hoci sa nikdy nepotvrdilo, že britská správa mala v úmysle pripojiť južný Sudán k Britskej východnej Afrike, možno predpokladať, že táto možnosť nebola nikdy úplne zamietnutá.²⁸

Po revolúcii v Egypte v roku 1919 sa stala novovytvorená úradnícka vrstva na severe hrozbou pre britské záujmy. To bolo dôvodom pre predstavenie systému „nepriamej vlády“ o tri roky neskôr. Tento systém odovzdával moc v regiónoch do rúk lokálnych kmeňových autorít a šejkov. Každému bol pridelený britský poradca.²⁹ Týmto spôsobom si získala britská správa lojalitu kmeňových lídrov a posilnila ich moc na úkor jednotného

²⁶Collins, R.O.: *A history of modern Sudan*. 2008. s. 43

²⁷Za nízkou motiváciou k správe južných regiónov možno hľadať zanedbateľný ekonomický prínos regiónu pre Veľkú Britániu. Očakávaným výstupom zodpovedalo aj podhodnotené financovanie. Jedinou významnou ekonomickou aktivitou bolo predstavenie Zandskej schémy, mladšej sestry projektu Gezira. Po sľubných vyhlídkach sa však nakoniec celý projekt skončil nepokojmi v oblasti. Projekt Zande bol súčasťou finančného balíka pre rozvoj Sudánu. Z celkovej sumy 14,6 miliónov £E (egyptských libier) na roky 1946-51 bolo pre južné regióny určených 1,3 milióna z celkovej sumy. Nasledujúce obdobie pre rok 1951-56 bolo dotované sumou 45,5 £E, z čoho bolo pre juh určených 1,5£E. Prameň : YONGO-BURE, B.: *Economic Development of the Southern Sudan : An Overview and A strategy*. 1989. s. 5-8

²⁸Metz, H. C.: *Sudan: A country study – Britains Souther Policy*. [cit. 2012-25-03]. Dostupné na internete: < <http://countrystudies.us/sudan/16.htm> >

²⁹Robinson, F.: . *The New Cambridge History of Islam: The Islamic World in the Age of Western Dominance*. 2010. s. 403

centrálneho riadenia. Nepriama vláda pretrvala až do roku 1948, kedy sa k vedeniu krajiny dostali predstavitelia z radov vzdelaných Sudáncov a nacionalistov. Doba kondomínia sa oficiálne skončila 1. januára 1956 vyhlásením nezávislosti Sudánu.

2 Prvá občianska vojna

2.1 Udalosti vedúce k vzniku prvej občianskej vojny

Prvá občianska vojna sa spája s aktom vytvorenia samostatného Sudánu – štátu, ktorý vznikol z takmer nezávisle od seba spravovaných regiónov. Je dôležité si uvedomiť, že spomínané územie nikdy pred rokom 1956 netvorilo spoločný štátny celok s vlastnou nezávislou správou, preto bolo kľúčové usporiadanie politických vzťahov v takomto štátnom útvere. V boji o vytvorenie nezávislého Sudánu sa naplno prejavila nedôvera, neschopnosť a neochota k vzájomnej spolupráci rôznych etník i kmeňová rivalita.

2.1.1 Ranné prejavy nacionalizmu

Prvé prejavy sudánskeho nacionalizmu po páde mahdismu boli nevýrazné a zle organizované. Hlavným motívom bola predovšetkým túžba po moci a odpor voči britskej správe. V roku 1923 bola založená Liga bielej vlajky. Jej zakladateľ Ali 'Abd al-Latif požadoval ešte rok pred jej vznikom právo na sebaurčenie pre samostatný Sudán. Po krátkom pobyte vo väzení za poburovanie a nadobudnutí popularity bola Latifovi ponúknutá finančná a morálna egyptská podpora, čo zmenilo jeho názory a požiadavky natoľko, aby sa z neho stal horlivý podporovateľ jednoty údolia Nílu.³⁰ Napriek malému úspechu bola liga vhodnou motiváciou k prejavom nespokojnosti medzi triedou vzdelaných Sudáncov, obchodníckych, úradníckych a dôstojníckych vrstiev. Tých všetkých pripravil systém nepriamej vlády o účasť na riadení krajiny.

Myšlienka jednoty s nezávislým Egyptom stále si nárokuje na územie Sudánu,³¹ či šírenie proegyptských nálad sa stali hlavným britským nepriateľom v Sudáne. Ali 'Abd al-Latif skončil vo väzení pri antibritských demonštráciách a vzburách príslušníkov egyptskej armády situovanej v Sudáne. Tieto boli počas roku 1924 krvavo potlačené. V tom istom roku bol zavraždený v Káhire generálny správca Sudánu, sir Lee Stack, čo viedlo k úplnému odsunu egyptskej vojenskej prítomnosti. Hlasy po zjednotení údolia Nílu boli na dlhé roky utišené.

Správa v Chartúme od začiatku bojovala proti pozostatkom starého režimu s cieľom oslabiť jeho vplyv v krajine. Príchodom novej opozície sa však predstavitelia potláčaných a pre Sudán historicky typických sufistických rádov priklonili na stranu Britov, tak ako

³⁰Collins, R.O.: *A history of modern Sudan*. 2008. s. 39

³¹Podpora politických hnutí žiadajúcich nové usporiadanie sudánskej spoločnosti, či pripojenie regiónov horného toku Nílu k Egyptu preto nebola vôbec náhodná.

tomu bolo v rokoch prvej svetovej vojny. Ich cieľom bolo vybudovať si britskú dôveru a získať v očiach centrálnej správy určitý politický rešpekt.³² Boli to Sayyid 'Ali al Mirghani ako predstaviteľ rádu Khatmiyya a Sayyid 'Abd al-Rahman, priamy potomok al-Mahdího a vodca Ansaru.³³

2.1.2 *Formovanie politických prúdov*

Vzdelanú spoločnosť stále rozdeľoval uhol pohľadu na Egypt a jeho úlohu v budúcom usporiadaní krajiny. Protesty sa však presunuli z ulíc do diskusných klubov a národnostne orientovaných printových médií. Tie boli pre správu lepšie monitorovateľné a preto boli tolerované ako prevencia pred vypuknutím ďalších násilností.

Významnou osobnosťou formujúcou politickú scénu v Sudáne bol Isma'il al-Azhari. Ten predsedal klubu absolventov, ktorý sa stal zástancom a propagátorom záujmov vzdelanej vrstvy. Na rozdiel od oboch Sayyidov majúcich podporu náboženských rádov, Azhari zastával sekularizmus v politickom živote.

Dôležitosť sudánskej inteligencie rapídne vzrástla v druhej polovici 30. rokov, kedy funkciu generálneho správcu zastával Sir George Stewart Symes. Symes na rozdiel od svojich predchodcov prehodnotil prístup k vzdelávaniu, zvýšil počet škôl a ich financovanie, podporoval zakladanie vzdelávacích inštitúcií vyššieho stupňa a odbornosti. Pokúsil sa o reformu systému nepriamej vlády, znížil právomoci a autoritu lokálnych vládcov a časť ich kompetencií delegoval na úradníkov. Vzdelaná trieda týmito krokmi výrazne nabrala na dôležitosti. Vznikol kongres ako hlavný orgán rozhodujúci o smerovaní klubu absolventov. Jeho efektívne fungovanie však bolo brzdené sektárskymi konfliktami medzi jeho členmi.³⁴

Kongres sa v počiatku svojho fungovania nesústredoval na obhajobu celosudánskych záujmov a nepasoval za do pozície obhajcu záujmov sudánskeho ľudu, ale sústredil sa na presadzovanie ďalších reforiem vo vzdelávaní. Takáto kontaktná báza s

³²Collins, R.O.: *A history of modern Sudan*. 2008. s. 40

³³Najvýznamnejšie sudánske osobnosti počas kondomínia, spojenci a zároveň nepriatelia. Obaja boli lídrami sufistických rádov, ktoré boli od pádu mahdistického zriadenia v krajine potláčané. Sayyid 'Ali al Mirghani a jeho Khatmiyya, ktorá je dnes najväčším sufistickým rádom v regióne, mal počas Mahdistického štátu dobré kontakty s Egyptom a bol preto v nemilosti vládnučich vrstiev. To mu pomohlo v popularite po zmene režimu. Sayyid 'Abd al-Rahman bol pohrobok svojho slávneho otca, prirodzený líder stále masívne podporovaného a verejne zakázaného mahdistického učenia, zakladateľ strany UMMA. Verejne vyjadroval podporu Britom, pretože mal ambície stať sa vládcom nového Sudánu, tak ako v minulosti jeho otec. Hoci s ním centrálna správa spolupracovala a sám al-Rahman udržiaval kontakty s politickými špičkami v Londýne, nikdy nedosiahol plnú britskú podporu pre svoje vízie.

³⁴Collins, R.O.: *A history of modern Sudan*. 2008. s. 47-49

obávanou vzdelanou triedou vlád vyhovovala a v mnohých otázkach preto dokázala prijať a realizovať návrhy klubu.

Druhá svetová vojna a kolonizačné vízie Benita Mussoliniho podnietili reorganizáciu britsko – egyptských vzťahov, čoho následkom bolo navrátenie egyptskej prítomnosti na územie Sudánu, vojenskej aj civilnej. Táto skutočnosť bola podnetom pre znovuotvorenie otázky jednoty údolia Nílu, ktorá mala v minulosti fatálne následky. V klube združujúcom politicky aktívnych Sudánčanov sa z radikálnych členov sformovalo hnutie Ashiqqa, vedené al-Azharim. V roku 1943 sa zmenilo na prvú sudánsku politickú stranu. Hnutie požadovalo dohodu medzi Egyptom a Veľkou Britániou o uplatnení práva na sebaurčenie pre sudánsky národ po skončení vojny. Okrem toho silne podporovalo vytvorenie únie s Egyptom, nakoľko u svojho severného suseda našlo politickú podporu pre svoje ciele. Sayyid 'Ali al Mirghani sa s nasledovníkmi Khatmiyye priklonil k unionistickému usporiadaniu.

V roku 1945 bola Sayyidom Ábd al-Rahmanom založená politická strana UMMA ako odpoveď na kampaň unionistov. Tá požadovala samostatný sudánsky štát a uprednostňovala spoluprácu pri vládnutí v znovuzrozenom mahdistickom štáte. Ansar súčasne opustil kongres, keď sa nezúčastnil na voľbách do tohto orgánu, čím sa ukončila spolupráca dvoch ideovo znepriatelených táborov a začalo polstoročie súperenia o moc. Južný Sudán nebol do otázok o budúcnosti krajiny absolútne zapojený a žil v izolácii od severu podporovanou centrálnou správou, ako aj samotnými južnými Sudáncami.

2.1.3 *Cesta k nezávislosti*

Stále otvorenou otázkou zostával egyptský nárok na sudánske územie.³⁵ Ak už bola britská správa nútená pod silným tlakom zvažovať zapojenie Sudáncov do vlády nad ich vlastnou krajinou či postupné udelenie nezávislosti, rozhodne nebola naklonená k posilneniu pozície Egypta, čo mohlo byť jedným z hlavných následkov takejto vývoja. Zámerom bolo nasmerovať vzdelanú triedu k anti – unionistickým náladám prostredníctvom jej reálnej participácie na politickom živote. V decembri roku 1946 bolo rozhodnuté o vytvorení platformy na takúto spoluprácu. Osud južného Sudánu bol definitívne spečatený rozhodnutím, že tento orgán bude zastupovať celú krajinu, nielen sever ako

³⁵Anglo-egyptská zmluva z roku 1936 bola zmluva o vojenskej spolupráci pred blížiacou sa 2. svetovou vojnou. Upravovala priamu vojenskú prezenciu v Egypte a zároveň potvrdzovala dané status quo v oblasti správy Sudánu. Jej prijatie však vyvolalo v Egypte vlnu nevôle. Prameň : WARS OF THE WORLD: *Anglo-Egyptian Treaty Protests 1936*. [cit. 2012-10-02]. Dostupné na internete: <<http://www.onwar.com/aced/nation/eat/egypt/fegypt1936.htm>>

doteraz. Generálny správca poskytol nedôverčivým predstaviteľom juhu na kongrese v Džube v roku 1947 záruku o vytvorení mechanizmov právnej ochrany pred legislatívou ohrozujúcou ekonomický a kultúrny rozvoj južných regiónov. Pre odpor severu však nebola nikdy zapracovaná a zmenila sa len na patronát generálneho správcu presedajúceho zhromaždeniu, ktorému stále zostávalo právo veta v akejkolvek otázke. Prvýkrát sa zákonodarné zhromaždenie s prevahou strany UMMA stretlo v decembri 1948.³⁶

16. novembra 1950 egyptský kráľ Faruq I. nespokojný s vývojom v Sudáne vyhlásil, že jednostranne zruší platnosť zmlúv o kondomíniu z roku 1889 aj anglo-egyptskú zmluvu z roku 1936. Samostatnosť podporujúca UMMA vďaka svojej väčšine v zhromaždení tesnou väčšinou presadila požiadavku, aby Egypt aj Veľká Británia zaručili Sudánu samosprávu do konca roku 1951. Britská vláda sa zhodla, že je lepšie podporiť sudánske právo na sebaurčenie podporované OSN ako riskovať zvýšenie vplyvu Egypta.³⁷

V apríli 1951 sa začali rokovania pod vedením Britov o zmene ústavného usporiadania pre Sudán, na čo Egypt v odpovedi vypovedal spomínané zmluvy, vyhlásil zjednotený Egypt a Sudán pod vedením egyptského kráľa a predstavil novú sudánsku ústavu. Ústava bola odmietnutá sudánskou vládou aj všetkými politickými stranami okrem radikálnej strany Ashiqqa. Rok po začatí rokovaní potvrdilo legislatívne zhromaždenie pre krajinu štatút samosprávy. Spor okolo egyptského nároku na Sudán ukončilo zvrhnutie kráľa Faruqa I. pri vojenskom puči generálom Muhammadom Neguibom. Ten si nenárokoval na sporné územie, podporoval právo na sebaurčenie pre sudánsky ľud, no zároveň sa snažil získať podporu pre úniu medzi oboma krajinami.

Zmluva medzi Egyptom a Britániou z roku 1953 zaručila Sudánu právo na sebaurčenie do troch rokov so stiahnutím všetkých zahraničných vojsk z krajiny. Generál Neguib, pôvodom Sudánec, sa tešil vo svojej rodnej krajine obrovskej popularite. To znepokojovalo Londýn, ktorý urgoval urýchlené vyhlásenie nezávislosti. S tým súvisel pasívny postoj k budúcnosti juhu, ako aj ponechanie Sudánu bez prerokovanej a schválenej permanentnej ústavy definujúcej postavenie južného Sudánu v novom štátnom celku.³⁸

V tom istom roku ako bola prijatá nová britsko – egyptská zmluva sa konali voľby do novej sudánskej vlády. Svojim neotrasiteľným postavením si istá strana UMMA, ako

³⁶Zhromaždenie malo 75 členov, z toho 10 nominoval generálny správca, 52 patrilo severu, z toho bolo priamo volených 10 a zvyšok nepriamo prostredníctvom volebných komisií, 13 miest bolo vyhradených pre juh. Najsilnejšou frakciou sa stala strana UMMA, ktorej patrilo 26 kresiel. Prameň : Collins, R.O.: *A history of modern Sudan*. 2008. s. 58

³⁷Johnson, D.H.: *African Issues: The root causes of Sudan's civil wars*. 2003. s. 22

³⁸Johnson, D.H.: *African Issues: The root causes of Sudan's civil wars*. 2003. s. 22

mocenský nástroj Sayyid'Abd al-Rahmana, vo voľbách drvivo podľahla zjednoteným unionistom, ktorí prekonali svoje vzájomné rozdiely a podporili novozaloženú Národnú unionistickú stranu (NUP) pod vedením Isma'ila al-Azhariho. Skutočný motív ich masovej podpory nebola náklonnosť Sudáncov k Egyptu, ale definitívne zbavenie sa britskej správy, s ktorou Umma spolupracovala, spolu s odporom k osobe al-Rahmana a jeho vízie nového režimu mahdistov v nezávislom Sudáne. Kvôli nepokojom zo strany nasledovníkov Ansaru, ktoré vypukli po voľbách, sa pre zaistenie budúcej stability krajiny definitívne zriekli všetky hnutia spojenectva s Egyptom a úplná nezávislosť sa stala jediným možným riešením pre Sudán.³⁹

NUP zostavila vládu a začiatkom roka 1954 zriadila komisiu pre sudanizáciu. Tá mala za úlohu nahradzovať približne 800 britských a egyptských úradníkov Sudáncami. Zmena prebehla rýchlo, do konca roka bol cieľ splnený.

2.2 Priebeh prvej občianskej vojny

2.2.1 Počiatky ozbrojenej rebélie

Odchodom Britov zmizli zo Sudánu aj nádeje juhu na politickú a legislatívnu ochranu pred severom. Na Britmi opustené posty v južnom Sudáne bolo dosadených len šesť úradníkov z južného Sudánu. Všetky ostatné pozície prebrali ľudia pôvodom zo severného Sudánu, vrátane dôstojníckych pozícií v Ekvatoriálnom vojenskom zbore. Takéto personálne zmeny považovali obyvatelia južného Sudánu za opätovnú kolonizáciu svojho územia.⁴⁰ Málo vzdelaný, neislamský, „pobritštený“ a hospodársky zaostalý juh nebol pre relatívne rozvinutý sever rovnocenný partner. Navyše sa na juhu stala oficiálnym jazykom arabčina, ktorej väčšina populácie nerozumela.⁴¹

V odbornej literatúre existujú dva názory na to, kedy vojenský konflikt vypukol. Prvá skupina považuje za jej začiatok vzburu v meste Torit v roku 1955, rok pred vyhlásením nezávislosti. Druhá skupina jej prepuknutie datuje až do roku 1963, kedy bolo sformované hnutie Anya-Nya predstavujúce určitý útvar, pomocou ktorého bolo možné povstalcov identifikovať príslušnosťou k určitej skupine.⁴² Predkladaná práca sa prikláňa

³⁹Collins, R. O.: *A history of modern Sudan*. 2008. s. 64

⁴⁰Ibid., s. 65

⁴¹Metz, H. C.: *Sudan: A country study – Britains Souther Policy*. [cit. 2012-25-03]. Dostupné na internete: <<http://countrystudies.us/sudan/19.htm>>

⁴²Povstanie v Torite (1955) označujú za začatie občianskej vojny Collins, Gadir, Elbadawi. Do druhej skupiny patria napríklad Johnson, Natsios a Sarkees.

k prvému názoru. Nepokoje v Torite predstavovali prvý vážny a násilný prejav vzdoru proti krokom vlády predstavujúcej jednotný Sudán.

Liberálna strana,⁴³ ako najvýraznejšie politické zoskupenie juhu, požadovala federálne usporiadanie vznikajúceho samostatného Sudánu, ktoré však bolo vládou zamietnuté. Bol to prvý pokus o odovzdanie správy južného Sudánu jeho obyvateľom. Briti sa v tomto čase už od vnútorných záležitostí dištancovali.

Vzbura vypukla 18. Augusta 1955 v meste Torit, kde bola umiestnená posádka druhej roty bývalého Ekvatoriálneho vojenského zboru, toho času Južného zboru. Tá povstala a cielene vyvraždila dôstojníkov, úradníkov, obchodníkov a ich rodinných príslušníkov zo severu nachádzajúcich sa v meste. Etnické nepokoje sa rýchlo rozšírili do všetkých väčších sídiel Ekvatória a nasledovali krvavý príklad z Toritu.⁴⁴ Britská vojenská posádka, ešte stále dislokovaná v Sudáne, odmietla zasiahnuť. Nechcela dať druhej mocnosti kondomínia dôvod na vyslanie armády do oblasti. Namiesto toho podporila al-Azhariho vládne vojská. Povstanie bolo onedlho potlačené s represiami voči tamojšiemu obyvateľstvu. Vzbúrenci, ktorí kapitulovali, boli popravení.⁴⁵ Väčšina z nich však utiekla do bušu, hôr či okolitých štátov, najmä Etiópie a Ugandy. Odtiaľ podnikali sporadické nájazdy na odľahlé vládne postavenia, konvoje, či iné diverzantské aktivity až do roku 1963, kedy došlo k zintenzívneniu a koordinácii.

2.2.2 Prvé obdobie parlamentarizmu a Abudova diktatúra

Dva roky po vyhlásení nezávislosti ukázali, že Sudán nebol pripravený na efektívnu vládu demokracie a parlamentarizmu. Jedným z kľúčových cieľov bolo vytvorenie permanentnej ústavy. Práve tu vznikali vážne rozpory ohľadom jej podoby. Sporná nebola len otázka národnej jednoty a federalistického usporiadania, ale aj budúci vzťah štátu a postavenia jednotlivých cirkví v ňom. Už v júni 1956 predčasne skončila vláda na čele s al-Azharim, nakoľko hnutie NUP opustili členovia Khatmiyya a sformovali si vlastnú stranu PDP. Následná rekonštrukcia priniesla koalíciu strán UMMA a PDP, na čele ktorej stál 'Abdallah Khalil (UMMA). Jediné, čo tieto dve strany spájalo, bola jednota proti sekularizmu al-Azhariho v kontraste s ich víziou islamskej republiky. Aj napriek

⁴³Liberálna strana vznikla transformáciou zo Strany Juhu.

⁴⁴Collins, R. O.: *The Southern Sudan in Historical Perspective*. 2009. s. 67

⁴⁵Johnson, D.H.: *African Issues: The root causes of Sudan's civil wars*. 2003. s 28

problémom s vládnutím a paralyzácií rozvoja ekonomiky⁴⁶ bola po voľbách v roku 1958 rovnaká koalícia zostavená opäť.

Liberálna strana sa nedokázala presadiť proti presile strán zo severu. Federalistická strana, ktorá ju nahradila a stala sa vedúcim politickým zoskupením na juhu, uspela vo voľbách a získala väčšinu hlasov v južnom regióne. Ani táto strana však neuspela v snahe o presadenie federalistickej ústavy, hoci sa mohla opierať o podporu politikov z ostatných zaostalých regiónov v Sudáne. Pár mesiacov po voľbách opustila parlament a zanikla.⁴⁷

17. novembra 1958 bola vláda zvrhnutá vojenským pučom vrchného veliteľa sudánskych ozbrojených síl, generála Ibrahíma Abbuda, neskôr zvaného aj „papa Abbud“. Ten chcel podľa vlastných slov odstrániť stav degenerácie, chaosu a nestability v krajine.⁴⁸ Boli zakázané politické strany, zavedená autokracia, ktorej vládol generál prostredníctvom najvyššej rady ozbrojených síl.⁴⁹ Abbudov režim uspel v riešení problému s exportom bavlny aj zlepšením vzťahov so severným susedom.

Koncom roka 1959 bola podpísaná s Egyptom Dohoda o vodách Nílu upravujúca vodné hospodárstvo na rieke. Na oplátku Káhira oficiálne uznala nezávislosť Sudánu, čím sa vyriešil dlhoročný spor o štátne hranice. Dohoda bola jedným z kľúčových záujmov Egypta a umožňovala vybudovanie Asuánskej priehrady. To znamenalo zatopenie sudánskych oblastí Núbie okolo mesta Wadi Haifa a s tým spojené náklady na presídlenie tamajšieho obyvateľstva.

⁴⁶Sporné boli okrem ústavy aj otázky vzťahu k Egyptu spolupracujúcim s krajinami východného bloku a presadzujúcim „panarabský nacionalizmus“ na jednej strane, na druhej vzťah k USA a k nimi ponúkanej hospodárskej pomoci. Tú nakoniec Khalil presadil, no znepriatelil si ňou proegyptských politikov z NUP a PDP. Problémy vlády v národnom hospodárstve súviseli s orientáciou ekonomiky na jednu surovinu, ako čo bolo dedičstvo koloniálnej éry. Bavlna a jej pestovanie v oblasti Gezíry sa stalo prvou holandskou chorobou tejto krajiny (neskôr ju nahradila ropa), ktorá pocítila svoje problémy pri zlej úrode v roku 1957 a následnom globálnom poklese cien suroviny. Konzervatívna vláda odmietla reagovať znížením jej ceny na trhu, čím sa stala nekonkurencieschopná. Prudké zhoršenie obchodnej bilancie viedlo k vyplytvaniu devízových rezerv a následnému obmedzeniu importu, čo malo vplyv na životnú úroveň od importov závislej krajiny. Zároveň Egypt uvalil embargo na tradičné sudánske exporty akými bol dobytok, ťavy a d'atle. Prameň : Metz, H. C.: *Sudan: A country study – Economic Development*. [cit. 2012-25-03]. Dostupné na internete: < <http://countrystudies.us/sudan/54.htm> >

⁴⁷ Strana požadovala vytvorenie federálnej vlády, ktorá by bola zakotvená v ústave. Ďalej to boli požiadavky dvoch úradných jazykov (angličtiny a arabčiny), slobody vierovyznania, vlastný vzdelávací systém pre juh, vznik tzv. Juhosudánskej univerzity, vypracovanie programu pre rozvoj juhu, či nezávislú juhosudánsku armádu. Tieto požiadavky sa v zásade opakovali pre všetkých pokusoch a federalistické usporiadanie krajiny. Prameň : Nyuot Youh, J.G.: *Notes on foreign policy trends of southern political and military organizations and parties (1940s-1972)*. s. 16-17

⁴⁸Encyclopedia of World Biography: *El Ferik Ibrahim Abboud*. [cit. 2012-10-02]. Dostupné na internete : <<http://www.en cyclopedia.com/doc/1G2-3404700015.html>>

⁴⁹ Metz, H. C.: *Sudan: A country study – Economic Development*. [cit. 2012-25-03]. Dostupné na internete: < <http://countrystudies.us/sudan/21.htm> >

Okrem obrovských finančných nákladov vyvolalo presídlenie vlnu nepokojov medzi núbijským etnikom. Posilnená opozícia založila front opozičných strán združujúci všetkých lídrov politických okrem členov Abbuda podporujúceho hnutia Khatmiyya. V roku 1963 vydali memorandum obviňujúce Abbudovu vládu zo zodpovednosti z násilia šíriaceho sa v krajine, za čo boli všetci politickí lídri vzatí do väzby.

2.2.3 Vznik SANU a Anya-Nya

Kresťanské misie na juhu strácali pod politikou islamizácie svoj vplyv. Navyše na verejnosť prenikli informácie o úmysle uväzniť politicky aktívnych Juhosudáncov,⁵⁰ preto ľudia združení okolo týchto organizácií odchádzali do Ugandy, kde organizovali exilové hnutie. V roku 1962 vyšiel akt o regulácii misijnej činnosti, ktorý obmedzoval aktivity kresťanských spoločenstiev na verejnosti a eliminoval kresťanskú cirkev z vyučovacieho procesu. O dva roky neskôr boli všetci misionári vylúčení z krajiny. V tomto období prišlo k masívnemu nárastu počtu kresťanov, ako výsledok nesúhlasu s islamizáciou.⁵¹

Saturnino Lohure, Joseph Oduho, Aggrey Jaden a William Deng založili v Ugande 25.12.1963 Sudánsku africkú národnú úniu (SANU)⁵². SANU hľadala podporu medzi utečencami v táboroch v Ugande a Zaire zriadených organizáciu UNRRA⁵³. Jej činnosť bola zameraná na získavanie medzinárodnej podpory pre južný Sudán, zabezpečenie príjmov pre podporu regiónu a vydávanie printového média „Hlas južného Sudánu“ v Londýne.⁵⁴ V tom istom roku vzniklo gerilové hnutie Anya-Nya napojené na SANU. Na jeho čele stál Aggrey Jaden ako prezident a Joseph Lagu ako vrchný veliteľ. V januári 1964 podnikli vzbúrenci útok na hlavné mesto provincie Bahra al-Ghazal, na mesto Wau, kde zabili 12 vojakov a zmocnili sa tamojších vojenských zásob. Tento útok bol najväčším povstaleckým úspechom od roku 1955 a stal sa vzorom pre mnohé ďalšie.

Hnutie nebolo organizáciou s jednotným vedením, ale pozostávalo z oblastných buniek bez akejkoľvek vzájomnej koordinácie. Dôvodom bola nelojálnosť veliteľov buniek k oficiálnemu veleniu. Chýbajúca kooperácia znižovala efektivitu odboja, no

⁵⁰Nyuot Youh, J.G.: *Notes on foreign policy trends of southern political and military organizations and parties (1940s-1972)*. 2005 s.17

⁵¹Wheeler, A. C.: *Christianity in Sudan*. [cit. 2011-30-11]. Dostupné na internete: <<http://www.dacb.org/history/christianity%20in%20sudan.html>>

⁵²SANU vznikla premenovaním z organizácie Sudan African Closed Districts National Union pôsobiacej v Zaire. SACDNU nadviazala na prácu Sudánskej kresťanskej organizácie vzniknutej v r. 1961.

⁵³United Nation Relief and Rehabilitation Organization (Organizácia spojených národov pre pomoc a obnovu)

⁵⁴Nyuot Youh, J.G.: *Notes on foreign policy trends of southern political and military organizations and parties (1940s-1972)*. 2005. s.17

gerilový boj spôsoboval vládě i tak obrovské komplikácie. Celkový počet rebelov v tomto období sa odhaduje na 5 000.⁵⁵

2.2.4 *Druhé obdobie parlamentarizmu a pokus o prímerie*

21. októbra 1963 zorganizovali študenti Chartúmskej univerzity diskusiu o riešení nepokojov. Ďalšie podobné stretnutia boli vládou zakázané, na rovnakom stretnutí pripravil policajný zásah jedného zo študentov o život. Nasledovali demonštrácie a nepokoje, ktoré nedokázala zastaviť polícia ani armáda. Na čele protestov stál Národný front odborníkov, inteligencia podporovaná komunistickou stranou. Tá zorganizovala generálny štrajk, ktorý ochromil Chartúm. 26. októbra generál Abbud abdikoval a stiahol sa z verejného života. Tieto udalosti sú v Sudáne známe ako októbrová revolúcia. Už 30. októbra došlo k dohode o sformovaní prechodnej vlády. Na jej čele stál Sirr al-Khatim al-Khalifa s kabinetom pozostávajúcim z Národného frontu odborníkov, troch komunistov, dvoch zástupcov juhu a po jednom z predstaviteľov politických strán UMMA, NUP, PDP, SCP a Moslimského bratstva.⁵⁶

Južný front, ktorý bol založený po októbrovej revolúcii a neskôr sa transformoval na politickú stranu, združoval inteligenciu z juhu žijúcu v hlavnom meste. Medzi najznámejších členov patrili Clement Mboro a Abel Alier. Prvýkrát v histórii zastával vo vládě dôležitý post vo vládě minister z juhu. Clement Mboro, obľúbený a skúsený politik⁵⁷ reprezentujúci umiernený prístup k boju za práva južného Sudánu, sa stal ministrom vnútra. 6. decembra 1964 sa v Chartúme zhromaždil dav južných Sudáncov žijúcich v hlavnom meste, aby privítali svojho populárneho ministra pri návrate z návštevy južného regiónu. Jeho lietadlo však malo meškanie a medzi davom sa rozšírila klamlivá informácia o jeho vražde. Rozhnevaný zástup ľudí sa rozbehol do ulíc, kde v zúrivosti lynčoval Arabov. Nepokoje boli potlačené armádou a vyžiadali si niekoľko stoviek ľudských životov.

Tento akt presvedčil novú vládu, že južný problém musí byť bezodkladne vyriešený.⁵⁸ Výsledkom bola amnestia udelená všetkým Sudáncom zapojeným do udalostí z roku 1955 a zvolanie konferencie zvanej aj ako „Konferencia okrúhleho stola“, na ktorej

⁵⁵ Collins, R.O.: *A history of modern Sudan*. 2008. s. 80

⁵⁶ IBID.. s. 81

⁵⁷ Pre jeho popularitu a charizmu ho ľudia prezývali „strýko Clement“. Prameň : GURTONG : *Sudanese Political Leader Clement Mboro Dies*. [cit. 2012-17-01]. Dostupné na internete : <<http://www.gurtong.net/ECM/Editorial/tabid/124/ctl/ArticleView/mid/519/articleId/1245/Sudanese-Political-Leader-Clement-Mboro-Dies.aspx>>

⁵⁸ Natsios, A. S.: *Sudan, South Sudan, & Darfur : What Everyone Need to Know*. 2012. s. 45

mali byť prerokované podmienky ukončenia nepokojov.⁵⁹ Rokovania začali 16. marca 1965 v Chartúme.

Formulácia konkrétnych požiadaviek zo strany SANU bola nejednotná. Lídri hnutia sa nevedeli dohodnúť najmä na predstave budúcnosti južného Sudánu. Federáciu obhajoval William Deng a jeho krídlo SANU-inside, kde jadro tvorili podobne ako v Južnom fronte aktívni politici žijúci a pôsobiaci legálne na území Sudánu. SANU-outside združovala exilových politikov a pôvodné jadro SANU požadujúce úplnú samostatnosť. Južný front mal ideovo bližšie k exilovému krídlu.⁶⁰ Na konferencií boli prítomní zástupcovia všetkých politických strán a pozorovatelia z Ugandy, Kene, Nigérie, Tanzánie, Alžírsku, Egypta a Ghany.

Rokovania zlyhali a boli rozpustené 25. marca 1965. Vznikla 12 členná komisia, rovnakým počtom zastúpená politikmi zo severu a juhu. Tá mala fungovať ako pracovná skupina a naďalej hľadať kompromis pre vytvorenie novej trvalej ústavy. Ten sa však nenašiel do decembra 1968, kedy komisiu opustila juhosudánska delegácia na čele s Abelom Alierom.⁶¹

2.2.5 *Eskalácia násilia*

K moci sa vo voľbách z prelomu apríla a mája 1965 dostali sektárski politici z Umma a NUP.⁶² Voľby sa konali iba na severe, nakoľko na juhu boli pre ozbrojené nepokoje odročené.⁶³ Južný Sudán tak prišiel nielen o ďalšiu šancu na autonómiu, ale aj o politické zastúpenie. Neúspech rokovaní spôsobil ďalší rozkol v SANU, kedy sa jej exilová časť (SANU-outside) rozdelila na Azanský oslobodzovací front (ALF) a Africký oslobodzovací front Sudánu (SALF). ALF vznikol odchodom Josepha Oduhoa, Saturnina Lahourea, Josepha Lagua a ich podporovateľov, SALF založil Aggrey Jaden.⁶⁴

Od smrti Saida 'Abd al-Rahmana al-Mahdiho v roku 1959 ubehlo už šesť rokov a na dve krídla rozdelenú Ummu sa snažili viesť dvaja muži. Radikálnejší Muhammad

⁵⁹Hoci sa konferencia uskutočnila z iniciatívy vlády, podnet na vyhlásenie amnestie a zvolanie konferencie prišiel v Novembri 1964 od Williama Denga, ktorý sa skontaktoval s premiérom al-Khalifom z pozície generálneho tajomníka SANU. Prameň : Nyuot Youh, J.G.: *Notes on foreign policy trends of southern political and military organizations and parties (1940s-1972)*. 2005. s. 21

⁶⁰Johnson, D.H.: *African Issues: The root causes of Sudan's civil wars*. 2003. s. 34

⁶¹Collins, R.O.: *A history of modern Sudan*. 2008. s. 83

⁶²Nohlen, D., Krennerich, M., Thibaut, B. *Elections in Africa: A Data Handbook*. 1999. s. 854

⁶³Južné regióny hlasovali až v doplňujúcich voľbách o 2 roky neskôr.. Prameň : Nohlen, D., Krennerich, M., Thibaut, B. *Elections in Africa: A Data Handbook*. 1999. s. 851

⁶⁴Nyuot Youh, J.G.: *Notes on foreign policy trends of southern political and military organizations and parties (1940s-1972)*. 2005 s. 23-24

Ahmad Mahjub s podporou brata zakladateľa UMMA Imáma Ahmada al-Hadího al-Mahdího. Druhý bol al-Rahmanov vnuk Sadiq al-Mahdi. Premiérom sa po voľbách z roku 1965 stal Mahjub.⁶⁵

Proces islamizácie bol opäť naštartovaný a začal prenasledovaním inteligencie medzi južnými Sudáncami. Zdokumentované sú masakre v mestách Juba a Wau, pri ktorých zahynulo okolo jeden a pol tisíc civilistov. Vo všeobecnosti možno povedať, že armádne zásahy nabrali na intenzite a brutalite. Represie, ktoré mali mať odstrašujúci účinok spôsobili masívny príval utečencov do Ugandy a Etiópie a hromadnú dezerciu afrického etnika v silových zložkách, ktorých členovia sa vo veľkom pridávali k rebelom z Anya-Nya. Militantné zoskupenie posilnili aj zvyšky ozbrojených oddielov SIMBA, ktoré opustili Kongo po porážke vládnymi vojskami, výmenou za poskytnutie zázemia v rebelmi ovládaných vidieckych oblastiach južného Sudánu.⁶⁶

Vláda strácala svoju autoritu na vidieku a udržiavala svoju moc len v mestách. Bola zavedená nútená „kolektivizácia“, znamenajúca násilné sťahovanie obyvateľov vidieka do 33 „mierových obcí“, čo boli vidiecke konglomerácie situované do okolia Chartúmom ovládaných miest. Toto opatrenie malo „vyhladovať“ rebelov podporovaných vidieckym obyvateľstvom.⁶⁷

2.2.6 *Problémy juhosudánskeho odboja a islamská ústava*

V auguste roku 1967 sa stretli juhosudánski politici a velitelia hnutia Anya-nya, aby sa dohodli na spolupráci. V juhosudánskom meste Anguri bola založená Provizórna vláda Južného Sudánu (SSPG), ako jediný orgán nahradzujúci ostatné politické organizácie a krídla pôsobiace v exile. Zoskupenie malo ideovo odporovať imperializmu, komunizmu a rasizmu. Jednotky Anya-Nya dostali prívlastok „národné ozbrojené sily“ (ANAF) a do ich vedenia boli menovaní Emedio Tafeng Odongi ako vrchný veliteľ a Joseph Lagu ako náčelník štábu. Lídri južného Sudánu však neboli pripravení na spoluprácu. Lagu onedlho na to odišiel pre nezhody s Tafengom. Prezidentom SSPG sa stal Aggrey Jaden, pre neschopnosť viesť organizáciu však tiež na svoju funkciu abdikoval. Nahradil ho Camilio Dhol. Ten zvolal druhý kongres do Balgo-Bindi, premenoval organizáciu na Nílsku provizórnu vládu (NPG), do jej čela bol menovaný Gordon Muorat Mayen. Tafeng zakladá

⁶⁵Sidahmed, A. S.: *Politics and Islam in Contemporary Sudan*. 1996. S. 110

⁶⁶Collins, R.O.: *A history of modern Sudan*. 2008. s. 86

⁶⁷Ibid. s. 86

novú frakciu APG. NPG, APG a ostatné frakcie sa zjednocujú až pod vedením Josepha Lagua.⁶⁸

Vlády v období rokov 1965 až 1969 boli rovnaké ako tie pred Abbudom. Neschopnosť efektívne vládnuť šla ruka v ruke so sektárskou rivalitou. Mahjuba vystriedal v roku 1966 Sadiq al-Mahdi a od roku 1967 až do konca parlamentarizmu v roku 1969 viedol vládu opäť Mahjub. Al-Azhari zjednotil NUP a PDP do frakcie DUP (Demokratická uninistická strana) a po predčasných voľbách v roku 1968 zostavil s konzervatívnym krídlom Umma vládu.

Mahjub sa angažoval v snahe presadiť ústavu vyhlasujúcu Sudán za islamskú republiku a postaviť právny systém na moslimskom práve šarija. Prvýkrát sa mu to nepodarilo kvôli predčasným voľbám v roku 1968, následne kvôli vojenskému prevratu. Treba dodať, že na druhý pokus docielil Mahjub potrebnú dohodu vo vláde s PDP, čo bolo verejne prezentované 7. mája 1969. V prípade neúspešného hlasovania v parlamente by ústava prešla pravdepodobne vo verejnom plebiscite. 18 dní od ohlásenia dohody však vládu v krajine prebral Plukovník Ja'afar Numayri.⁶⁹

Zápas o moc v Umme dovoľil vzniknúť spojenectvu medzi umierneným Sadiqom al-Mahdim a Williamom Dengom. Deng mal výmenou za podporu Sadiqovho krídla v parlamente získať ústupky pre požiadavky SANU. Spolupráca stála Denga život, keď bol zabitý armádou koncom roku 1968. Jeho smrť len potvrdila presvedčenie mnohých Sudáncov, že spolupráca strán severu a juhu nie je možná.⁷⁰

2.2.7 *Vláda plukovníka Ja'afara Numayriho*

25. mája 1969 bola v skorých ranných hodinách zvrhnutá Mahjubova vláda plukovníkom Ja'afarom Numayrim v nenásilnom prevrate známom ako puč slobodných dôstojníkov. Názov hnutia, ako aj najvyššieho orgánu v krajine – Revolučnej riadiacej rady (RCC) – mal svoju pôvod v egyptskej revolúcii z roku 1952. Numayri prevzal z egyptskej predlohy tiež idey sekularizmu, socializmu a panarabizmu.⁷¹ Bola vyhlásená Sudánska demokratická republika. Prevrat bol podporovaný SCP organizujúcou verejné

⁶⁸Nyuot Youh, J.G.: *Notes on foreign policy trends of southern political and military organizations and parties (1940s-1972)*. 2005 s. 27-29

⁶⁹Collins, R. O.: *The Southern Sudan in Historical Perspective*. 2009. s. 92-93

⁷⁰Johnson, D.H.: *African Issues: The root causes of Sudan's civil wars*. 2003. s. 34

⁷¹Natsios, A. S.: *Sudan, South Sudan, & Darfur : What Everyone Need to Know*. 2012. s. 47

zhromaždenia na podporu nového režimu.⁷² Okamžite boli zrušené politické strany (okrem SCP) a vládne inštitúcie. Premiér novej vlády, bývalý najvyšší sudca a komunista Babikr 'Awadallah, zostavil kabinet v počte 21 členov. Hoci bola krajina vedená RCC, na čele ktorej stál Numayri, režim sa odmietol identifikovať ako vojenská diktatúra.⁷³

Provokácie zo strany Ansaru vyústili do vojenského zásahu proti opevnenej základni strany na riečnom ostrove Aba. Imám al-Hadí bol zabitý počas úteku z krajiny, Sadiq al-Mahdi vyhostený do Egypta. Časť predstaviteľov SCP postupom času zmenila názor na novú vládu a Numayriho na jej čele. Požadovali presadzovanie komunistických myšlienok a vládu ľudového frontu. Ich dominancia vo vláde bola zreteľná. Do polovice roku 1970 prebehlo masívne zoštatňovanie, bolo zavedené päťročné plánovanie v oblasti ekonomiky, rozšírenie práv pre robotníkov a podpora nižšieho vzdelávania. Politická orientácia krajiny sa otočila zo Západu na východný blok.⁷⁴

Spor sa vyostril, keď prezident Numayri koncom roka 1970 vylúčil z RCC troch popredných členov komunistickej strany, neskôr vo februári 1971 sa rozhodol zbaviť komunistov úplne. Tí voči nemu zosnovali vojenský prevrat a 19. júla 1971 ho s pomocou armády uväznili v hlavnom meste. Prevrat si nedokázal zabezpečiť dostatočnú podporu naprieč velením armády a verné jednotky po troch dňoch bojov Numayriho vyslobodili. Dôsledky pre SCP boli fatálne. Celé vedenie bolo popravené, ostatní komunisti uväznení. Medzi popravenými boli aj generálovi spolupracovníci aktívne sa podieľajúci na puči slobodných dôstojníkov.

Po prevrate zmenil Numayri svoju politiku s cieľom zabezpečiť si podporu širokého spektra obyvateľstva presadzovaním populárnych riešení pre Sudán. Verejný plebiscit ho po drivej porážke komunistov vyhlásil za prezidenta.⁷⁵ Socialistická sudánska únia (SSU), ako jediná povolená strana, bola založená v roku 1972 a mala predstavovať prepojenie širokej verejnosti s vládou.⁷⁶ Politická a hospodárska orientácia krajiny sa začala opäť presúvať na Západ.⁷⁷

⁷² Komunisti boli v Sudáne vždy najvýraznejšou opozíciou k proislamským hnutiam a vládam, akou bola aj vláda Muhammada Ahmada Mahjuba.

⁷³ Metz, H. C.: *Sudan: A country study – The Nimeri Era*. [cit.2012-29-02]. Dostupné na internete: <<http://countrystudies.us/sudan/23.htm>>

⁷⁴ Collins, R.O.: *A history of modern Sudan*. 2008. s. 99

⁷⁵ The Telegraph : *Gaafar al-Nimeiry*. [cit.2012-26-02]. Dostupné na internete :<<http://www.telegraph.co.uk/news/obituaries/politics-obituaries/5431188/Gaafar-al-Nimeiry.html>>

⁷⁶ Lesch, A.: *The Sudan: Contested National Identities*. 1998 s. 52

⁷⁷ The New York Times: *Gaafar al-Nimeiry, a Sudan Leader With Shifting Politics, Dies at 79*. [cit. 2012-25-02]. Dostupné na internete:<<http://www.nytimes.com/2009/06/12/world/africa/12nimeiry.html>>

2.2.8 Joseph Lagu a zjednotený odboj

Počas krátkeho obdobia zjednoteného juhosudánskeho odboja pod SSPG skontaktoval v roku 1967 Joseph Lagu Izrael a ponúkol mu spoluprácu v otvorení juhosudánskeho frontu v antiarabskej kampani.⁷⁸ Izrael prijal Laguovu ponuku a začal vzbúrencom dodávať zbrane a zabezpečovať výcvik. Rebelom pomohla aj Etiópia v reakcii na podporu eritrejských separatistov Mahjubovou administratívou. Okrem toho, že dlhodobo poskytovala na svojom pohraničí úkryt vzbúreneckým základniam, spolu s Ugandou poskytla svoje územie na transport zbraní do južného Sudánu. Pre nekompetentnosť juhosudánskych politikov a veliteľov však od roku 1968 komunikoval židovský štát výhradne s Laguom a jeho veliteľstvom zriadeným v meste Owiny-ki-bul. Prílev zbraní a organizačné schopnosti umožnili zjednotiť rebelov pod Laguove vedenie.

Lagu požadoval výmenou za zbrane osobný sľub vernosti svojmu veleniu. ANAF bol premenovaný v januári 1971 na Oslobodzovacie hnutie južného Sudánu (SSLM), aby Lagu potvrdil svoju autoritu dištancovaním sa od predchádzajúcich organizácií. Nový veliteľ reorganizoval povstalcov podľa regionálnej príslušnosti, aby predišiel sporom v armáde a nevraživosti. Sila hnutia sa počítala približne na 13 000 mužov, čo dovoľovalo útokom nabráť na intenzite. Rebeli úspešne zamínovali hlavné cesty, znefunkčnili železniciu a odhodlávali sa aj k útokom na mestá.⁷⁹

Numayri spočiatku odmietal iné riešenie ako potlačenie nepokojov svojou armádou. Spolupráca s východným blokom priniesla zaradenie modernej sovietskej techniky do výzbroje. Do Sudánu prúdili tanky, helikoptéry aj stíhačky.⁸⁰ Ani tie si však nedokázali poraziť zjednotenú gerilovú armádu. Po neúspešnom prevrate sa rozhodol sudánsky prezident vyriešiť situáciu za každú cenu a pristúpil na rady, ktoré dostával od svojich ministrov pre južný Sudán, Josepha Garanga⁸¹ a neskôr od jeho náhradníka Abela Aliera. Chartúm vyjadril iniciatívu začať vyjednávať o prímerí so SSLM.

⁷⁸V roku 1967 bojoval Izrael v Šesťdňovej vojne proti koalícii arabských štátov.

⁷⁹Collins, R.O.: *A history of modern Sudan*. 2008. s. 104, 106, 108

⁸⁰Metz, H. C.: *Sudan: A country study – The Southern Problem*. [cit.2012-25-03]. Dostupné na internete: <<http://countrystudies.us/sudan/2a.htm>>

⁸¹Nezamieňať s Johnom Garangom. Joseph Garang bol juhosudánsky politik pôsobiaci v Numayriho vláde ako minister pre južný Sudán. Po neúspešnom prevrate bol popravený spolu s ostatnými vedúcimi členmi SCP

2.3 Ukončenie prvej občianskej vojny

Prvé rokovanie medzi znepriatelenými stranami sa uskutočnilo 9. januára 1971 v Addis Abeba v Etiópií. Predsedal jej generálny tajomník Celoafrickej konferencie cirkví (AACC). Za rokovacím stolom sa stretli Abel Alier spolu s veliteľom vládnych ozbrojených síl generálom Muhammadom al-Baghirom Ahmadom, delegáciu SSLM viedol dr. Lawrence Wol Wol. Ďalšie schôdza bola dohodnutá o rok. Obdobie medzi stretnutiami sa nieslo v znamení upokojenia situácie a zaistenia podpory pre mierový proces.

16. februára 1972 sa stretli delegácie opäť v Addis Abeba pod záštitou etiópskeho cisára Haileho Selassieho, aby sa dohodli na pláne pre regionálnu autonómiu pre juh na území Sudánskej demokratickej republiky. SSLM sa vzdalo pôvodnej požiadavky na vytvorenie samostatného štátu. Na konferencii sa delegácie dohodli na nasledujúcom:⁸²

- ❖ južný Sudán bol definovaný ako jednotný región v hraniciach z dňa vyhlásenia nezávislosti Sudánu, pohraničné oblasti na sever od týchto hraníc budú môcť v referende rozhodnúť o pripojení k južnému Sudánu;
- ❖ hlavným mestom južného Sudánu sa stane Džuba;
- ❖ južný región bude riadený Regionálnym ľudovým zhromaždením a Najvyššou výkonnou radou – tá bude zodpovedať za oblasti zdravotníctva, vzdelania, prírodných zdrojov, polície a miestnych správ;
- ❖ prezident Najvyššej výkonnej rady bude menovaný prezidentom republiky po konzultácií s členmi rady;
- ❖ Národné regionálne zhromaždenie (centrálna vláda) bude naďalej rozhodovať v oblasti obrany, zahraničných vecí, hospodárskej politiky, sociálneho a vzdelávacieho plánovania a infraštruktúry;
- ❖ jazykom verejného styku v južnom Sudáne bude okrem arabčiny aj angličtina, regionálnym jazykom a nárečiam nebude bránené v ich rozvoji;
- ❖ sloboda vierovyznania;
- ❖ vojenský zbor umiestnený v južnom Sudáne bude zložený zo 6000 príslušníkov s juhosudánskou etnickou príslušnosťou, vrátane členov

⁸²Mading Aweil: *The Addis Abeba Agreement*. [cit.2012-28-02]. Dostupné na internete : <http://madingaweil.com/Addis_Abeba_peace_agreement.htm>

Any-Nya a rovnakého počtu príslušníkov zo severného Sudánu do piatich rokov;

Dohoda bola podpísaná 27. marca 1972 v cisárskom paláci v Addis Abeba. Tento deň bol zároveň vyhlásený národným sviatkom ako deň jednoty. Prvým prezidentom Najvyššej výkonnej rady pre južný Sudán sa stal Abel Alier, ktorý bol zároveň viceprezidentom Sudánskej demokratickej republiky.

Sedemnášťročný konflikt si vyžiadal 500 tis. obetí, z čoho 4/5 tvorilo civilné obyvateľstvo, pol milióna utečencov žijúcich v táboroch v susedných krajinách a rovnaký počet násilne vysídlených osôb.⁸³ Iný odhad hovorí až o miliónoch obetí vojny.⁸⁴ V máji 1973 vstúpila do platnosti nová ústava uznávajúca práva pre južný Sudán vyplývajúce z dohody a v októbri sa konali voľby do Národného regionálneho zhromaždenia. To napriek zložitej situácii slúžilo celé štvorročné obdobie, čo bolo pre politickými krízami zmietaný Sudán pozoruhodným úspechom.⁸⁵

⁸³Sarkees, M. R., Wayman, F. W.: *Resort to war : A data guide to inter-state, extra-state, intra-state, and non-state wars, 1816-2007*. 2010. s. 419

⁸⁴Anderson, N. G.: *Sudan in Crisis: The Failure of Democracy*. 1999. s. 68

⁸⁵Collins, R.O.: *A history of modern Sudan*. 2008. s. 115

3 Druhá občianska vojna v Sudáne

3.1 Udalosti vedúce k vzniku druhej občianskej vojny

3.1.1 Rozmach a kolaps sudánskeho hospodárstva

Ukončenie bojov, podpis mierovej zmluvy a nová ústava si získali masovú podporu naprieč celým Sudánom. Podľa slov Dr. Johna Garanga⁸⁶ však nie všetci politickí lídri a povstanci boli spokojní so znením vyjednannej dohody. Avšak verejná mienka bola silná prekážka na otvorené prejavy nespokojnosti.⁸⁷

Po integrácii SSLM a hnutia Anya-Nya do Sudánskej armády sa hŕstka rebelov nedokázala vzdať myšlienky úplnej samostatnosti a naďalej pokračovala v gerilovom boji pod menom Any-Nya 2. Dostávala sa tak do stretov so svojimi bývalými spolubojovníkmi začlenenými do sudánskej armády.

Mier v krajine bol nasledovaný ekonomickým rastom.⁸⁸ Ten bol sústredený do najrozvinutejšej oblasti – stredného Sudánu. Nerovnomerná alokácia sa postupne prejavila v rapidnom poklese popularity prezidenta v ostatných častiach krajiny. Novozaložená SSU predstavila koncom roka 1972 ambiciózny program rozvoja, ktorý nahradil päťročný plán. Zoštátnené podniky boli navrátené pôvodným majiteľom, medzinárodný obchod prešiel liberalizáciou a bola presadená politika „otvorených dverí“ vo vzťahu k zahraničným investíciám. Posilnený prvotným úspechom podporoval Numayri čoraz ambicióznejšie rozvojové projekty.⁸⁹

Ropný šok v roku 1973 priniesol pre ropu exportujúce arabské krajiny značné navýšenie príjmov, a tie hľadali vhodné investičné príležitosti. V tejto súvislosti bola predstavená stratégia regionálnej potravinovej sebestačnosti. V nej sa mal Sudán stať obilnicou arabského sveta aplikáciou rozsiahlych a finančne náročných schém mechanizovaného poľnohospodárstva. Ich finančná náročnosť bola odhadovaná v roku

⁸⁶Dr. John Garang de Mabior Atem bol členom Anya-Nya počas prvej vojny, neskôr plukovník v sudánskej armáde, zakladateľ SSLM/A, vedúca postava druhej občianskej vojny a prvý prezident autonómneho regiónu Južný Sudán

⁸⁷Mading Aweil: *Garang Interview with Heritage*. [cit.2012-28-02]. Dostupné na internete : <<http://madingaweil.com/interview.htm>>

⁸⁸Z medziročného rastu -5% HDP z roku 1972 na 17% HDP v roku 1976. Prameň : WORLD BANK: *World dataBank – Sudan*. [cit.2012-07-03]. Dostupné na internete: < <http://databank.worldbank.org>> (zvolené údaje generuje databáza len na určitú dobu a po jej uplynutí je odkaz nefunkčný)

⁸⁹Kanál Jonglei je typickým príkladom tohto projektu. Vo svojej dĺžke 450 km mal odkloniť značnú časť toku Bieleho Nilu z močariska Sudd a zvýšiť tak prietok rieky o 50%. Projekt mal veľmi zásadným spôsobom ovplyvniť život ľudí na rozsiahlom území Sudd. Práce na hĺbení začali v roku 1980 a o 3 roky neskôr boli zastavené kvôli občianskej vojne a osobitej iniciatíve SSLM/A. Prameň: New Scientist: *Jonglei canal costs soar*. 1978. In: New Scientist s. 92

1976 na 6 mld. USD. Štátna participácia v týchto joint projektoch tvorila 35 % a bola hradená z obrovských medzinárodných pôžičiek.⁹⁰

Na konci 70. rokov bola štátna kasa prázdna, v roku 1979 vyhlásil Sudán platobnú neschopnosť. Zlý manažment rozsiahlej poľnohospodárskej expanzie bez ohľadu na životné prostredie spôsobil postupné znižovanie poľnohospodárskych výstupov a ziskov. Investície do schémy obilnice šli na úkor tradičného exportného odvetvia – bavlny. Jej export poklesol za desať rokov Numayriho vlády na jednu štvrtinu. Na konci roku 1980 sa verejný dlh vyšplhal na 3,1 mld. USD na výšku 70 % HDP, čo predstavovalo nárast o 30 % za jednu dekádu. Obchodná bilancia bola v deficite, keď importy prevyšovali exporty dvojnásobne.⁹¹ Rekordne suchá sezóna 1984-85 spôsobila hladomor v západnom Sudáne, no ten sa neskôr preniesol na celú krajinu kvôli vysokým cenám potravín.⁹²

3.1.2 Rozpad mierovej zmluvy z Addis Abeba

Na konci 70. rokov, kedy bolo zlyhanie obilninovej schémy evidentné, boli v Južnom regióne spoločnosťou Chevron objavené zásoby ropy. Tento nález sa stal šancou na odvrátenie hospodárskych problémov a zabránil akejkolvek diskusii o ďalšej samostatnosti pre juh.

Spojencom Sudánu sa v tejto zložitej situácii stala najmä republikánska vláda Ronalda Reagana zvolená v roku 1980, ktorej záujem prilákali zásoby ropy a strategická poloha v regióne, kde pre globálne záujmy USA predstavovalo nebezpečenstvo Kádáfioho Líbya a do východného bloku začlenená Etiópia. Sudánska armáda dostávala materiálnu pomoc, zbrane a tréning od svojho západného spojenca. S takto silným partnerom mohol Numayri opäť raz premýšľať nad integráciou južného Sudánu bez garancie práv a ústupkov za použitia silnej a dobre vybavenej armády.⁹³

Situácia v krajine, ekonomická ako aj politická, sa zhoršovala s Numayriho rastúcimi mocenskými ambíciami.⁹⁴ Menovanie do úradov nekládlo dôraz na odborné schopnosti, ale na podporu kultu osobnosti prezidenta a jeho vlády čoraz väčšími

⁹⁰Elnur, I.: *Contested Sudan: the political economy of war and reconstruction*. 2009. s. 46-47

⁹¹Berry L.: *Eastern African Country Profiles: Sudan*. [cit. 2012-10-03]. Dostupné na internete: <http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PNABU067.pdf> s. 29

⁹²Teklu, T., Braun, J., Zaki, E.: *Drought and Famine Relationships in Sudan: Policy Implications*. 1991. s. 13-15

⁹³Johnson, D.H.: *African Issues: The root causes of Sudan's civil wars*. 2003. s. 57

⁹⁴Pred koncom svojej vlády Numayri zastával funkciu doživotného prezidenta ôsmich autonómnych regiónov, vrchného veliteľa ozbrojených síl, náboženského vodcu – imáma a svoju autoritu si nechal potvrdiť prisahou vernosti, ktorú mu muselo skladať obyvateľstvo. Podobné praktiky boli známe za mahdistický éry. Prameň: Warburg, G.: *Islam, Sectarism and Politics in Sudan since the Mahdiyya*. 2003. s. 156-157

pripomínajúcou diktatúru. Dodržiavanie ústavy nahradilo vydávanie prezidentských dekrétov „v záujme ľudu.“ Numeyriho život začal byť čoraz viac prepojený so štúdiom islamu, ktorému nevenoval v minulých rokoch prílišnú pozornosť. Šťastná náhoda prezidentovi pravdepodobne zachránila život pri pokuse o atentát a následný prevrat v júli 1976.⁹⁵ Incident zároveň podnietil prezidenta eliminovať nepriateľov exile.

Zakázané politické strany vytvorili v Líbyi Národný front, zjednotenú opozíciu voči sudánskemu režimu. Numayri sa toto nebezpečenie rozhodol odstrániť spolupracou so svojimi sektárskymi rivalmi. 7. júla 1977 bolo v Port Sudan vyhlásené národné zmierenie. To znamenalo rehabilitáciu politických lídrov ochotných vstúpiť do jedinej strany SSU výmenou za inštitucionálne reformy, prepustenie politických väzňov a generálnu amnestiu. Účasť Moslimského bratstva⁹⁶ na čele s Hasanom al-Turabim vo vláde znamenalo postupný rozpad jednotlivých bodov dohodnutých v zmluve z Addis Abeba.⁹⁷

Verejnú nespokojnosť s ekonomickým vývojom v krajine malo utíšiť nové administratívne usporiadanie severu. Ten bol vládnym nariadením rozdelený na päť regiónov⁹⁸ s vlastným regionálnym zhromaždením, vládou a prezidentom menovaným Numayrim. Delenie si získalo verejnú podporu, nakoľko obyvatelia regiónov boli presvedčení o lepšej schopnosti spravovať rozvojové projekty a financie. Chartúm sa zbavil priamej zodpovednosti za alarmujúci stav bankrotujúcej ekonomiky.⁹⁹

Na juhu prebiehal mocenský súboj medzi Abelom Alierom a Josephom Laguom. Lagu sa tešil najmä priazni obyvateľov Ekvatória. Tí sa cítili znevýhodňovaní správou vedenom Alierom a jeho administratívou s dominantným zastúpením členov kmeňu Dinka. Kmeňová rivalita podnietila najmä v Ekvatórii podporu požiadavky na rozdelenie juhu na samostatné regióny po vzore severu.

Regionalisti vedení Laguom presadili rozdelenie aj napriek protestom unionistov Abela Aliera. Juh bol rozdelený bez súhlasu SSU 5. júna 1983.¹⁰⁰ Vznikli tri regionálne

⁹⁵Záujem na odstránení prozápadného režimu mala Líbya, Etiópia aj Sovietsky zväz. Krajiny podporovali politikov v exile a na území Líbye sa cvičili špeciálne jednotky Sudáncov pripravené viesť proti režimu ozbrojený prevrat. 2. júla boli na letisku v Chartúme nastúpení všetci ministri na uvítanie prezidenta letiaceho zo zahraničnej návštevy. Lietadlo pristálo o pol hodinu skôr, než bolo plánované. O 5:00 ráno, teda v čase plánovaného návratu sa letiskom a celým hlavným mestom ozvala paľba. Povstanie bolo potlačené po dvoch dňoch tvrdých bojov v hlavnom meste. Prezident skorší prílet označil za zásah vyššej moci. Prameň : Collins, R.O.: *A history of modern Sudan*. 2008. s. 128-129

⁹⁶Moslimské bratstvo, radikálna moslimská organizácia požadujúca očistu spoločnosti podľa zásad Koránu. Pôvodne bolo organizované v Strane islamskej zmluvy ICF a neskôr v Národnom islamskom fronte NIF

⁹⁷Collins, R.O.: *A history of modern Sudan*. 2008. s. 129-130

⁹⁸Severný, Východný, Centrálny, Kordofán a Dárfur

⁹⁹Collins, R.O.: *A history of modern Sudan*. 2008. s. 131

¹⁰⁰Južný Sudán bol rozdelený na regióny Bahr al-Ghazal, Ekvatória a Horný Níl.

zhromaždenia namiesto jedného. To poskytlo Numayrimu ospravedlnenie pre ignorovanie ďalších článkov zmluvy z Addis Abeba, nakoľko jednou z jej zmluvných strán bolo zaniknuté (rozdelené) Ľudové regionálne zhromaždenie. Zmluva garantovala zhromaždeniu možnosť požadovať prezidenta o stiahnutie akéhokoľvek návrhu v rozpore s právami a záujmami južného Sudánu.¹⁰¹ Regionálne zhromaždenia troch nových regiónov takéto právo nedostali spolu s absenciou mnohých iných právomocí. Bez možnosti akéhokoľvek veta bola realizovaná reforma právneho systému a zavedenie islamského práva šarija v septembri 1983 spojeným so zavedením krutých trestov vrátane verejných popráv.¹⁰² Tento akt je známy aj pod názvom Septembrové zákony.

3.1.3 *Výnimočný stav a Numayriho neobmedzená moc*

Pre štrajky strednej triedy a inteligencie a nepokoje v súvislosti so šíriacim sa hladomorom, bolo v apríli 1984 vyhlásené stanné právo. Situácia sa vyostrovala, až v marci 1985 Numayri obvinil z kolapsu krajiny Moslimské bratstvo a uväznil ich lídra al-Turabiho. Zbavil sa tak posledného spojenca a vyhlásil výnimočný stav sprevádzaný vykonštruovanými procesmi, verejnými fyzickými trestami a popravami. Počas neho mal prezident neobmedzenú moc a prispôbil si 123 z 225 článkov ústavy, aby upevnil svoju absolútnu moc.¹⁰³ 3. apríla odletel Numayri USA žiadať o ďalšie pôžičky od MMO a americkej vlády pre kolabujúce hospodárstvo. O deň neskôr vypukol v krajine generálny štrajk. 6. apríla minister obrany Siwar al-Dahab ohlásil v televízii, že armáda preberá kontrolu nad krajinou. Numayri sa z USA už vrátil len do Káhiry, kde mu egyptský prezident Husni Mubarak poskytol azyl.¹⁰⁴

3.2 **Priebeh druhej občianskej vojny**

3.2.1 *Vypuknutie ozbrojeného povstania a vznik SPLM/A*

Ako už bolo v práci spomenuté, zmluva z Addis Abeba bola za Numayriho vlády viackrát porušená. Prvý prezident Najvyššej výkonnej rady bol menovaný priamo

¹⁰¹Dohoda z Addis Abeba, článok 15: „Ľudové regionálne zhromaždenie smie dvoj tretinovou väčšinou požiadať prezidenta o stiahnutie akéhokoľvek zákona doručeného na prerokovanie Ľudovému národnému zhromaždeniu o ktorom usúdi, že ohrozuje blahobyt, práva a záujmy občanov Južného regiónu a zároveň žiadať tiež o promptné vypočutie námietok Ľudového regionálneho zhromaždenia. Prameň : MADING AWEIL: *The Addis Abeba Agreement*. [cit.2012-28-02]. Dostupné na internete : <http://madingaweil.com/Addis_Abeba_peace_agreement.htm>

¹⁰²Johnson, D.H.: *African Issues: The root causes of Sudan's civil wars*. 2003. S. 56

¹⁰³Warburg, G. 2003. *Islam, Sectarism and Politics in Sudan since the Mahdiyya*.. s. 157

¹⁰⁴Collins, R.O.: *A history of modern Sudan*. 2008. s. 156

Numayrim bez konzultácie. Pohraničné regióny nedostali nikdy možnosť vyjadriť sa k pripojeniu k Južnému regiónu, kanál Jonglei bol budovaný bez akejkoľvek diskusie s obyvateľstvom dotknutej oblasti či odborníkmi. Ropa ako nerastná surovina patriaca pod správu juhosudánskej administratívy mala byť transportovaná z juhu na sever za účelom spracovania a zdanenia, dokonca prezident prezentoval jednostranný zámer o pričlenenie ropných polí k severu.¹⁰⁵ Toto všetko prispelo k eskalácii napätia, ktoré prepuklo v druhú občiansku vojnu.

Zlom podľa vyjadrení vodcu povstania Dr. Johna Garanga nastal v momente, keď sa Numayri rozhodol presunúť prvú juhosudánsku ozbrojenú divíziu na sever, čo bolo opäť v rozpore s dohodou. Tam mali byť jednotky Anya-Nya rozptýlené a rozpustené, čím sa mali naplniť počiatočné obavy odporcov mierovej zmluvy.¹⁰⁶

105. pluk Sudánskej ľudovej armády (SPAF) s posádkou v mestách Bor, Pibor a Pochalla bol pod velením majora Kerubina Kuanyina Bola, povstaleckého dôstojníka z prvej vojny. Ten odmietol v januári 1983 splniť rozkaz na presun vojsk a neskôr v máji toho roku prepukli v Bore zrážky s jednotkami lojálnymi vládne. Povstanie pluku bolo dopredu naplánované a na jeho čele stál John Garang de Mabior. Ten založil v apríli 1983 Sudánske ľudové oslobodzovacie hnutie/armádu (SPLM/A), čo je súhrnný názov pre politické a armádne krídlo Garangovej organizácie. Hnutie po povstaní zriadilo svoje základne v spriatelenej Etiópii, kde trénovalo nových regrútov z celého južného Sudánu. K hnutiu sa počas povstania pridali aj niektoré bunky Anya-Nya 2 a dezertéri z bezpečnostných zložiek. Ich rady značne stúpili po júnovom rozdelení Južného regiónu. Počet členov SPLA pár týždňov po založení sa odhaduje na 3000.¹⁰⁷ Okrem Garanga a Kerubina boli najdôležitejšími postavami v hnutí William Nyuon, Akwot Atem, William A. Cuol a Gai Tut.

V júli vydalo SPLM/A svoj manifest deklarujúci svoje ciele. Garang mal ťažkú úlohu, pretože väčšina jeho bojovníkov bola rozhodnutá bojovať za úplnú nezávislosť regiónu. Deklarovaním boja za nezávislosť by hnutie však stratilo podporu Etiópie, na ktorej bolo životne závislé.¹⁰⁸ Líder hnutia namiesto toho predstavil víziu nového

¹⁰⁵Sudan Update: *Chevron an Nimeiri*. [cit.2012-01-03]. Dostupné na internete: <<http://www.sudanupdate.org/REPORTS/Oil/08cn.html>>

¹⁰⁶Mading Aweil: *Garang Interview with Heritage*. [cit.2012-28-02]. Dostupné na internete : <<http://madingaweil.com/interview.htm>>

¹⁰⁷Johnson, D.H.: *African Issues: The root causes of Sudan's civil wars*. 2003. s. 62

¹⁰⁸Pomoc hnutiu poskytovaná Etiópiou nebola náhodná. Spoločným rysom sudánskych vlád v 80. rokoch bola podpora separatistického hnutia bojujúceho za vytvorenie nezávislej Eritrei, čo malo za následok silne

usporiadania krajiny zloženého z autonómnych regiónov s rovnakými právami spolu s celkovou reštrukturalizáciou moci v krajine. SPLM/A sa takto snažila osloviť aj iné zaostané oblasti v rámci Sudánu, pričom rozvoj regiónu troch miest¹⁰⁹ na úkor zvyšku krajiny bol označený za neokolonializmus. Manifest bojoval proti rasizmu a kmeňovému deleniu spoločnosti, sektarizmu a imperializmu. Primárnym cieľom hnutia bolo spočiatku zvrhnúť Numayriho autokraciu.¹¹⁰

Obsah manifestu organizácie podporovanej Etiópiou, začlenenou do východného bloku, bol označený Chartúmom za „marxistickú rétoriku“ a ďalšia podpora USA bola obhajovaná ako ochrana krajiny pred komunistickým frontom.¹¹¹ Spor sa tak stal súčasťou studenej vojny. Hnutie sa preto nemohlo spoľahnúť ani na svojho spojenca z prvej vojny – Izrael.

3.2.2 *Vznik kmeňových milícií*

Do pádu Numayriho bolo hnutie aktívne hlavne v oblasti Bahr-al-Ghazal, Horného Nílu a v etiópskom pohraničí. Práca na projekte kanálu Jonglei i aktivity Chevronu v Sudáne boli pre násilnosti prerušené. V Ekvatórii sa SPLM/A netešila veľkej podpore, pretože na jej čele stáli etnickí Dinkovia. Chartúm sa snažil oslabiť Garangove pozície rozoštvaním etnických nepokojov a zbrojením kmeňových milícií. Prvým z mnohých príkladov tejto stratégie je kmeň Murle, ktorého milície rozosievali teror medzi Nuermi a Dinkami v regióne Jonglei. Ďalej Taposa na území Ekvatória, Mundari v Bahr-al-Ghazal.

John Garang od začiatku koncentroval moc v SPLM/A do svojich rúk a vyžadoval tvrdú disciplínu. To prinášalo úspechy v boji, no i roztržky na personálnej úrovni vnútri hnutia. Mnohí rebeli z Anya-Nya 2 sa tiež nevedeli stotožniť s Garangovou víziou nového usporiadania Sudánu bez predpokladu vytvorenia nezávislého juhosudánskeho štátu. Prvými odídencami zo spoločnej armády boli Gai Tut a Akwot Atem so svojimi lojálnymi jednotkami. Do konca roku 1984 boli obaja zabití a ich bunky zjednotil William A. Coul, ktorý tiež dezertoval zo SPLM/A. Nová Anya-Nya 2 pozostávala prevažne z bojovníkov patriacich do rodiny kmeňov Nuer a bola nepriateľská ku Garangovej armáde. Centrálna vláda využila tento rozpor, a podobne ako pri kmeňových milíciách, zásobovala nové hnutie zbraňami a vybavením. Anya-Nya 2 pôsobila na území Horného Nílu a efektívne

narušené vzťahy medzi krajinami. Napriek podpore rebelov však nebola Etiópia naklonená myšlienke separatizmu, práve kvôli svojim vnútorným problémom týkajúcimi sa územnej celistvosti.

¹⁰⁹Chartúm, Severný Chartúm, Omdurman

¹¹⁰Johnson, D.H.: *African Issues: The root causes of Sudan's civil wars*. 2003. s. 63

¹¹¹Ibid. s. 64

prerušila zásobovacie línie SPLA medzi Bahr al-Ghazal a Etiópiou.¹¹² Väčšina jej bojovníkov sa pod Garangove velenie vrátilo až po uzavretí dohody medzi DUP a SSLM/A v roku 1988.

3.2.3 Tretie obdobie parlamentarizmu

Po páde Numayriho sa vlády chopil Siwar al-Dahab a Prechodná armádna rada, (TMC), krajina sa vrátila k ústave z roku 1956. Al-Dahabova administratíva ponúkla Garangovi obnovenie zmluvy z Addis Abeba, ale odmietla garantovať zrušenie Septembrových zákonov. V marci 1986 prebehli nové jednania medzi SPLM a členmi Národnej aliancie pre spásu krajiny (NASC), čo bola organizácia zložená z odborových zväzov a zástupcov väčšiny politických strán vrátane UMMA. DUP a NIF sa na rokovaní nezúčastnila.¹¹³

24. marca 1986 sa delegáti dohodli na deklarácií z Koka Dam. Deklarácia požadovala vytvorenie Nového Sudánu, čo bola vízia prezentovaná v memorande SPLM/A. Tento proces sa mal začať zasadáním Národnej ústavnej konferencie, na ktorej by sa prerokovali základné problémy Sudánu,¹¹⁴ ďalej zrušenie výnimočného stavu, zrušenie Septembrových zákonov, prijatie ústavy z roku 1956 so zmenami z 1964 a nevyhnutnými ustanoveniami na fungovanie regionálnej vlády, zrušenie všetkých vojenských paktov a pokoj zbraní.¹¹⁵

V apríli 1986 sa konali voľby do nového zhromaždenia nahradzujúceho TMC. SPLM ich však bojktovala, nakoľko boli z hlasovania vylúčené južné regióny, ktoré neboli pod správou vlády. Vládna Koalícia strán UMMA a DUP deklaráciu odmietla a nový premiér Sadiq al-Mahdi prijal zamietavé stanovisko k zrušeniu Septembrových zákonov.¹¹⁶

Sadiqova administratíva nedokázala odvrátiť hospodárske problémy ani vojnové úspechy SPLA. Už v čase rokovaní z Koka Dam ovládali povstalci rozsiahle časti južného Sudánu, Chartúm vládol len opevneným mestám. SPLA pozostávala z približne 10 000 členov a dvakrát toľko regrútov sa pripravovalo na boj v táboroch v Etiópii.¹¹⁷ Medzi nimi

¹¹²Johnson, D.H.: *African Issues: The root causes of Sudan's civil wars*. 2003. s. 65-66

¹¹³Ibid.. s. 71-72

¹¹⁴Tento pojem nahradil slovné spojenie „problémy južného Sudánu“

¹¹⁵University of Bergen: *Management of the Crisis in the Sudan : The Koka Dam declaration*. [cit.2012-20-02]. Dostupné na internete:< <http://www.fou.uib.no/fd/1996/f/712001/annex1.htm>>

¹¹⁶Collins, R.O.: *A history of modern Sudan*. 2008. s. 165

¹¹⁷Collins, R.O.: *A history of modern Sudan*. 2008. s. 156

aj neslávne známi detskí vojaci, ktorých služba bola v SPLA oficiálne ukončená až v roku 2010.¹¹⁸

Premiér pokračoval vo využívaní ozbrojených milícií a akciách namierených voči civilným osídleniam, ktoré obviňoval z podpory rebelov. Boli vyzbrojené milície Baqqara, vyvražďujúce na území Bahr al-Ghazal miestnych Dinkov. Členovia SPLM/A boli prevažne Dinkovia, čím získavali masívnu podporu na územiach obývaných touto etnickou skupinou. Regiónom sa šírili choroby, boje umocnili zúriaci hladomor a dobytčí mor. Svoje domovy opustila tretina populácie južného Sudánu, z toho dva milióny hľadalo úkryt v getách vystavaných okolo hlavného mesta, 300 000 utečencov naplnilo tábory v Etiópií, 250 000 tisíc zahynulo následkom bojov alebo na podvýživu.¹¹⁹ Hlad sa stal nástrojom vojny, keď SPAF, ako aj SPLA blokovala humanitárnu pomoc obávajúc sa jej zneužitia konkurenčnou armádou.

Chartúm stratil kontrolu nad územím Dárfuru kontrolovaným Líbyou. Tá preniesla do oblasti svoj spor s Čadom. Líbya a Sudán ozbrojili milície kmeňu Rizayqat (Baqqara), Čad dodal zbrane pre nearabský kmeň Fur. Na jeseň roku 1988 prepukli boje aj v tejto oblasti a tzv. „vojna kmeňov“ sa stala predohrou pre udalosti v Dárfure o 15 rokov neskôr.

V severnom (centrálnom) Sudáne silneli tlaky na zastavenie násilia. Vojna stála 2 mil. USD denne¹²⁰ a zahraničný dlh krajiny sa vyšplhal na sklonku Sadiqovej vlády na 11,7 mld. USD.¹²¹ V novembri 1988 sa UDP dohodla v Addis Abeba so SPLM/A na zastavení bojov a podmienkach pre ďalšie rokovania. NIF bola proti a opustila vládu. Vo februári dostal Sadiq ultimátum od armády s podpisom od 150 vyšších dôstojníkov požadujúc pristúpenie na dohodu vyjednanú stranou UDP. Následne v marci 1989 vznieslo podobnú požiadavku 48 politických strán a odborových organizácií. S novou vládou nakoniec Sadiq pristúpil na podmienky a 29. júna navrhol zrušenie právneho systému založeného na šariji. Než stihol byť návrh schválený, 30. júna sa v Chartúme odohral ďalší prevrat vedený generálom Umarom Bashirom s podporou NIF a moslimského bratstva.

¹¹⁸Sudan Tribune: *SPLA to demobilize all child soldiers by end of the year*. [cit.2012-10-02]. Dostupné na internete:< <http://www.sudantribune.com/SPLA-to-demobilize-all-child,36125>>

¹¹⁹Collins, R.O.: *A history of modern Sudan*. 2008. s. 176

¹²⁰IBID s. 182

¹²¹Medani, M. A. 2008. *External Debts, Growth and Peace in the Sudan. Some Serious Challenges Facing the Country in the Post-Conflict Era*. Chr. Michelsen Institute. s. 9

3.2.4 *Islamistický režim Al-Turabiho*

Režim, ktorý bol v Sudáne nastolený nemožno nazvať inak ako teokraciou. Politické strany, okrem NIF, boli zakázané, ich lídri uväznení. Členovia novozaloženej RCC prisahali vernosť Hasanovi al-Turabimu, tak ako to požadoval kedysi Mahdi a skoro 200 rokov po ňom aj Numayri. Oficiálny líder krajiny bol Bashir, ktorý stál na čele RCC a neskôr sa stal prvým prezidentom islamskej republiky. Krajinu ovládali islamisti z NIF na čele s 'Ali 'Uthmanom Muhammadom Tahom. Na zabezpečenie pozície režimu boli založené tri tajné služby a sudy sa dostali pod správu strany. Tie brutálnym spôsobom dôkladne umlčali akýkoľvek politický odpor v krajine. Spoločnosť sa začala riadiť prísnyimi islamskými dogmami, ženy boli vylúčené z politického a vo veľkej miere aj zo spoločenského života, predstavitelia inteligencie opúšťali krajinu. Šarija bola zavedená na celom území.¹²²

Armáda trpela nedostatkom príjmov, náhradných súčiastok a technikov. Na jej podporu bola zavedená branná povinnosť a vznikli milície Ľudových obranných síl (PDF) lojálnych strane NIF.¹²³

Al-Turabi naplno rozvinul myšlienky panarabizmu a islamskej jednoty. Všetci etnickí Arabi boli zbavení vízovej povinnosti a mohli sa voľne zdržiavať v Sudáne. To naplno využívali členovia rôznych teroristických organizácií a moslimských milícií zakladajúci si na území Sudánu svoje tábory. V roku 1991 bol založený Ľudový arabský a islamský kongres PAIC, ktorému Turabi predsedal. Ten sa stal fórom celosvetovej islamskej revolúcie a podporoval hnutia usilujúce sa o zvrhnutie prozápadných režimov. Na jeho konferenciách sa zúčastňovali zástupcovia skupín Hamas, Islamský džihád, Hizballáh, FIS a Jamaat al-Islamiyya. Koncom roku 1991 bol v krajine poskytnutý azyl Usámovi bin Ládinovi a al-Káide.

3.2.5 *Rozkol v SPLM/A a Nuerská občianska vojna*

V máji 1991 bola v Etiópií zvrhnutá Mengistuova vláda a SPLM/A tak stratila materiálnu podporu aj zázemie v tejto krajine. Cvičné, ako aj utečenecké tábory museli byť evakuované.¹²⁴ V SPLM/A rástla kritika Garanga pre jeho autoritársky prístup k vedeniu,

¹²²Vrátane trestov akými boli ukameňovanie a amputácia končatín.

¹²³Tréning obsahoval okrem vojenského aj vlastenecký tréning s dôrazom na náboženské vzdelávanie.

¹²⁴Tu vznikol pojem „Lost Boys“, čo je súhrnné pomenovanie pre osirotených alebo násilne vysídlených chlapcov z utečeneckých táborov počas druhej civilnej vojny. 3800 z nich udelila vláda USA azyl a ich príbehy spôsobili silnú vlnu emócií v USA a dostali vojnu v Sudáne do povedomia americkej verejnosti.

prílišnú orientáciu sa vojenskú zložku hnutia a ľahostajnosť k potrebám okupovaných území.¹²⁵ Kritika vyvrcholila 28. augusta 1991, keď Riek Machar rozposlal všetkým jednotkám SPLA správu s názvom „Prečo musí Garang hneď odísť“ volajúcu po vytvorení novej štruktúry v hnutí s voľbou nových lídrov. Dva dni na to Garang vo svojej odpovedi ubezpečil o jednote velenia a vyzval k spolupráci pred útokom na Džubu.¹²⁶

Riek Machar, Lam Akol a Gordon Kong Cuol nenašli dostatočnú podporu a založili si vlastné hnutie, SPLA-Nasir, podľa miesta, kde bolo situované ich velenie a ich verné jednotky pozostávajúce výhradne z kmeňa Nuer. SPLA-Nasir začala s útokmi na ciele SPLA v oblasti vo viere, že pritiahne váhajúcich veliteľov SPLA na svoju stranu. Hnutie prerástlo v otvorenú ofenzívu Neurov proti Dinkom a etnické čistky.¹²⁷ Jednotky Neurov dobili, vyvraždili a zničili mesto Bor. Zároveň nadviazali kontakty s vládou, vyjednali špeciálny politický a ústavný status pre juh, no bez zmienky akéhokoľvek práva na sebaurčenie či nezávislosti. Chartúm im poslal zbrane a zásoby, za čo bol jednotkám SPAF garantovaný voľný prechod cez územie ovládané SPLA-Nasir. Tie udreli v tyle nepriateľa a obsadili Bor, Pochallu, Pibor a Torit. SPLA sa musela stiahnuť a neskôr sa pokúsila neúspešne obsadiť Džubu. Po tejto porážke zo SPML/A dezertoval Willian Nyuon Bany a spolu s Kerubinom Kuanyinom Bolom a Arokom Thonom¹²⁸ sa pridali k jednotkám SPLA-Nasir premenovaných na SPLA-United. Počas roka 1993 prebiehali medzi oboma skupinami tvrdé boje, čo využila SPAF na úspešnú ofenzívu v pohorí Nuba. V období od 1992 až 1994 prebiehala občianska vojna aj medzi kmeňmi Nuerov.¹²⁹

SPLA-United sa rozpadla v roku 1994, Machar následne založil SSIM/A.¹³⁰ V apríli 1997 Machar, Kerubino a Arok Thon podpísali mierovú zmluvu s vládou, v ktorej sa vzdávajú požiadavky na samostatný južný Sudán a súhlasia s federáciou a právnym systémom postaveným na šaríji na celom území, hoci s garanciou slobody vyznania.¹³¹

¹²⁵ Akol, L.: *SPLM/SPLA*. 2003. s. 306

¹²⁶ Ibid. s. 14

¹²⁷ Boje medzi SPLA a Anya-Nya v roku 1984-88 a konflikt medzi SPLA a SPLA-Nasir, resp. SPLA-United sa označujú aj ako Nuerská občianska vojna.

¹²⁸ Kerubino a Thon boli Garangom uväznení za pokusy o jeho zosadenie

¹²⁹ Najmä Luo a Jikany

¹³⁰ Lam Akol neskôr opäť zakladá SPLA-United

¹³¹ THE SUDAN'S KHARTOUM PEACE AGREEMENT OF APRIL 21/1997. [online]. [cit.2012-25-02]. Dostupné na internete:< http://www.goss-online.org/magnoliaPublic/en/about/politicalsituation/mainColumnParagraphs/00/content_files/file2/Khartoum%20Agreement%201997.pdf>

3.2.6 Mierové rokovania IGAD a znovuzjednotenie odboja

O riešenie konfliktu sa pokúšala AÚ dvoma neúspešnými kolami jednaní medzi frakciami SPAF a vládou z rokov 1992 a 1993 známych ako Abuja I a Abuja II. Rokovania pokračovali pod patronátom Medzivládneho úradu pre rozvoj (IGAD), kde frakcie SPLM/A a vlády súhlasili s etiópskym návrhom Deklarácie zásad (DOP) uznávajúcej sebaurčenie a sekulárny status južného Sudánu. Napokon však tretie aj posledné štvrté kolo rokovaní stroskotalo na neochote vlády.¹³² Chartúm pristúpil na DOP až v roku 1997 a označil deklaráciu za základ ďalších rokovaní pre mierové riešenie konfliktu.¹³³ Bez výrazného posunu sa rokovania opakovali v rokoch 1998 a 2000.

Po neúspechoch pokračujúcich od roku 1991 sa konalo v apríli 1994 národné zasadnutie SPLM/A v Chukudume. Na ňom sa okrem organizačných otázok rozhodlo o reforme civilnej správy na ovládaných územiach a Garang bol delegátmi potvrdený vo funkcií lídra hnutia.¹³⁴ Nasledovala vlna víťazstiev až do roku 1999, kedy začala byť SPAF financovaná príjmami z exportu ropy, čo zmenilo pomer síl na bojisku.

Národná demokratická aliancia (NDA) tvorená SPLM, DUP, UMMA, USAP, SCP, odbormi, kongresom Beja, LMC a SAF¹³⁵ sa za prítomnosti zahraničných diplomatov v júni 1995 dohodla na pokračovaní vojny proti režimu strany NIF a Umara Bashira a prijala deklaráciu známu ako „Asmarská zhoda“ (Asmara Accords). Deklarácia uznala právo na sebaurčenie za „základné, pôvodné a demokratické právo všetkých ľudí.“¹³⁶

Po podpise Nairobskej deklarácie sa Machar vracia v roku 2002 pod Garangove velenie. Lam Akol sa pridáva o rok neskôr po opustení vládnej NCP. Kerubino a Thon Arok boli v tom čase už mŕtvi. Toto zjednotenie znamená koniec desať rokov trvajúcich nepokojov medzi Nuermi a Dinkami.

¹³²Rolandsen, Ø. H.: *Guerilla Government: Political Changes in the Southern Sudan during the 1990s*. 2005. s. 42

¹³³Holie, D.: *THE SEARCH FOR PEACE IN THE SUDAN: A Chronology of the Sudanese Peace Process 1989-2001*. 2002. s.61

¹³⁴Rolandsen, Øystein, H. *Guerilla Government: Political Changes in the Southern Sudan during the 1990s*. 2005. s. 81

¹³⁵Kongres Beja – hnutie bojujúce za práva kmeňa Beja vo východnom Sudáne, LMC - Lundin Mining Corporation (ťažobná spoločnosť), SAF – Spojené sudánske sily (novozaložené vojenské hnutie kmeňa Beja, prvé protivládne vojenské hnutie v občianskej vojne vytvorené na severe)

¹³⁶Burr, R., Collins, R. O.: *Revolutionary Sudan: Hasan al-Turabi and the Islamist state, 1989-2000*. 2003. S. 201

3.2.7 Koniec Turabiho éry

Egyptský prezident Hosni Mubarak, nepriateľský k teokratickému režimu v Sudáne, prežil atentát z 25. júna 1995 v Addis Abeba. Vyšetrovanie preukázalo, že na zosnovaní atentátu sa podieľal Chartúm spolu s islamskými radikálmi z Jamaat al-Islamiyya. Islamský režim dokonca ukrýval atentátnikov na svojom území.¹³⁷ Takáto zjavná podpora terorizmu zhoršila vzťahy nielen s Egyptom, ale aj Eritreou, Etiópiou, Ugandou, a dokonca aj s Kadáfího Líbyou, naopak zvýšila kredit SPLM/A. Uganda sa netajila podporou vytvorenia nezávislého juhosudánskeho štátu a spolu s Etiópiou podporovala hnutie logisticky aj materiálne. Eritrea poskytla základňu pre Národnú demokratickú alianciu (NDA).¹³⁸

BR OSN v rezolúcii č. 1044 z r. 1996 žiadala Chartúm o vydanie atentátnikov z 25. júna 1995¹³⁹. Rozhodnutie BR OSN Chartúm ignoroval na základe ďalšej rezolúcie č. 1054 z r. 1996¹⁴⁰ boli uvalené sankcie týkajúce sa obmedzenia pohybu predstaviteľov Sudánu a obmedzenia týkajúce sa sudánskych diplomatických misií.

V zmanipulovaných voľbách z roku 1996 sa v roku Bashir necháva potvrdiť do pozície prezidenta, Turabi sa stáva predsedom parlamentu, NIF potvrdzuje svoju dominanciu vo verejnom živote drvivou väčšinou v Národnom zhromaždení. Islamistická revolúcia bola dokončená v júni 1998, keď referendum 96 % väčšinou potvrdilo platnosť novej islamskej ústavy a rozšírenie prezidentských kompetencií.

Obdobie medzi rokmi 1998 až 2000 bolo poznačené mocenským bojom medzi Turabim a Bashirom, v ktorom víťazí prezident pomocou armády. Jeho výsledkom je skončenie Turabiho éry¹⁴¹ a rehabilitácia zakázaných politických strán. Vládna strana NIF sa transformuje na Stranu národného kongresu (NCP) na čele s generálom Bashirom, ktorá vládne v Sudáne dodnes.

¹³⁷ Reeves, E.: *Khartoum's central role in the assassination attempt on Egyptian President Hosni Mubarak*. [cit. 2012-26-02]. Dostupné na internete: < <http://www.sudanreeves.org/2004/12/20/khartoums-central-role-in-the-assassination-attempt-on-egyptian-president-hosni-mubarak-october-3-2001/> >

¹³⁸ Littleton Marine Corps University Command and Staff College. *Is Sudan Terrorism's New Mecca?* Dostupné na internete: < www.globalsecurity.org/military/library/report/1997/Littleton.htm >

¹³⁹ UNSC.: *Resolution 1044 (1996)*. 1996. [online]. [cit. 2012-16-03]. Dostupné na internete: < <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N96/021/72/PDF/N9602172.pdf?OpenElement> >

¹⁴⁰ UNSC.: *Resolution 1056 (1996)*. 1996. [online]. [cit. 2012-16-03]. Dostupné na internete: < <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N96/107/86/PDF/N9610786.pdf?OpenElement> >

¹⁴¹ Radikálny islamista Turabi založil novú stranu Ľudový národný kongres (PNC) a snažil sa získať stratenú podporu vyriešením problému občianskej vojny spolupracou so SPLM/A. Končí vo väzení na 30 mesiacov, kam sa dostáva ako opozičný líder opakovane pre podporu iniciatív na Bashirovo zvrhnutie.

3.2.8 Vplyv ropy na občiansku vojnu

Aktivity ropných koncernov boli až do roku 1999 limitované na prieskumné aktivity striedavo prerušované činnosťou SPLM/A a náleziská v Abdel Aziz al-Dulaimi a Heglig s rafinériami v Chartúme a El Obeide produkovali do 10 tis. barelov denne, prihliadajúc na fakt, že ropa bola transportovaná loďnou a automobilovou dopravou. Tieto zdroje nestačili ani na pokrytie potrieb Sudánu. Otvorenie ropovodu spájajúceho ropné polia v regiónoch Heglig a Unity s Port Sudanom spôsobilo počiatočný nárast produkcie na 63 tis. barelov denne a do roku 2005 objem narástol na 305 tis. barelov denne.¹⁴² Sudán v roku 1999 prvýkrát v histórii zaznamenal pozitívnu bilanciu v obchode s ropou.¹⁴³ Tieto zdroje boli vo veľkej miere použité na financovanie SPAF a vedenie vojny, ktoré bolo do roku 2002 navýšené až na 50 % rozpočtu krajiny.¹⁴⁴

Hlavným partnerom Sudánskeho ropného priemyslu sa stala Čína vlastniaca vyše 40 % podiel v odvetví.¹⁴⁵ Tá postupne vytlačila severoamerické a západoeurópske spoločnosti, ktoré nechceli alebo si nemohli dovoliť spolupracovať s vládou v Chartúme pre jej medzinárodnú kritiku z porušovania ľudských práv. Proces budovania ropného priemyslu bol totiž sprevádzaný represiami voči obyvateľstvu žijúcom v oblastiach nálezísk, spolu s masívnym vyludňovaním. Čína poskytovala vláde za jej podporu materiálnu pomoc vrátane dodávok zbraní a politickú podporu, najmä v BR OSN absenciami na hlasovaniach o rezolúciách týkajúcich sa Dárfuru.¹⁴⁶

3.3 Ukončenie druhej občianskej vojny

3.3.1 Mierové rokovania

Rok 2001 priniesol ďalšiu vlnu etnického násillia páchaného zo strany milícií kmeňov Misiriyya a Rizayqat v Bahr al-Ghazal v okolí mesta Wau. Veľký tlak verejnej

¹⁴²British Petroleum.: *BP Statistical Review of World Energy June 2008*. [cit.2012-05-03]. Dostupné na internete: <http://www.bp.com/liveassets/bp_internet/china/bpchina_english/STAGING/local_assets/downloads_pdfs/statistical_review_of_world_energy_full_review_2008.pdf>

¹⁴³IMF: *World Economic Outlook Database*. [cit.2012-11-02]. Dostupné na internete: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2011/02/weodata/weorept.aspx?sy=1980&ey=2016&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&pr1.x=43&pr1.y=16&c=732&s=TXGO%2CTMGO&grp=0&a=#notes>>

¹⁴⁴Collins, R.O.: *A history of modern Sudan*. 2008. s. 253

¹⁴⁵CNPC: *CNPC in Sudan*. [cit.2012-15-03]. Dostupné na internete: <<http://www.cnpc.com.cn/en/cnpcworldwide/sudan/>>

¹⁴⁶Prendergast, J., Sullivan, D.: *IRRESOLUTION: The U.N. Security Council on Darfur*. [cit.2012-24-02]. Dostupné na internete: <<http://www.enoughproject.org/publications/irresolution-un-security-council-darfur>>

mienky a kresťanskej loby¹⁴⁷ na Biely dom podnietil prezidenta Busha vyslať do Sudánu špeciálneho zástupcu, senátora Johna C. Danfortha. Krátko po jeho vyslaní americká administratíva začala „vojnu proti terorizmu“ po udalostiach z 11. septembra a vyjadrovala stále kritickejší postoj k režimom podporujúcim militantné hnutia. Výsledkom bolo vydanie Sudánskeho mierového aktu v októbri 2002, poskytujúceho finančnú podporu na obnovu regiónov pod správou SPLM/A a hrozba ekonomických sankcií pre Chartúm v prípade prerušenia mierových rozhovorov.¹⁴⁸

20 júla 2002 skončila konferencia v Machakos v Keni, opäť pod patronátom IGAD, na ktorej sa obe strany dohodli a urobili kompromis v najkritickejších bodoch. Šaríja mala zostať základom právneho systému v severnom Sudáne a juhu bolo priznané právo na sebaurčenie. To malo byť uplatniteľné po šesťročnom prechodnom období na základe výsledkov referenda. Sporné pohraničné oblasti Južný Kordofán, Modrý Níl a Abyei mali rozhodnúť o pripojení k južnému Sudánu „ľudovým rozhodnutím.“ Znamenalo to akceptovanie DOP a čiastkových dohôd z ostatných kôl rokovaní IGAD.¹⁴⁹

Ďalšie kolá rokovaní z októbra a novembra 2002 a februára 2003 vyriešili otázky rozdelenia štátnej moci a volieb. Pre urýchlenie rokovaní IGAD vypracoval „kompromisný plán“, o ktorom mali jednať priamo vrchné velenia oboch strán konfliktu. Predložený bol 6. júla v Nakuru a Chartúm ho odmietol, ďalšie rokovanie o mesiac neskôr v Nanyuki bolo rovnako neúspešné. V septembri sa stretli za zatvorenými dvermi John Garang a predseda vlády 'Ali Uthman Muhammad Taha, aby pokračovali v rozhovoroch. Situácia v Dárfure prinášala stále väčší tlak medzinárodného spoločenstva na podpis zmluvy a zhoršovala postavenie Bashirovej vlády. BR OSN na výnimočnom zasadnutí v Nairobi vydala rezolúciu č. 1574 z 19. novembra 2004,¹⁵⁰ v ktorej naliehala na úspešné zakončenie mierového procesu.

¹⁴⁷Bolo by naivné tvrdiť, že sudánski „Lost boys“, ktorým bol v USA udelený azyl a cirkevní predstavitelia stáli za takýmto rozhodnutím prezidenta Busha. Určite však rozprúdili vlnu emócií a diskusií v americkej spoločnosti súvisiacu s týmto tlakom.

¹⁴⁸Collins, R.O.: *A history of modern Sudan*. 2008, s. 242

¹⁴⁹IGAD. 2002. *Machakos Protocol*. [online]. [cit.2012-26-02]. Dostupné na internete: <<http://www.smallarmssurveysudan.org/pdfs/HSBA-Docs-CPA-2.pdf>>

¹⁵⁰UNSC.: *Resolution 1574 2004*). [cit.2012-16-03]. Dostupné na internete: <<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/616/89/PDF/N0461689.pdf?OpenElement>>

3.3.2 Všeobecná mierová zmluva

Všeobecná mierová zmluva (CPA) medzi vládou Sudánskej republiky a Sudánskym ľudovým oslobodzovacím hnutím bola podpísaná 9. januára 2005 v Nairobi predsedom vlády 'Ali 'Uthmanom Muhammadom Tahom a Johnom Garangom de Mabiorom za účasti medzinárodnej delegácie. Skladá sa zo šiestich kapitol: Machakoský protokol, Zdieľanie moci, Zdieľanie bohatstva, Rezolúcia o konflikte v Abyei, Rezolúcia o konflikte v štátoch Južný Kordofán a Modrý Níl, Bezpečnostné dohody a dve prílohy. Zmluvy upravujú v stručnosti nasledujúce body:¹⁵¹

- ❖ Okamžité zastavenie všetkých bojov;
- ❖ Vznik autonómneho regiónu Južný Sudán;
- ❖ Južný Sudán bude spravovaný Vládou južného Sudánu;
- ❖ V roku 2011 prebehne referendum pod dohľadom zahraničným pozorovateľov, kde sa obyvatelia južného Sudánu rozhodnú, či južný Sudán zostane nezávislým regiónom v spojenom Sudáne alebo sa stane nezávislou republikou;
- ❖ Právo voľby bude garantované aj sporným regiónom Abyei, Južný Kordofán a Modrý Níl;
- ❖ Do toho času je účasť v spoločnej prechodnej vláde rozdelená v pomere 70:30 % v prospech Sudánskej vlády, v sporných regiónoch Abyei, Južný Kordofán a Modrý Níl v pomere 55:45 %;
- ❖ Šaría sa stáva prameňom právneho systému na severe, a to len pre moslimov, na juhu šaría nebude súčasťou právneho systému;
- ❖ Vláda Južného Sudánu bude mať vlastnú vlajku, hymnu, pečate a insígnie;
- ❖ Oba regióny, Južný aj Severný budú udržiavať vlastné ozbrojené zložky a vytvoria spoločný zbor v počte 21 000 mužov;
- ❖ Všetkých 910 000 vojakov SPAF sa stiahne z juhu do dva a pol roka, SPLA zo severu do ôsmich mesiacov;
- ❖ Príjmy z ropy sa budú deliť na oba regióny rovným dielom;

¹⁵¹ *Agreement Between The Government of the Republic of Sudan and The Sudan People's Liberation Movement On Temporary Arrangements for the Administration and Security of the Abyei Area.* [cit. 10.03.2012]. Dostupné na internete: <<http://unmis.unmissions.org/Portals/UNMIS/Documents/General/cpa-en.pdf>>

Na monitorovanie dodržiavania bodov dohodnutých v zmluve a pomoc pri odzbrojení regiónu a udržaní mieru bola deklaráciou BR OSN č. 1590 z 24. marca 2005 zriadená misia UNMIS.

O päť mesiacov neskôr, 8. júla 2005 bola v Chartúme vymenovaná nová prechodná vláda, John Garang bol inaugurovaný za viceprezidenta. Bashir a jeho strana NCP však zostávala naďalej pri moci v spoločnom štáte. Druhá občianska vojna v Sudáne sa po 22 rokoch bojov oficiálne skončila a zanechala po sebe 2 mil. obetí,¹⁵² 4 mil. vysídlených ľudí a utečencov¹⁵³ a spustošený juhosudánsky región bez fungujúcej infraštruktúry. Podpis mierovej zmluvy však neznamenal zastavenie bojov v Sudáne. Na západe od Chartúmu pokračoval spor v Dárfure a na východe krajiny bojoval o vyšší podiel na štátnej moci Kongres Beja.

¹⁵²Leitenberg, M.: *Deaths in Wars and Conflicts in the 20th Century*. 2006 In: Cornell University Peace Studies Program Occasional Paper. s. 15

¹⁵³INTERNATIONAL DISPLACEMENT MONITORING CENTRE.: *Sudan*. [cit.2012-14-03]. Dostupné na internete: <<http://www.internal-displacement.org/publications/global-overview-2010-africa-sudan.pdf>>

4 Občianka vojna v Dárfure

Násilnosti v Dárfure¹⁵⁴ majú svoj pôvod, podobne ako občianska vojna v južnom Sudáne, v zložitých vzťahoch vnútri etnicky rozdeleného regiónu a v postavení regiónu v rámci krajiny. Najdôležitejšie je zdôrazniť, že vojna v Dárfure nie je konfliktom dvoch strán sporu, ako je často na verejnosti prezentované. Možno identifikovať viacero dôvodov, ktoré eskalovali do vypuknutia chaotickej situácie, ktorá v regióne prepukla v roku 2003. Sú to predovšetkým:

- ❖ Kmeňové súperenia o limitovanú úrodnú pôdu a priaznivé prírodné podmienky situované do centrálnej časti regiónu, ktorému dominuje masív Jabal Marra, kde sú usadené roľnícke kmene (najmä Fura a Masalit). Kvôli suchám a šíriacej sa dezertifikácii musia čeliť migrácii kočovníkov a pastierov zo severu (Zaghawa, Bani Husayn) a juhu (Baqquara). Cílené vyvražďovanie civilného obyvateľstva na etnickom základe súvisí so snahou o jeho rekolonizáciu.
- ❖ Zaostalosť regiónu a nedostatočná rozvojová politika sudánskej vlády vo vzťahu k Dárfuru;
- ❖ Diskriminácia západného Sudánu v otázke podielu na moci v krajine;
- ❖ Napäté vzťahy medzi Sudánom, Čadom a Líbyou. Sem možno zaradiť napríklad v práci spomínanú „vojnu kmeňov“.
- ❖ Taktika vyzbrojovania a využívania arabských milícií Sudánskou vládou na zdecimovanie nepriateľa i protivládneho odporu.

Všetky kmene žijúce na území Dárfuru vyznávajú islam, čím sa však náboženský rozmer konfliktu nevytráca. Kmene s Africkým pôvodom (najmä Fur, Masalit, Zahgawa a Berti) vyznávajú islam s prvkami africkej kultúry a rituálmi, zatiaľ čo arabskú populáciu (v Dárfure najmä kmene Baqqara, Mahamid, Bani Husayn a Zayyadiyya) tvoria sunniti. Proces nútenej arabizácie Sudánu sa dotkol aj islamského Dárfuru a kampaň sa vyhrotila za vlády islamistov z NIF a Omara Bashira. Kmeň Fur bol transformovaním Dárfuru na tri štáty v roku 1994 rozdelený a v každom zo štátov s arabskou vládou tvoril menšinu. Odboj

¹⁵⁴Dárfur je názov historického regiónu, v roku 1994 administratívne rozdeleného na 3 štáty a od januára 2012 administratívne prerozdelený na 5 štátov patriacich do Sudánskej federatívnej republiky. V minulosti bol na tomto území zriadený sultanát s dominanciou kmeňa Fur. Odtiaľ pochádza aj názov regiónu, ktorý v preklade znamená „krajina Furov“.

kmeňu Masalit proti invazívnym arabským nomádom bol v roku 1999 označený za jednotku SPLA a vláda podporila arabské milície na jeho potlačenie.¹⁵⁵

Rebeli z kmeňov Fur, Masalit a Zaghava v roku 2003 založili Sudánske oslobodzovacie hnutie/armádu (SLM/A) vedenú Muhammadom Ahmadom al-Nurom (Fur, líder politického krídla) a Minim Arku Minnawim (Zaghava, líder vojenského krídla). V tlači vyšlo vyhlásenie, v ktorom vyjadrili odhodlanie bojovať proti arabizácii, politickej a ekonomickej diskriminácii, nátlaku, etnickému vyhladzovaniu a genocíde zo strany sudánskej vlády. 26. februára 2003 obsadili hlavné mesto provincie Jabal Marra, Gulu.

Druhou organizáciou bojujúcou v Dárfure, nezávislou od SLM/A, je Hnutie spravodlivosti a rovnosti (JEM). JEM vedené Dr. Khalilom Ibrahimom Muhammadom požadovalo rovnosť práv pre všetky sudánske regióny. Ich program sa opieral o štatistiky uverejnené v Čiernej knihe.¹⁵⁶ Obe hnutia často podnikali spoločné útoky proti vládnym cieľom.

Arabské milície známe pod súhrnným pomenovaním džandžavíd¹⁵⁷ boli naverbované a vyzbrojené vládou, aby pomohli armáde potlačiť vzbúrenecké hnutia. Milície boli z veľkej časti autonómne a namiesto žoldu im bolo dovolené plieniť a rabovať nearabské osídlenia.¹⁵⁸ Hoci Chartúm popiera napojenie milícií na armádu, SPAF často koordinovala útoky spolu s džandžavídom a poskytovala bojovníkom zásoby. Mnohé ozbrojené bunky sa vymkli z moci vlády a začali rabovať bez akejkolvek kontroly.

V roku 2004 bojovalo v Dárfure na strane rebelov asi 27 000 ozbrojencov.¹⁵⁹ V novembri 2005 nastal v SLM/A rozkol pre medzikmeňové nezhody a hnutie sa začalo rozpadáť na menšie organizácie. Niektoré z nich prestali útočiť len na vládne ciele a namieri svoje aktivity proti arabskému obyvateľstvu. Do konca roka 2006 sa stiahli z krajiny humanitárne organizácie kvôli stupňujúcim sa útokom na ich členov.

V apríli 2004 bolo v N'Djamene podpísané prerušenie bojov a deklarovaná vôľa hľadať cestu k mierovému riešeniu sporu. Tá však zostala iba na papieri. AÚ a OSN vyslali v máji do Dárfuru pozorovateľov a malú ozbrojenú posádku na ich ochranu. Podávané hlásenia a tlak USA vyústili do vydania rezolúcie BR OSN č. 1556 z 30. júla

¹⁵⁵ Collins, R.O.: *A history of modern Sudan*. 2008. s. 284-285

¹⁵⁶ Seekers of Truth and Justice: *The Black Book: Imbalance of Power and Wealth in Sudan*. [cit.2012-05-03]. Dostupné na internete: <http://www.sudanjem.com/sudan-lt/english/books/blackbook_part1/book_part1.asp.htm>

¹⁵⁷ *Janjawīd* (arab.) – ozbrojený jazdec, bandita na koni (hanlivo). Pomenovanie džandžavíd dostali milície od nearabských kmeňov v Dárfure a výraz neskôr zovšeobecnel.

¹⁵⁸ Flint, J.: *Beyond 'Janjaweed': Understanding the Militias of Darfur*. 2009. s. 15

¹⁵⁹ Collins, R.O.: *A history of modern Sudan*. 2008. s. 290

2004 žiadajúcej zastavenie bojov a odzbrojenie milícií.¹⁶⁰ Ďalšie rezolúcie uvažujúce sankcie, zákazy preletov, embargo na zbrane pre všetky strany konfliktu, rozšírenie pôsobnosti UNMIS, zriadenie mierových jednotiek či postúpenie záležitosti MTS,¹⁶¹ menovite č. 1564, 1591, 1593, 1672, 1706 z rokov 2004 až 2006 mali len čiastočný alebo žiadny efekt nakoľko sa vo všetkých prípadoch Čína zdržala hlasovania a vo všetkých, okrem jednej, ju podporila aj Ruská federácia.¹⁶² Americký senát aj Európsky parlament označil situácie v krajine za genocídu na rozdiel od OSN, ktorá hovorí o humanitárnej kríze. 5. mája 2006 bola podpísaná v Abuja Dárfurská mierová dohoda medzi vládou a rebelmi. Zo strany vzbúrencov však podpísala len Minnawiho vetva¹⁶³ SLM/A a zmluva situáciu nevyriešila.

BR OSN prijatím rezolúcie 1769 z 31. júla 2007 vyslala do oblasti spoločnú misiu AÚ a OSN. Na zabezpečenie poriadku dozerá takmer 26 000 príslušníkov poriadkových síl UNAMID s predĺženou pôsobnosťou do 31. júla 2012.¹⁶⁴ MTS obvinil v júli 2008 Omara Bashira zo zločinov proti ľudskosti, vojnových zločinov a genocídy. V reakcii na to Sudán vyhostil 13 zahraničných humanitárnych organizácií.

Vo februári 2010 sa 10 vzbúreneckých hnutí zjednotilo pod Hnutie oslobodenia a spravodlivosti, ktoré 14. júla 2011 podpísalo s vládou Dokument o prímerí v Dárfure z Doha garantujúci Dárfuru a ostatným regiónom spravodlivé a proporcionálne zastúpenie na delbe politickej moci a zdrojov. Zároveň uznáva kultúrnu a etnickú diverzitu sudánskeho ľudu a vyjadruje potrebu ich vzájomnej spolupráce s dôrazom na ochranu ľudských práv.¹⁶⁵ JEM sa k zmluve nepripojila, no v januári 2012 časť jej predstaviteľov vyjadrila vôľu podpísať dokument.¹⁶⁶ Proces rokovaní bol sprevádzaný uzatváraním prímerí na lokálnej úrovni medzi kmeňmi navzájom alebo medzi malými vzbúreneckými skupinami a lokálnymi autoritami. SLA obnovila v poslednom období svoju činnosť.

¹⁶⁰UNSC: *Resolution 1556 (2004)*. 2004. [online]. [cit.2012-16-03]. Dostupné na internete:<<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/446/02/PDF/N0444602.pdf?OpenElement>>

¹⁶¹ Medzinárodný trestný súd

¹⁶²Prendergast, J., Sullivan, D.: *IRRESOLUTION: The U.N. Security Council on Darfur*. 2008 . [online]. [cit.2012-24-02]. Dostupné na internete: <<http://www.enoughproject.org/publications/irresolution-un-security-council-darfur>>

¹⁶³Vetva kmeňu Zaghawa

¹⁶⁴Pôsobnosť predĺžila r. BR OSN č. 2003 z 29.07.2011

¹⁶⁵*Doha Dokument for Peace in Darfur*. 2011. [online]. [cit.2012-15-03]. Dostupné na internete: <<http://unamid.unmissions.org/Portals/UNAMID/DDPD%20English.pdf>>

¹⁶⁶Radio Dabanga: *JEM Splinter Group Want to Sign DOha Peace Agreement*. In: allAfrica. [cit.2012-15-03]. Dostupné na internete: <<http://allafrica.com/stories/201201131519.html>>

Chartúmu sa úspešne darí administratívnymi prekážkami blokovat' misiu UNAMID a šírenie správ z regiónu.¹⁶⁷ Na prelome rokov 2011/2012 však stále prichádzajú informácie o početných bojoch, šikanovaní obyvateľstva, bombardovaní a medziročnom náraste počtu utečencov o 80 000.¹⁶⁸ Univerzita v Kolumbii vyčíslila náklady na konflikt v rokoch 2003 – 2009 na približne 35 mld. USD.¹⁶⁹ Podľa údajov OSN z januára 2012 je v Dárfure 3,1 mld. ľudí odkázaných na humanitárnu pomoc, čo je približne polovica odhadovanej populácie a 1,9 mld. ľudí žije v utečeneckých táboroch.¹⁷⁰ Počet obetí podľa tvrdení OSN presiahol 300 000.¹⁷¹

¹⁶⁷Sudan tribune: *The Seen and the Unseen in Darfur: Recent Reporting on violence, insecurity, and resettlement*. [cit.2012-29-02]. Dostupné na internete: <<http://www.sudantribune.com/The-Seen-and-the-Unseen-in-Darfur,41772>>

¹⁶⁸DARA. *Humanitarian Response Index 2011 : Focus on Sudan*. [cit.2012-15-03]. Dostupné na internete: <http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/HRI2011_Focus_on_sudan.pdf>

¹⁶⁹Do vyčíslenia boli zahrnuté v mld. USD priame vojenské výdaje (10,1), strata produktivity utečencov (7,2), celoživotné dôchodky obetí (2,6), poškodenie infraštruktúry (4,1), náklady na misiu UNAMIS (11). Prameň : Goldenberg, D. B.: *Measuring the Cost of War in Darfur*. [cit.2012-26-02]. Dostupné na internete: <http://www.africa.com/blog/blog/measuring_the_cost_of_war_in_darfur,522.html>

¹⁷⁰OCHA.: *Sudan: Humanitarian Dashboard*. [cit.2012-14-03]. Dostupné na internete: <http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Dashboard_SDN_Jan2012_0.pdf>

¹⁷¹BBC News: *ICC issues Sudan defence minister warrant over Darfur*. [cit.2012-15-03]. Dostupné na internete: <<http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-17226952>>

5 Dôsledky občianskej vojny v Sudáne

5.1 Situácia v Južnom Sudáne

Takmer 40 rokov trvajúce nepokoje vyústili do vzniku nového štátu na mape sveta – Južného Sudánu. 9. januára boli v súlade s CPA otvorené hlasovacie miestnosti pre takmer 4 mil. registrovaných voličov, ktorí rozhodli 99 % väčšinou v prospech samostatnosti regiónu. Štát vznikol o pol roka neskôr, 9. júla 2011. Hlavným mestom sa stala Džuba. Južný Sudán je prezidentská republika, na čele vlády stojí prezident Salva Kiir Mayardit, viceprezidentom sa stal Riek Machar. Dvojkomorovému parlamentu výrazne dominuje SPLM.

Čo sa týka podmienok na život v novovytvorenej krajine, možno ich pokladať za kritické. Populácia krajiny sa odhaduje približne na 8, 26 mld., z toho je gramotná len jedna tretina a 51 % obyvateľov je mladších ako 18 rokov. Rovnaký podiel žije pod hranicou chudoby. Úmrtnosť detí pod 5 rokov je 135/1000. Základné školy navštevuje 44 % detí, inštitúcie vyššieho vzdelania 1,6 %.¹⁷²

V Južnom Sudáne prakticky neexistuje dopravná infraštruktúra. V krajine, s rozlohou veľmi podobnou Francúzsku, existuje len 12 500 km ciest, polovica z nich neprejazdných v období dažďov. Dĺžka ciest s pevným povrchom nepresahuje 100 km. Počas občianskej vojny boli hlavné dopravné ťahy zamínované, proces ich odminovania stále prebieha.¹⁷³ Dĺžka železnice v krajine je 236 km,¹⁷⁴ celá trať je situovaná v regióne Bahr al-Ghazal a spája mesto Wau so severom. V krajine je nedostatočné množstvo prístávacích plôch a prístavov, väčšina z existujúcich je v havarijnom stave. Telekomunikačná štruktúra neexistuje, mobilné siete pokrývajú iba najväčšie mestá. Pripojenie na internet je ešte väčšmi limitované. Tieto skutočnosti komplikujú humanitárnu pomoc, koordináciu a rýchly zásah bezpečnostných zložiek a rozvoj regiónov.¹⁷⁵

78 % populácie pracuje v poľnohospodárskom sektore, pričom obrábané sú len 4 % úrodnej pôdy. V Južnom Sudáne sa nachádza odhadom 30 mil. hospodárskych zvierat, pre šíriace sa choroby sa tento stav dramaticky znižuje. V krajine s nedostatkom jedla sa práve

¹⁷²Delorenzo, D.: 2012. *South Sudan Consolidated Appeal*. [cit.2012-15-02]. Dostupné na internete: <docs.unocha.org/sites/dms/CAP /CAP_2012_South_Sudan.pdf> s. 2-3

¹⁷³Ibid. s. 69

¹⁷⁴CIA World Factbook: South Sudan. [cit. 2012-15-03]. Dostupné na internete: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/od.html>>

¹⁷⁵Delorenzo, D.: 2012. *South Sudan Consolidated Appeal*. [cit.2012-15-03]. Dostupné na internete: <docs.unocha.org/sites/dms/CAP /CAP_2012_South_Sudan.pdf> s. 55

hospodárske zvieratá stávajú častým motívom bojov medzi kmeňmi a komunitami. 30 % populácie je ohrozených nedostatkom potravín, 1,2 mil. je priamo závislých od humanitárnej pomoci. Ceny potravín sú vysoké kvôli blokácii tradičných obchodných trás medzi južným a severným Sudánom. Každý druhý obyvateľ nemá prístup k zdravotne nezávadnej pitnej vode.¹⁷⁶

Udržiavanie bezpečnosti v Južnom Sudáne je stále na kritickej úrovni a odzbrojenie milícií z časov občianskej vojny je prioritou. Nepokoje sú hlásené zo štátu Jonglei, kde prebiehajú boje medzi kmeňmi Nuer a Murle. Odhadovaný počet obetí sa vyšplhal na 3 000 a panujú obavy, aby neprerástol v masívnu vlnu etnických čistiek.¹⁷⁷ Bojuje sa aj v štátoch Warap a Unity. V Západnej Ekvatórii riadia milície LRA. Misiu UNMIS, ktorej pôsobnosť zanikla so vznikom Južného Sudánu nahradila misia rozhodnutím BR OSN UNMISS na základe rezolúcie 1996 z 8. júla 2011.¹⁷⁸

HDP na obyvateľa predstavuje 1549 USD, čo je najvyšší údaj spomedzi krajín východnej Afriky. Za nadpriemernú hodnotu sú zodpovedné bohaté zásoby ropy. Jej export predstavuje 71 % HDP a 98 % príjmov štátneho rozpočtu.¹⁷⁹

5.2 Napätie medzi Sudánskou republikou a Južným Sudánom

5.2.1 Spor o ropu

Ropa sa stala dôvodom najnovšieho sporu medzi oboma Sudánmi. Rozdelením krajiny prišla Sudánska republika o 75 % svojich zásob, produkcia sa znížila z 486 tis. na 118 tis. b/d.¹⁸⁰ Južný Sudán nemá vlastnú rafinériu ani ropovod a jediná cesta, ktorou možno dostať ropu na svetové trhy je využitie sudánskeho prístavu Port Sudan. Krajiny nedokázali pred rozdelením dojednať detailné podmienky takejto prepravy a Chartúm sa snažil vykryť časť ušlého zisku vyrubením vysokého poplatku za tranzit. Koncom roka 2011 sa spor vyostroval a v januári obvinil Južný Sudán svojho severného suseda z krádeží

¹⁷⁶Delorenzo, D.: 2012. *South Sudan Consolidated Appeal*. [cit.2012-15-03]. Dostupné na internete: <docs.unocha.org/sites/dms/CAP/CAP_2012_South_Sudan.pdf>

¹⁷⁷Control Risks: *South Sudan: The fog of war*. [cit.2012-12-03]. Dostupné na internete: <<http://www.chinca.org/upload/fckeditor/South%20Sudan.pdf>>

¹⁷⁸UNSC: *Resolution 1996 (2011)*. Dostupné na internete:<<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N11/405/83/PDF/N1140583.pdf?OpenElement>>

¹⁷⁹Danielewitz, T.: *South Sudan launches its first GDP estimate*. [cit.2012-15-03]. Dostupné na internete: <<http://blogs.worldbank.org/african/south-sudan-launches-its-first-gdp-estimate>>

¹⁸⁰ Graf produkcie ropy a príjmov z exportu v prílohe č. 1, s. I

prepravovanej suroviny. Ten to označil za výber nesplatených dlžôb za využitie ropovodu.¹⁸¹

Džuba akékoľvek nedoplatky poprela a nezhody vyriešila radikálne – od konca januára 2012 úplne odstavila produkciu. Rozhodnutie zasiahne ekonomiky oboch krajín, no vplyv na Južný Sudán bude enormný. Vláda vo februári oznámila radikálne znižovanie výdavkov na rozvoj, no garantovala zabezpečenie základných služieb a zachovanie súčasnej úrovne miezd. Rozhodnutie sa stretlo s vysokou podporou verejnosti ako súčasť boja proti dlhoročnému nepriateľovi zo severu.¹⁸² Rokovania medzi predstaviteľmi oboch krajín uviazli na mŕtvom bode a strednodobým riešením krízy má byť podľa vlády Južného Sudánu vybudovanie nového ropovodu cez Keňu a zbavenie sa závislosti na Sudánskej republike.¹⁸³ Otázne zostáva financovanie projektu a prilákanie investorov do vojnou zničenej krajiny. Napriek tomu prebiehali v marci 2012 pod medzinárodným tlakom intenzívne rokovania medzi oboma sudánskymi vládami.

Sudánska republika dosahovala zisky z predaja ropy od roku 1999, čo naštartovalo dlhé roky stagnujúcu ekonomiku. V regióne troch miest bola zahájená výstavba mnohých finančne náročných projektov transformujúca Chartúm na modernú metropolu. Situácia v regióne troch miest však ani zďaleka nezodpovedá situácií v krajine, 47 % populácie žije pod hranicou chudoby. V Sudáne sa prejavili následky holandskej choroby znižovaním výdavkov na tradičné exportné odvetvie – poľnohospodárstvo¹⁸⁴ (bavlna, sezam, arabská guma). Sudánska republika je závislá na dovoze tovarov konečnej spotreby, liekoch a chemikáliách. Po enormnom výpadku príjmov z exportu ropy sa dramaticky znížili devízové rezervy krajiny a cena týchto importov výrazne stúpla. Inflácia v krajine sa vyšplhala na takmer 20 % a domácnosti začali preferovať držbu USD. Zahraničný dlh krajiny dosahuje takmer 38 mld. USD, čo je približne 61 % HDP, hlavným veriteľom je MMF. Spolu s ekonomickými sankciami uvalenými USA má krajina sťažené podmienky pre ďalšie pôžičky. Tieto skutočnosti ohrozujú autoritatívny režim Omara Bashira a môžu spôsobiť ďalšiu eskaláciu napätia v regióne.¹⁸⁵

¹⁸¹BBC News: *South Sudan slashes spending after halting oil output*. [cit.2012-28-02]. Dostupné na internete: <<http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-17098350>>

¹⁸²Ibid.

¹⁸³US Institute for Peace. 2012. *The Politics of Oil and a Proposed Pipeline for South Sudan*. [cit.2012-15-03]. Dostupné na internete : <<http://reliefweb.int/node/473501>>

¹⁸⁴V práci sa už spomína tento pojem v súvislosti s bavlnou. Spreádzkovaním ropovodu sa však aj bavlna dostala na perifériu hospodárskeho záujmu.

¹⁸⁵Timberlake, I.: *Sudan gov't aims for economic recover after losing oil revenue*. [cit.2012-15-03]. Dostupné na internete : <<http://www.chinapost.com.tw/business/africa/2012/02/27/332850/p2/Sudan-gov't.htm>>

S ropou súvisí aj ďalšia otázka nedoriešená pred rozdelením krajiny – demarkácia spoločných hraníc. Tá stále neprebehla, napriek tomu, že štáty sa pri rozdelení dohodli na jej vykonaní do marca 2012. Najväčšie spory sa vedú pre regióny Abyei, Južný Kordofán a Modrý Níl. Podľa podmienok stanovených v CPA sa v nich malo konať referendum¹⁸⁶ a obyvatelia mali sami rozhodnúť, do ktorého štátu budú regióny patriť. Chartúm sa však oblastí nechce vzdať, pretože na týchto územiach sa nachádzajú ložiská strategickej suroviny.

5.2.2 Pokračovanie bojov v pohraničných regiónoch

Spor v Abyei začal pri otázke, kto má mať právo hlasovať v referende. Podľa CPA mali o osude regiónu rozhodnúť jeho permanentní rezidenti. Tí sú vo veľkej väčšine príslušníci kmeňa Dinka a ich rozhodnutie je vopred jasné. NPC trvala na tom, aby dostali hlasovacie právo aj príslušníci arabského kmeňa Missiriya, ktorí migrujú v období sucha aj so svojimi stádami do tejto oblasti. Začiatkom roka 2011 prepukli v oblasti nepokoje a SPLM aj SPAF v nej rozmiestnili svoje jednotky. 21. mája nariadil prezident Bashir bez konzultácie s viceprezidentom Salvom Kirom¹⁸⁷ a GoSS vojenskú okupáciu územia. Na okupovaných územiach bolo evidované rabovanie a pustošenie opustených dedín arabskými milíciami. Príslušníci misie UNMIS nezasiahli a 110 000 ľudí utieklo do Južného Sudánu.¹⁸⁸ 20. júna SPLA a SPAF podpísali v Addis Ababa dohodu o stiahnutí z oblasti a vytvorení spoločnej prechodnej administratívy pre región.¹⁸⁹ 27. júna 2011 vydáva BR OSN rezolúciu č. 1990 a zriaďuje misiu UNISFA na zistenie bezpečnosti v demilitarizovanom regióne a monitorovanie odsunu vojsk podľa zmluvy z 20 júna.¹⁹⁰ Do marca 2012 nebola stále zriadená spoločná administratíva a SPAF zostala okupovať ropné polia. Ich strata by pripravila Chartúm o ďalších 5 % produkcie.¹⁹¹

Podobná situácia nastala aj v Južnom Kordofáne a Modrom Níle. Namiesto toho, aby Bashir riskoval ich stratu v referende, Chartúm vyprovokoval potýčky

¹⁸⁶V rovnaký deň ako referendum o sukcesií južného Sudánu, teda 9. januára 2011.

¹⁸⁷Toho času najvyšší predstaviteľ autonómneho južného Sudánu vo vláde

¹⁸⁸Sudan Human Security Baseline Assessment: *The Crisis in Abyei*. [cit.2012-05-03]. Dostupné na internete: <<http://www.smallarmssurveysudan.org/pdfs/facts-figures/abyei/HSBA-Abyei.pdf>>

¹⁸⁹*Agreement Between The Government of the Republic of Sudan and The Sudan People's Liberation Movement On Temporary Arrangements for the Administration and Security of the Abyei Area*. [cit.2012-26-02]. Dostupné na internete: <http://www.logcluster.org/ops/sdn11a/abyei_agreement>

¹⁹⁰UNSC: *Resolution 1990 (2011)*. [cit.2012-16-03]. Dostupné na internete: <[http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1990\(2011\)](http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1990(2011))>

¹⁹¹Small Arms Survey: *The Crisis in Abyei*. [cit.2012-22-02]. Dostupné na internete: <<http://reliefweb.int/478614>>

s obyvateľstvom a vyslal armádu na obnovenie poriadku. Opozícia voči režimu je potlačovaná krutými represiami. Oddiely SPLA-North, bojujúce s vládnymi jednotkami sa sformovali prevažne z bojovníkov bojujúcich v druhej občianskej vojne na strane Južného Sudánu. Začiatkom roka 2011 sa dárfurské hnutia JEM a SLA dohodli s SPLA-North na spolupráci a vytvorili Sudánsky revolučný front (SRF) s cieľom zvrhnúť režim Omara Bashira.¹⁹² Chartúm obviňuje Džubu a SPLA z napojenia na rebelov, SPLA aj SPLA-North spoluprácu popierajú. Obvinenia vlád oboch štátov prerástli koncom roka 2011 v strety medzi armádami v pohraničnej oblasti pre nerešpektovanie vzájomných hraníc príslušníkmi SPAF bojujúcich s rebelmi, vážne ohrozujúce krehký mierový proces.

Podľa analýzy vypracovanej štyrmi humanitárnymi organizáciami v roku 2010 by pokračovanie vojny v Sudáne stálo vyše 100 mld. USD počas nasledujúcich desiatich rokov. 50 mld. by tvorili náklady Sudánu, 25 mil. škody spôsobené nestabilitou regiónu a 30 mld. by boli výdavky medzinárodného spoločenstva na mierovú misiu a humanitárnu pomoc. Analýza identifikuje štyri stupne potenciálneho konfliktu. Súčasnú situáciu možno prirovnať k stupňu 2. Ten má označenie „Low conflict scenario“ a je opísaný ako: „Obe strany akceptujú výsledok referenda, ale zlyhávajú v dohode o implementácii konkrétnych opatrení. Menšie násilnosti pokračujú v Dárfure a Južnom Sudáne.“ Pri tomto stupni sú odhadované náklady v priebehu desiatich rokov na 35 mld. pre domácu ekonomiku a do 22 mld. na mierové operácie a 3 mld. na humanitárnu pomoc.¹⁹³

5.3 Humanitárne kríza a vysídlené obyvateľstvo

Skutočná humanitárna pomoc tvorila v roku 2011 727 mil. USD pre Sudánsku republiku a 430 mil. USD pre Južný Sudán. Tieto náklady vysoko prevýšia údaje zo štúdie, pretože počet vysídlených obyvateľov sa pre konflikty v pohraničí od roku 2010 dramaticky zvýšil. Vnútorne vysídlené obyvateľstvo tvorí najväčší humanitárny problém v Sudáne, nakoľko títo ľudia sú závislí od zahraničnej pomoci. Nasledujúca tabuľka znázorňuje celkový počet utečencov a vysídlených ľudí vo februári 2012.

¹⁹²BBC News: *Sudan's Darfur region dabbles with peace*. [cit.2012-10-03]. Dostupné na internete: <<http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-17225356>>

¹⁹³Donovan, N.: *The cost of future conflict in Sudan*. [cit.2012-15-03]. Dostupné na internete: <http://www.logcluster.org/ops/sdn11a/abyei_agreement>

Tabuľka 1 Počet vysídlených obyvateľov a utečencov – 02/2012

Názov regiónu	Počet ľudí
Dárfur – IDP	1900000
Západná Ekvatória	700000
Utečenci v zahraničí (Chad a Etiópia)	334000
Južný Kordofán	300000
Jonglei	120000
Abyei	110000
Modrý Níl	66000
Horný Níl	54000
Unity	24000
SPOLU	3608000

Tabuľka spracovaná podľa údajov OCHA. Dostupné na internete:

<http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/SSD_Snapshot_2012_310112.pdf>,

<http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Dashboard_SDN_Jan2012_0.pdf>

V tabuľke nie je zahrnutých 700 tis. Juhosudáncov žijúcich v Chartúme. Ich status je spolu s transportom ropy a demarkáciou hraníc jednou z troch najzávažnejších nevyriešených otázok po rozdelení Sudánu. Po vzniku Južného Sudánu títo ľudia získali v Sudánskej republike štatút cudzincov, no nevlastnia žiadne juhosudánske doklady, takže sa stali de facto apolitmi. Sudánsky právny systém otázku práv apolitov neupravuje. Týchto ľudí nemožno pokladať ani za utečencov podľa Konvencie o utečencoch z roku 1951.¹⁹⁴

Od roku 2010 sa 360 000 vysídlených ľudí vrátilo zo Sudánu do Južného Sudánu. Návrat komplikuje zlá infraštruktúra a boje v pohraničí. Mnohí sa stávajú pri putovaní domov terčom útokov. Veľká časť neprejavuje vôľu vrátiť sa do nestabilných oblastí, kde neexistuje občianska vybavenosť a možnosť zamestnať sa.

¹⁹⁴Brookings-LSE Project On Internal Displacement: *Independence for South Sudan, Uncertainty for Those Displaced from the South*. [cit.2012-15-03]. Dostupné na internete : <<http://reliefweb.int/node/424838>>

Záver

Občianska vojna v Sudáne zasiahla väčšinu populácie Sudánskej republiky a Južného Sudánu. Dekády trvajúci konflikt spôsobil nevyčísliteľné škody, pripravil milióny ľudí o život či o domov a potvrdil neudržateľnosť štátneho zriadenia, v ktorom sa špecifická skupina obyvateľstva snaží vládnuť nad ostatnými bez efektívneho spoločenského dialógu.

Počiatky polarizácie spoločnosti na etnickom princípe boli v Sudáne známe už od rannej histórie. Štátne útvary vznikajúce na tomto území od 19. storočia sa nesnažili nijako zvrátiť nastúpený trend. Naopak, cielene podporovali vyostrenie situácie, ktorého vyvrcholením bol vznik nového štátu s už prebiehajúcim konfliktom. V dejinách samostatného Sudánu sa vystriedala parlamentná demokracia, autokratický režim jednotlivca i strany, režim s prvkami teokracie i vojenská diktatúra. Všetky vlády spoločne odmietali ústupky vedúce k uzatvoreniu mieru a del'be moci v krajine. Mierová zmluva z Addis Abeba prerušujúca vojnu na 11 rokov zlyhala pre neochotu Chartúmu dodržiavať svoje záväzky. Vojnu sprevádzali a sprevádzajú zločiny proti ľudskosti a terorizovanie civilného obyvateľstva. Mier medzi juhom a severom z roku 2005 vznikol len pod enormným tlakom medzinárodného spoločenstva, no nezastavil násilie v krajine trvajúce dodnes.

Občiansku vojnu v Sudáne nemožno charakterizovať ako konflikt dvoch strán. Občianska vojna v Sudáne je desaťročia trvajúci spor medzi vládou a rebelmi z rôznych skupín, medzi skupinami rebelov navzájom a medzi obyvateľmi na základe kmeňovej a etnickej príslušnosti. Jej príčiny sú taktiež rôznorodé. Ide najmä o etnickú a náboženskú neznášanlivosť, boj za ľudské, ekonomické i politické práva, boj o pôdu a dobytok, zápas o lepšie životné podmienky a zlyhanie vlády a armády.

Predkladaná práca si stanovila za cieľ identifikovať a opísať tieto príčiny a ich dôsledky. V piatich kapitolách opisuje geografické a sociálne reálie v krajine spolu s vývojom politickej a hospodárskej situácie formujúcej priebeh vojny. Zachytáva boje o nezávislosť medzi severom o juh, kmeňové strety počas i po vojne, etnické konflikty v Dárfure, naznačuje úlohy ropy vo vojne spolu s presunom konfliktu do oblastí nálezísk tejto suroviny v pohraničí. Špeciálna pozornosť sa venuje vzniku Južného Sudánu a jeho problémom ako dôsledkom vojny. Sem patrí najmä závislosť od zahraničnej pomoci, absencia dopravnej i sociálnej infraštruktúry a zlá bezpečnostná situácia. Autor práce vyjadruje presvedčenie, že cieľ, ktorý si stanovil v úvode, sa mu podarilo splniť.

Zoznam použitej literatúry

Knižné zdroje/monografie :

AKOL, Lom. 2003. *SPLM/SPLMA*. 1. vydanie. Lincoln, NE: iUniverse, 2003. 427 s. ISBN 0-595-28459-0

ANDERSON, Norman G. 1999. *Sudan in Crisis: The Failure of Democracy*. 1. vydanie. Gainesville, FL: University Press of Florida, 1999. 296 s. ISBN 0-8130-1671-1

BURLIGAME, Jeff. 2012. *The Lost Boys of Sudan*. 1. Vydanie. Marshall Cavendish, 2012. 80 s. ISBN-13: 978-1-60870-696-6

BURR, Robert, COLLINS, Robert O. 2003. *Revolutionary Sudan: Hasan al-Turabi and the Islamist state, 1989-2000*. 1. vydanie. Leiden: Koninklijke Brill, 2003. 300 s. ISBN 90-04-13196-5

COLLINS, Robert O. 1975. *The Southern Sudan in Historical Perspective*. 3. vydanie. New Brunswick, NJ: Transaction Publishers, 2006. 101 s. ISBN: 978-1-4128-0585-8

COLLINS, Robert O. 2008. *A history of modern Sudan*. 3. vydanie. New York : Cambridge University Press, 2010. 331 s. ISBN 978-0-521-67495-9

ELNUR, Ibrahim. 2009. *Contested Sudan: the political economy of war and reconstruction*. 1. vydanie. New York, NY: Routledge, 2009. 248 s. ISBN 13: 978-0-203-88798-1

FLINT, Julie. 2009. *Beyond 'Janjaweed': Understanding the Militias of Darfur*. 1. vydanie. Ženeva: Small Arms Survey, 2009. 67 s. ISBN 978-2-940415-06-9

HOLIE, David. 2002. *The Search for Peace in the Sudan: A Chronology of the Sudanese Peace Process 1989-2001*. 1. vydanie. Londýn: The European-Sudanese Public Affairs Council, 2002. 393 s. ISBN 1-903545-36-6

JOHNSON, Douglas H. 2003. *African Issues: The root causes of Sudan's civil wars*. 1. vydanie. Bloomington IN: Indiana University Press, 2003. 234 s. ISBN 0-253-21584-6

LESCH, Ann M. 1998. *The Sudan: Contested National Identities*. 1. vydanie. Bloomington, IN: Indiana University Press, 1998. 303 s. ISBN 0-253-33432-2

MEDANI, Mohamed A. 2008. *External Debts, Growth and Peace in the Sudan. Some Serious Challenges Facing the Country in the Post-Conflict Era*. Chr. Michelsen Institute, 2008. 76 s. ISBN 978-82-8062-245-7

NATSIOS, Anfrew S. 2012. *Sudan, South Sudan, & Darfur : What Everyone Need to Know* 1. vydanie. New York, NY: Oxford University Press, 2012. 280 s. ISBN 978-0-19-976419-8

NIBLOCK, Tim. 1987. *Class and Power in Sudan*. 1. vydanie. Albany, NY: State University of New York Press, 1987. 370 s. ISBN: 0-88706-480-9

NOHLEN, Dieter – KRENNERICH, Michael – THIBAUT, Michael. 1999. *Elections in Africa: A Data Handbook*. 1. vydanie. NEW YORK, NY: Oxford University Press, 1999. 1000 s. ISBN: 0-19-829645-2

OPPONG, Joseph R. 2010. *Sudan: Modern world nations*. 1. Vydanie. Brainerd MN: Bang printing, 2010, 132 s. ISBN 978-1-4381-3307-2

ROBINSON, Francis. 2010. *The New Cambridge History of Islam: The Islamic World in the Age of Western Dominance*. 1. vydanie. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. 832 s. ISBN 978-0-521-83826-9

ROLANDSEN, Øystein, H. 2005. *Guerilla Government: Political Changes in the Southern Sudan during the 1990s*. 1. vydanie. Almqvist & Wiksell Tryckery, 2005. 200 s. ISBN 91-7106-537-7

SARKEES, Meredith R., WAYMAN, Frank W. 2010. *Resort to war: A data guide to inter-state, extra-state, intra-state, and non-state wars, 1816-2007*. 1. vydanie. Washington DC: CQ Press, 2010. 691 s. ISBN 978-0-87289-434-1

SIDAHMED, Abdel S. 1996. *Politics and Islam in Contemporary Sudan*. 1. vydanie. New York, NY: St. Martin's Press, 1996. 253 s. ISBN 0-312-16144-1

TEKLU, Tesfaye – BRAUN, Joachym – ZAKI, Elsayed. 1991. *Drought and Famine Relationships in Sudan: Policy Implications*. 1.vydanie. Washington D.C.: International Food Policy Research Institute, 1991. 137 s. ISBN 0-89629-091-3

WARBURG, Gabriel. 2003. *Islam, Sectarism and Politics in Sudan since the Mahdiyya*. 1. vydanie. Londýn: C.Hurst & Co, 2003. 272 s. ISBN 1-85065-590-1

Odborné články a štúdie z časopisov :

CLARKE, John H. 1961. Mohammed Ahmed, (The Mahdi) Messiah of the Sudan. In: *Journal of Negro Education*. 1961, 30. ročník, č. 2, s. 156-162

NEW SCIENTIST. 1978. Jonglei canal costs soar. In: *New Scientist*. ISSN 0028-6664, 1961, 22. Ročník, č. 35, s. 92

LEITENBERG, Milton. 2006. Deaths in Wars and Conflicts in the 20th Century. In: *Cornell University Peace Studies Program Occasional Paper*. ISSN 1075-4857, 2006, č. 29

Internetové zdroje:

AFRICAN ECONOMIC OUTLOOK: Sudan. In: *African Economic Outlook*. [online]. 2011 [cit. 2012-10-03]. Dostupné na internete: <http://www.africaneconomicoutlook.org/fileadmin/uploads/aeo/Country_Notes/2011/Full/Sudan.pdf>

Agreement Between The Government of the Republic of Sudan and The Sudan People's Liberation Movement On Temporary Arrangements for the Administration and Security of the Abyei Area. [online]. [cit. 2012-10-03]. Dostupné na internete: <<http://unmis.unmissions.org/Portals/UNMIS/Documents/General/cpa-en.pdf>>

AL-AHRAM WEEKLY: Hassan Al-Turabi: Remaking history. In: *Al-ahram Weekly*. [online]. Máj 2006 [cit. 2012-10-03]. Dostupné na internete: <<http://weekly.ahram.org.eg/2006/794/profile.htm>>

AL-AHRAM WEEKLY: *The forgotten president*. In: *Al-Ahram Weekly*. [online]. Júl 2002 [cit. 26.02.2012]. Dostupné na internete: <<http://weekly.ahram.org.eg/2002/595/sc6.htm>>

AWEIL MADING: The Addis Ababa Agreement. In: *madingaweil.com*. [online]. [cit.2012-28-02]. Dostupné na internete: <http://madingaweil.com/Addis_Ababa_peace_agreement.htm>

AWEIL MADING: Garang Interview with Heritage 1987. In: *madingaweil.com*. [online]. [cit. 2012-28-02]. Dostupné na internete: <<http://madingaweil.com/interview.htm>>

BBC NEWS: Rebel LRA attacks in south Sudan 'on the increase'. In: *BBC News Africa*. [online]. 23.08.2010 [cit. 2012-28-02]. Dostupné na internete: <<http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-11058671>>

BBC NEWS: South Sudan slashes spending after halting oil output. In: *BBC News Africa*. [online]. 20.02.2012 [cit. 2012-28-02]. Dostupné na internete: <<http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-17098350>>

BBC NEWS: Sudan's Darfur region dabbles with peace. In: *BBC News Africa*. [online]. 02.03.2012 [cit. 2012-10-03]. Dostupné na internete : <<http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-17225356>>

BBC NEWS: Sudan's hidden conflict: Rebels, raids and refugees. In: *BBC News Africa*. [online]. 09.03.2012 [cit. 2012-10-03]. Dostupné na internete: <<http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-17276865>>

BBC NEWS: ICC issues Sudan defence minister warrant over Darfur. In: *BBC News Africa*. [online]. 01.03.2012 [cit. 2012-10-03]. Dostupné na internete: <<http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-17098350>>

BERRY L. 1983. Eastern African Country Profiles: Sudan. [online]. 1983 [cit. 2012-10-03]. Dostupné na internete: <http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PNABU067.pdf>

BRITISH PETROLEUM: BP Statistical Review of World Energy June 2008. [online]. Jún 2008 [cit. 2012-05-03]. Dostupné na internete: <http://www.investmentguide.ge/files/160_158_115293_BPStatisticalReviewofWorldEnergy-ChristofRuehl-Speech.pdf>

BROOKINGS-LSE PROJECT ON INTERNAL DISPLACEMENT: Independence for South Sudan, Uncertainty for Those Displaced from the South. In: *Reliefweb*. [online]. 09.07.2011 [cit. 2012-15-03]. Dostupné na internete : <<http://reliefweb.int/node/424838>>

CIA WORLD FACTBOOK: Sudan. In: *CIA World Factbook*. [online]. [cit. 2012-15-03]. Dostupné na internete: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/su.html>>

CIA WORLD FACTBOOK: South Sudan. In: *CIA World Factbook*. [online]. [cit. 2012-15-03]. Dostupné na internete: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/od.html>>

CNPC: CNPC in Sudan. In: *CNPC*. [online]. [cit. 2012-15-03]. Dostupné na internete: <<http://www.cnpc.com.cn/en/cnpcworldwide/sudan/>>

CONTROL RISKS: South Sudan: The fog of war. In: *Control Risks*. [online]. 09.01.2012 [cit. 2012-12-03]. Dostupné na internete: <<http://www.chinca.org/upload/fckeditor/South%20Sudan.pdf>>

COPNALL, James. 2011. Blue Nile: Sudan's new war zone. In: *BBC News Africa*. [online]. 06.09.2012 [cit. 2012-15-03]. Dostupné na internete : <<http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-14805247>>

DANIELEWITZ, Thomas. 2011. South Sudan launches its first GDP estimate. In: *blogs.worldbank.org*. [online]. 23.08.2011 [cit. 2012-15-03]. Dostupné na internete: <<http://blogs.worldbank.org/african/south-sudan-launches-its-first-gdp-estimate>>

DARA: Humanitarian Response Index 2011: Focus on Sudan. [online]. 2011 [cit. 2012-15-03]. Dostupné na internete: <http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/HRI_2011_Focus_on_sudan.pdf>

DELORENZO, Dan. 2012. South Sudan Consolidated Appeal. In: *UNOCHA*. [online]. 2012 [cit. 2012-15-03]. Dostupné na internete: <docs.unocha.org/sites/dms/CAP/CAP_2012_South_Sudan.pdf>

DOHA DOKUMENT FOR PEACE IN DARFUR. [online]. 2011 [cit. 2012-18-02]. Dostupné na internete: <<http://unamid.unmissions.org/Portals/UNAMID/DDPD%20English.pdf>>

DONOVAN, Nick. 2010. The cost of future conflict in Sudan. [online]. 2010 [cit. 2012-15-03]. Dostupné na internete: <http://www.aegistrust.org/images/reports_briefings_2010/The_cost_of_future_conflict_in_Sudan.pdf>

ENCYCLOPEDIA OF WORLD BIOGRAPHY: El Ferik Ibrahim Abboud. In: *encyclopedia.com*. [online]. 2004 [cit. 2012-10-02]. Dostupné na internete: <<http://www.encyclopedia.com/doc/1G2-3404700015.html>>

GETTLEMAN, Jeffrey. 2007. Chaos in Darfur Rises as Arabs Fight With Arabs. In: *The New York Times*. [online]. 03.09.2007 [cit. 2012-15-03]. Dostupné na internete: <<http://www.nytimes.com/2007/09/03/world/africa/03darfur.html?pagewanted=all>>

GLOBAL SECURITY: Beja Congress. In: *GlobalSecurity.org*. [online]. [cit. 2012-20-02]. Dostupné na internete: <http://www.globalsecurity.org/military/world/para/beja.htm>

GOLDENBERG, Daniele B. 2012. Measuring the Cost of War in Darfur. In: *Africa.com Blog*. [online]. 25.01.2012 [cit. 2012-02-03]. Dostupné na internete: http://www.africa.com/blog/blog,measuring_the_cost_of_war_in_darfur,522.html

GURTONG: Sudanese Political Leader Clement Mboro Dies. In: *gurtong.net*. [online]. 05.02.2007 [cit. 2012-17-01]. Dostupné na internete: <http://www.gurtong.net/ECM/Editorial/tabid/124/ctl/ArticleView/mid/519/articleId/1245/Sudanese-Political-LeaderClement-Mboro-Dies.aspx>

IGAD: Machakos Protocol. [online]. 2002 [cit. 26.02.2012]. Dostupné na internete: <http://www.smallarmssurveysudan.org/pdfs/HSBA-Docs-CPA-2.pdf>

IMF: World Economic Outlook Database. In: *IMF.org*. [online]. September 2011 [2012-11-02]. Dostupné na internete: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2011/02/weodata/weoselgr.aspx> >

INTERNATIONAL DISPLACEMENT MONITORING CENTRE: Sudan. [online]. December 2010 [cit. 2012-14-03]. Dostupné na internete: <http://www.internal-displacement.org/publications/global-overview-2010-africa-sudan.pdf>

IZADY, Mehrdad. 2011. South Sudan: Religious Composition. In: *Southsudaninfo.net* [online]. [cit. 2011-28-11]. Dostupné na internete: http://southsudaninfo.net/wp-content/uploads/reference_library/maps/s_sudan_religion.jpg

LEWIS, Paul M. 2009. Languages of Sudan. In: *Ethnologue*. [online]. 2009 [cit. 2011-10-11]. Dostupné na internete: http://www.ethnologue.com/show_country.asp?name=SD

LITTLETON MARINE CORPS UNIVERSITY COMMAND AND STAFF COLLEGE:
Is Sudan Terrorism's New Mecca? In: *GlobalSecurity.org*. [online]. 1997 [cit. 12-02-2012]. Dostupné na internete: <www.globalsecurity.org/military/library/report/1997/Littleton.htm>

METZ, Helen C. 1991. Sudan: A country study - Ethnicity. In: *Country Studies – Library of Congress*. [online]. [cit. 2012-25-03]. Dostupné na internete: <<http://countrystudies.us/sudan/35.html>>

METZ, Helen C. 1991. Sudan: A country study – Reconquest of Sudan. In: *Country Studies – Library of Congress*. [online]. [cit. 2012-25-03]. Dostupné na internete: <<http://countrystudies.us/sudan/14.html>>

METZ, Helen C. 1991. Sudan: A country study – Britain's Southern Policy. In: *Country Studies – Library of Congress*. [online]. [cit. 2012-25-03]. Dostupné na internete: <<http://countrystudies.us/sudan/16.html>>

METZ, Helen C. 1991. Sudan: A country study – The South and the Unity of Sudan. In: *Country Studies – Library of Congress*. [online]. [cit. 2012-25-03]. Dostupné na internete: <<http://countrystudies.us/sudan/19.html>>

METZ, Helen C. 1991. Sudan: A country study – Economic Development. In: *Country Studies – Library of Congress*. [online]. [cit. 2012-25-03]. Dostupné na internete: <<http://countrystudies.us/sudan/54.html>>

METZ, Helen C. 1991. Sudan: A country study – The Abbud Military Government, 1958-64. In: *Country Studies – Library of Congress*. [online]. [cit. 2012-25-03]. Dostupné na internete: <<http://countrystudies.us/sudan/21.html>>

METZ, Helen C. 1991. Sudan: A country study – The Nimeiri Era, 1969-85. In: *Country Studies – Library of Congress*. [online]. [cit. 2012-25-03]. Dostupné na internete: <<http://countrystudies.us/sudan/23.html>>

METZ, Helen C. 1991. Sudan: A country study – The Southern Problem. In: *Country Studies – Library of Congress*. [online]. [cit. 2012-25-03]. Dostupné na internete: <<http://countrystudies.us/sudan/24.html>>

METZ, Helen C. 1991. Sudan: A country study – Religion. In: *Country Studies – Library of Congress*. [online]. [cit. 2012-25-03]. Dostupné na internete: <<http://countrystudies.us/sudan/47.html>>

MONGABAY: Sudan-Balance of Payments. In: *Mongabay.com*. [online]. 1991 [2012-23-02]. Dostupné na internete: <http://www.mongabay.com/history/sudan/sudan-balance_of_payments.html>

NYUOT YOH, John G. 2005. Notes on foreign policy trends of southern political and military organizations and parties (1940s-1972). [online]. 2005 [2012-23-02]. Dostupné na internete: <<http://johnyoh.com/pdf/Foreign%20policy%20trends%20in%20Southern%20Sudan.pdf?PHPSESSID=r1femrjaitc5ennhn2jls9o4q4>>

OCHA: Sudan: Humanitarian Dashboard. [online]. Január 2012 [cit. 2012-14-03]. Dostupné na internete: <http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Dashboard_SDN_Jan2012_0.pdf>

OCHA: South Sudan: Humanitarian Snapshot. [online]. 27.01.2012. [cit. 2012-14-03]. Dostupné na internete: <http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/SSD_Snapshot_2012_310112.pdf>

PRENDERGAST, John, SULLIVAN, David. 2008. IRRESOLUTION: The U.N. Security Council on Darfur. In: *EnoughProject.org*. [online]. 24.07.2008 [cit. 24-02-2012]. Dostupné na internete: <<http://www.enoughproject.org/publications/irresolution-un-security-council-darfur>>

RADIO DABANGA: JEM Darfur's southern tribes sign honor agreement in presence of governor. In: *Radio Dabanga*. [online]. 26. 06.2011 [cit. 2012-15-03]. Dostupné na internete: <<http://www.radiodabanga.org/node/15571>>

RADIO DABANGA: JEM Splinter Group Want to Sign Doha Peace Agreement. In: *allAfrica*. [online]. 13.01.2012 [cit. 2012-15-03]. Dostupné na internete: <<http://allafrica.com/stories/201201131519.html>>

RADIO DABANGA: South Darfur signs agreement with United Sudanese Movements. In: *Radio Dabanga*. [online]. 10.08.2011 [cit. 2012-15-03]. Dostupné na internete: <<http://www.radiodabanga.org/node/17282>>

REEVES, Erik. 2001. Khartoum's central role in the assassination attempt on Egyptian President Hosni Mubarak. In: *Sudanreeves.org*. [online]. 03.10.2001 [cit. 26.02.2012]. Dostupné na internete: <<http://www.sudanreeves.org/2004/12/20/khartoums-central-role-in-the-assassination-attempt-on-egyptian-president-hosni-mubarak-october-3-2001/>>

RICE, Xan. 2011. Nearly all southern Sudanese voted for secession. In: *The Guardian*. [online]. 30.01.2011 [cit. 2012-10-03]. Dostupné na internete: <<http://www.guardian.co.uk/world/2011/jan/30/sudan-results-preliminary-support>>

SEEKERS OF TRUTH AND JUSTICE. 2000. *The Black Book: Imbalance of Power and Wealth in Sudan*. In: *SUDANJEM.com* [online]. 2000 [cit. 2012-05-03]. Dostupné na internete: <http://www.sudanjem.com/sudan-alt/english/books/blackbook_part1/book_part1.asp.htm>

SMALL ARMS SURVEY: The Crisis in Abyei. In: *Reliefweb*. [online]. 22.02.2012 [cit. 2012-15-03]. Dostupné na internete : <<http://reliefweb.int/node/478614>>

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF THE SUDAN: Agriculture. In: *Embassy Of The Republic Of The Sudan* [cit. 2011-26-11]. Dostupné na internete: <<http://www.sudanembassy-kl.org.my/v/index.php?id=531>>

SUDAN HUMAN SECURITY BASELINE ASSESSMENT: Liberation and Justice Movement (LJM). In: *Small Arms Survey.com* [online]. 01.03.2012 [cit. 2012-05-03]. Dostupné na internete: <<http://www.smallarmssurveysudan.org/pdfs/facts-figures/armed-groups/darfur/HSBA-Armed-Groups-LJM.pdf>>

SUDAN HUMAN SECURITY BASELINE ASSESSMENT: The Crisis in Abyei. In: *Small Arms Survey*. [online]. 02.10.2011 [cit. 2012-15-03]. Dostupné na internete: <<http://www.smallarmssurveysudan.org/pdfs/facts-figures/abyei/HSBA-Abyei.pdf>>

SUDAN TRIBUNE: SPLA to demobilize all child soldiers by end of the year. In: *Sudan Tribune*. [online]. 30.08.2012 [cit. 2012-10-02]. Dostupné na internete: <<http://www.sudantribune.com/SPLA-to-demobilize-all-child,36125>>

SUDAN TRIBUNE: North Sudan offers to bear the country's external debt in return of joining relief initiative. In: *Sudan Tribune*. [online]. 17.08.2011 [cit. 2012-05-03]. Dostupné na internete: <<http://www.sudantribune.com/North-Sudan-offers-to-bear-the,38610>>

SUDAN TRIBUNE: Sudan urges total removal of US economic sanctions. In: *Sudan Tribune*. [online]. 30.04.2011 [cit. 26.02.2012]. Dostupné na internete: <<http://www.sudantribune.com/Sudan-urges-total-removal-of-US,38749>>

SUDAN TRIBUNE: The Seen and the Unseen in Darfur: Recent Reporting on violence, insecurity, and resettlement. In: *Sudan Tribune*. [online]. 29.02.2012 [cit. 26.02.2012]. Dostupné na internete: <<http://www.sudantribune.com/The-Seen-and-the-Unseen-in-Darfur,41772>>

SUDAN TRIBUNE: Sudan and LJM rebel sign a Darfur peace agreement in Doha. In: *Sudantribune.com*. [online]. 14.07.2011 [cit. 2012-13-03]. Dostupné na internete: <http://www.sudantribune.com/Sudan-and-LJM-rebels-sign-a-Darfur,39539>

SUDAN TRIBUNE: Bashir establishes two states in Darfur, reshuffles governors. In: *Sudantribune.com*. [online]. 10.01.2012 [cit. 2012-05-03]. Dostupné na internete: <<http://www.sudantribune.com/Bashir-establishes-two-states-in,41256>>

SUDAN UPDATE: Arakis and the NIF. In: *Sudanupdate.com*. [online]. [cit. 2012-01-03]. Dostupné na internete: <<http://www.sudanupdate.org/REPORTS/Oil/10anif.html>>

SUDAN UPDATE: Ecology and human Rights. In: *Sudanupdate.com*. [online]. [cit. 2012-01-03]. Dostupné na internete: <<http://www.sudanupdate.org/REPORTS/Oil/11echr.html>>

SUDAN UPDATE: Chevron an Nimeiri. In: *Sudanupdate.com*. [online]. [cit. 2012-01-03]. Dostupné na internete: <<http://www.sudanupdate.org/REPORTS/Oil/08cn.html>>

THE NEW YORK TIMES: Gaafar al-Nimeiry, a Sudan Leader With Shifting Politics, Dies at 79. In: *The New York Times*. [online]. 11.06.2009 [cit. 2012-25-02]. Dostupné na internete: <<http://www.nytimes.com/2009/06/12/world/africa/12nimeiry.html>>

THE SUDAN'S KHARTOUM PEACE AGREEMENT OF APRIL 21/1997. [online]. [2012-25-02]. Dostupné na internete: <http://www.goss-online.org/magnoliaPublic/en/about/politicalsituation/mainColumnParagraphs/00/content_files/file2/Khartoum%20Agreement%201997.pdf>

THE TELEGRAPH: Gaafar al-Nimeiry. In: *The Telegraph*. [online]. 02.06.2009 [cit. 26.02.2012]. Dostupné na internete: <<http://www.telegraph.co.uk/news/obituaries/politics-obituaries/5431188/Gaafar-al-Nimeiry.html>>

THE WORLD BANK: Sudan. In: *World dataBank*. [online]. [cit. 2012-07-03]. Dostupné na internete:< <http://data.worldbank.org/country/sudan>>

TIMBERLAKE, IAN. 2012. Sudan gov't aims for economic recover after losing oil revenue. In: *The China Post*. [online]. 27.02.2012 [cit. 2012-15-03]. Dostupné na internete: <<http://www.chinapost.com.tw/business/africa/2012/02/27/332850/p2/Sudan-gov't.htm>>

UNAMID: South Darfur tribes sign peace deal. In: *UNAMID*. [online]. 11.10.2012 [cit. 2012-05-03]. Dostupné na internete: <<http://unamid.unmissions.org/Default.aspx?tabid=900&ctl=Details&mid=1073&ItemID=10672>>

UNITED NATIONS SECURITY COUNCIL: Resolution 1044 (1996). [online]. 31.01.1996 [cit. 2012-16-03]. Dostupné na internete <<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N96/021/72/PDF/N9602172.pdf?OpenElement>>

UNITED NATIONS SECURITY COUNCIL: Resolution 1054 (1996). [online]. 26.04.1996 [cit. 2012-16-03]. Dostupné na internete: <<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N96/107/86/PDF/N9610786.pdf?OpenElement>>

UNITED NATIONS SECURITY COUNCIL: Resolution 1990 (2011). [online]. 27.06.2011 [cit. 2012-16-03]. Dostupné na internete: <[http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1990\(2011\)](http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1990(2011))>

UNITED NATIONS SECURITY COUNCIL: Resolution 1996 (2011). [online]. 08.07.2011 [cit. 2012-16-03]. Dostupné na internete: <<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N11/405/83/PDF/N1140583.pdf?OpenElement>>

UNIVERSITY OF BERGEN: Management of the Crisis in the Sudan : The Koka Dam deklaration. In: *Universitetsbiblioteket i Bergen*. [online]. 23.02.1989 [cit. 2012-20-02]. Dostupné na internete: <<http://www.fou.uib.no/fd/1996/f/712001/annex1.htm>>

UNMIS: UNMIS Background. In: *UNMIS*. [online]. [cit. 2012-28-02]. Dostupné na internete: <<http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/unmis/background.shtml>>

US INSTITUTE FOR PEACE: The Politics of Oil and a Proposed Pipeline for South Sudan. In: *Reliefweb*. [online]. 30.01.2012 [cit. 2012-15-03]. Dostupné na internete: <<http://reliefweb.int/node/473501>>

WAR RESISTERS' INTERNATIONAL: Country report and updates: Sudan. In: *Wri-irg.org*. [online]. 15.09.1998 [cit. 2012-20-02]. Dostupné na internete: <http://www.wri-irg.org/programmes/world_survey/country_report/en/Sudan>

WARBURG, Gabriel R. 2006. The Muslim Brotherhood in Sudan: From Reforms to Radocalism. In: *e-prism.org*. [online]. 2006 [cit. 2012-20-02]. Dostupné na internete: <http://www.e-prism.org/images/Muslim_BROTHERS.PRISM.pdf>

WARS OF WORLD: Anglo-Egyptian Treaty Protests 1936. In: *OnWar.com*. [online]. 16.12.2000 [cit. 2012-10-02]. Dostupné na internete: <<http://www.onwar.com/aced/nation/eat/egypt/fegypt1936.htm>>

WHEELER, Andrew C. 1991. Christianity in Sudan. In: *Dictionary of African Christian Biography* [online]. 1991 [cit.2011-30-11]. Dostupné na internete: <<http://www.dacb.org/history/christianity%20in%20sudan.html>>

WINTER, ROGER P. 1998. Both Sides Use Food As A Weapon In Sudan. In: *Philly.com*. [online]. 03.12.1988 [cit. 2012-20-02]. Dostupné na internete: <http://articles.philly.com/1988-12-03/news/26228438_1_spla-islamic-law-nimeiri/2>

WORLD COUNCIL OF CHURCHES: South Sudan. In: *World council of churches*. [online]. Júl 2011 [cit. 2011-23-11]. Dostupné na internete: <http://www.oikoumene.org/gr/member-churches/regions/africa/south-sudan.html>

WORLD SAVVY MONITOR: The Situation in Sudan and the Conflict in Darfur: Janjaweed Militias In: *World Savvy Monitor*. [online]. 01.05.2008 [cit. 2012-28-02]. Dostupné na internete: <http://worldsavvy.org/monitor/index.php?option=com_content&view=article&id=72&Itemid=90>

WORLD SAVVY MONITOR: The Situation in Sudan and the Conflict in Darfur: Darfur Tribes. In: *World Savvy Monitor*. [online]. 01.05.2008 [cit. 2012-28-02]. Dostupné na internete: <http://worldsavvy.org/monitor/index.php?option=com_content&view=article&id=70&Itemid=88>

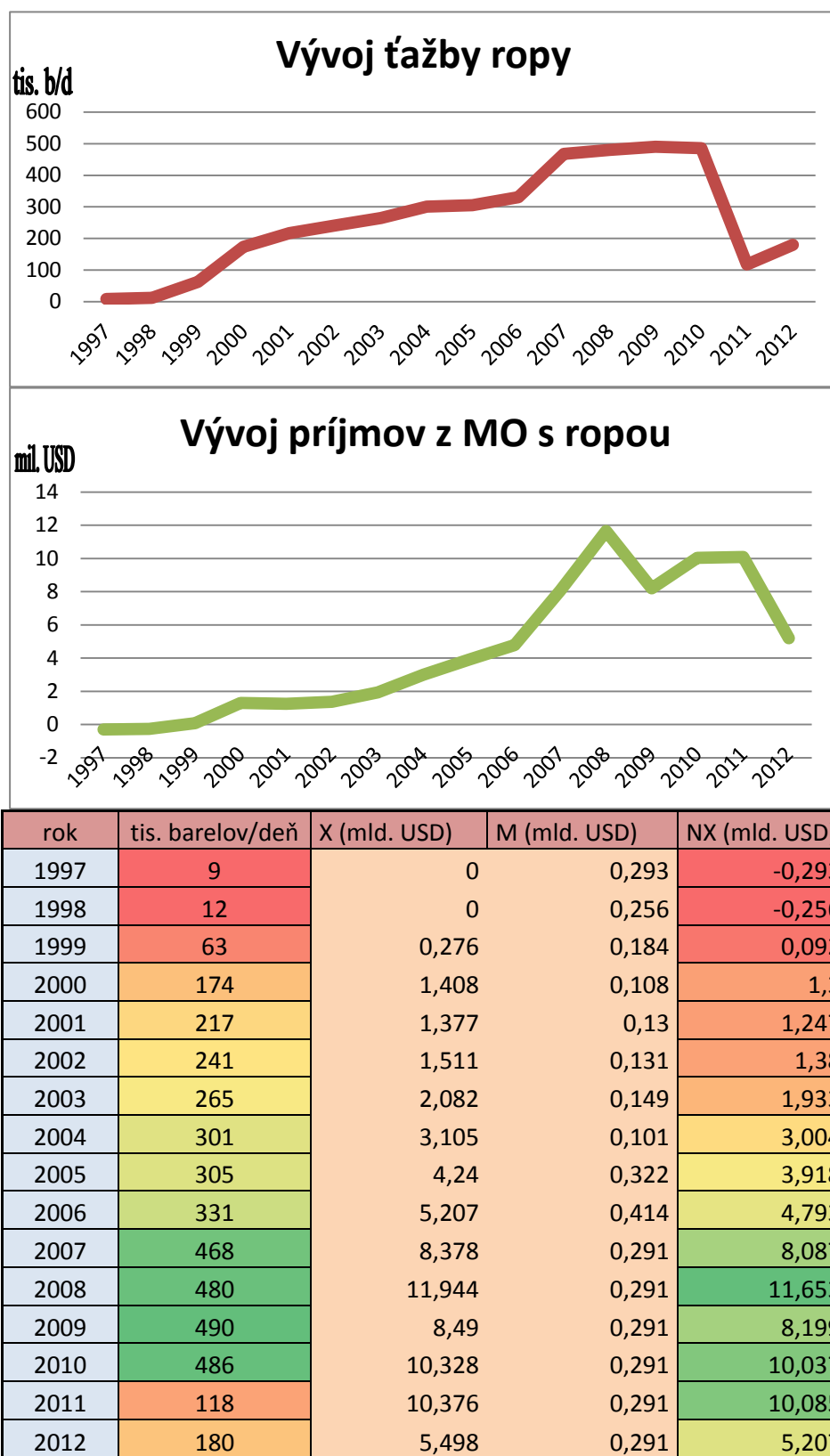
YONGO-BURE, Benaiah. 1989. *Economic Development of the Southern Sudan: An Overview and A strategy*. [online]. September 1989 [cit. 2012-15-02]. Dostupné na internete: <<http://www.iwim.uni-bremen.de/publikationen/pdf/sudan16.pdf>>

ZUCCHINO, DAVID. 1986. For Rebels' Campaign In Sudan, Starvation Fits Into War Strategy. In: *Philly.com*. [online]. 18.10.1986 [cit. 2012-20-02]. Dostupné na internete: <http://articles.philly.com/1986-10-18/news/26061998_1_spla-sudan-people-s-liberation-army-rebel-movement>

Zoznam príloh

Príloha č. 1 <i>Vplyv ťažby ropy na ekonomiku Sudánu</i>	I
Príloha č. 2 <i>Tematické mapy Sudánu a južného Sudánu</i>	II
Príloha č. 3 <i>Najvýznamnejšie osobnosti sudánskych dejín</i>	IV

Príloha č. 1 *Vplyv ťažby ropy na ekonomiku Sudánu*

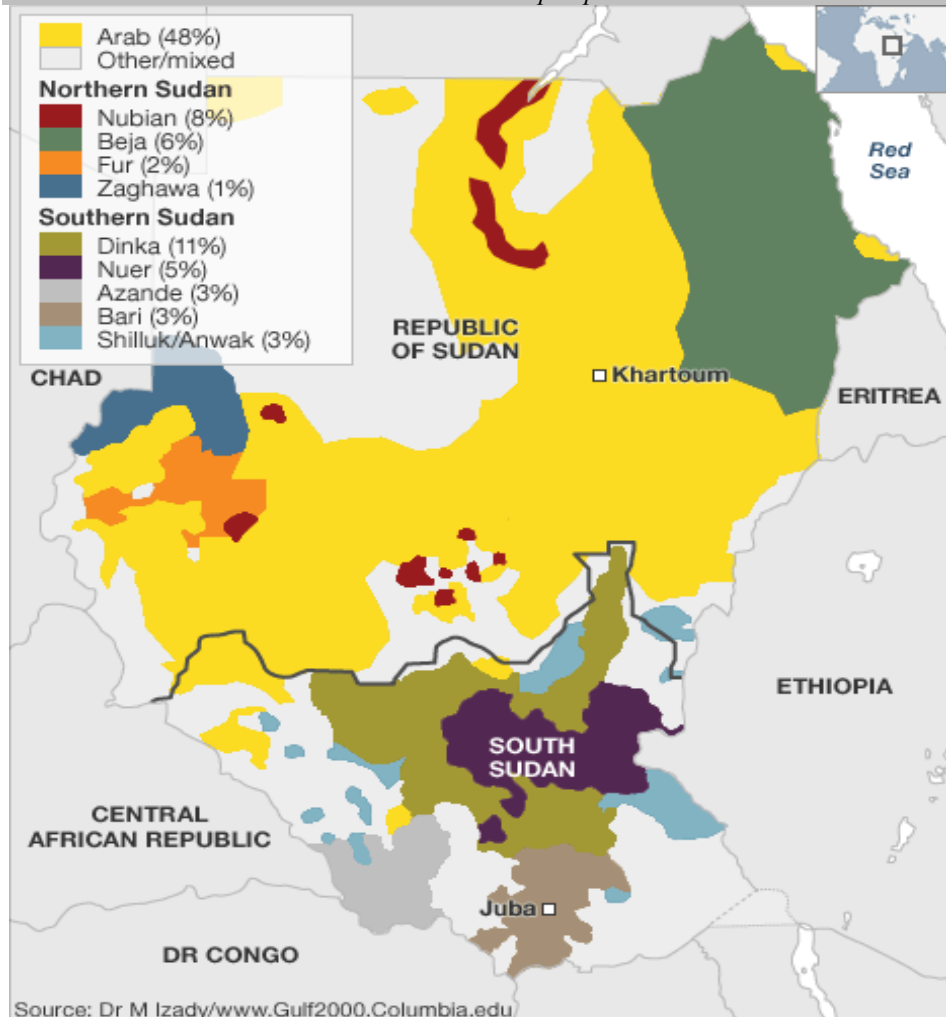
Vlastné spracovanie. Pramene: BP STATISTICAL REVIEW 2010, Štatistika MMF, African Spotlight: Sudan Seeks African Spotlight: Sudan Seeks To Boost Oil Production By 50% in 201. Dostupné na internete: <<http://africanspotlight.com/2011/11/sudan-seeks-to-boost-oil-production-by-50-in-2012/>>

Príloha č. 2 Tematické mapy Sudánu a Južného Sudánu

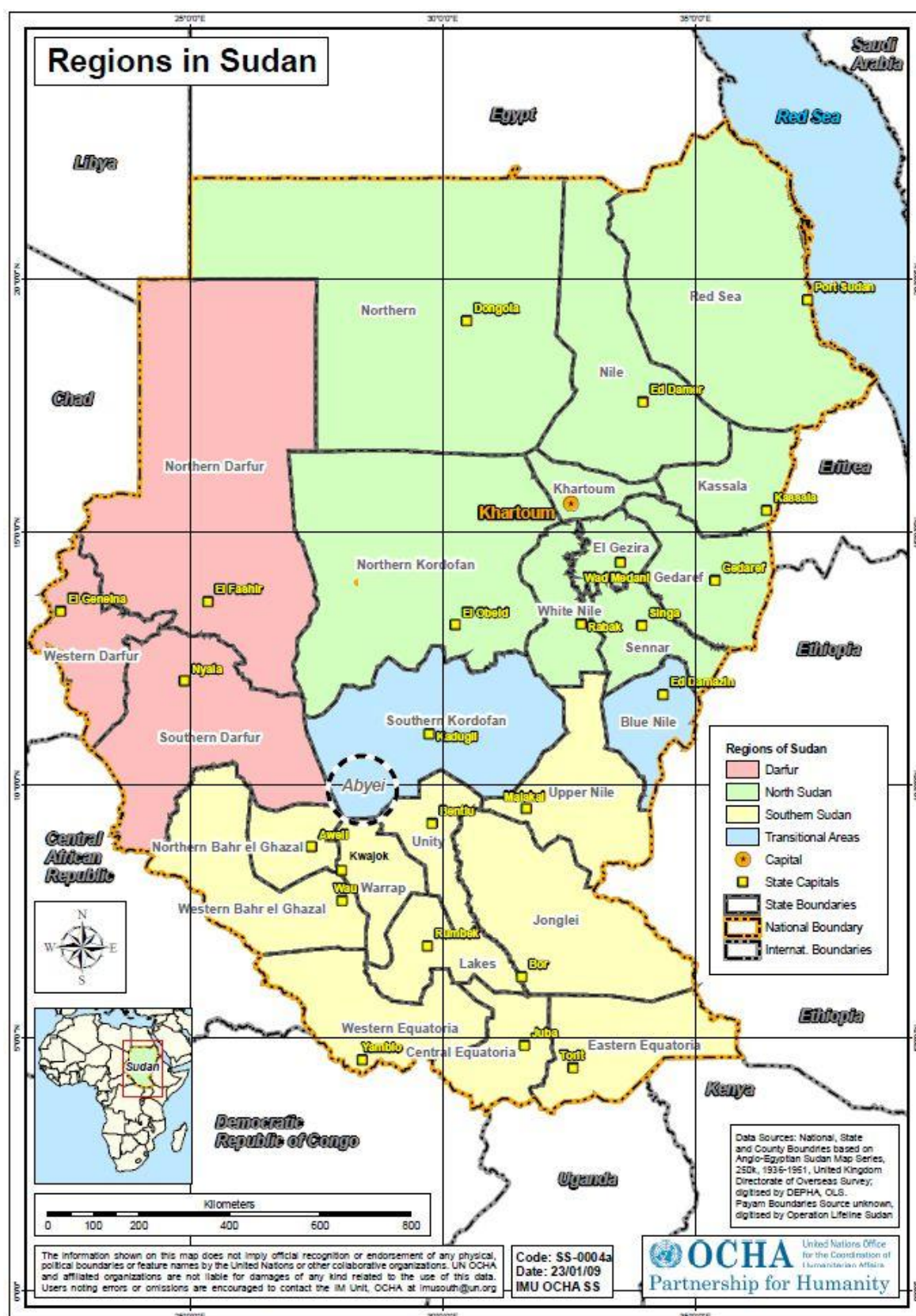
Povrch Sudánu a Južného Sudánu

Ropné polia v Sudáne a Južnom Sudáne

Etnické zloženie Sudánu a Južného Sudánu

Prameň: BBC Africa: *Sudan: One Country or two?* Dostupné na internete: <<http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-12115013>>

Regióny Sudánu a Južného Sudánu

Prameň: OCHA: Map of Regions in Sudan. Dostupné internete : <<http://www.unhcr.org/refworld/docid/49a65b160.html>>

Príloha č. 3 Najvýznamnejšie osobnosti sudánskych dejín

Muhammad Ahmad ibn
Abdallah al-Mahdi

35 Sayyid 'Abd al-Rahman al-Mahdi meeting Prime Minister Churchill at Downing Street, October 1952. Churchill had been present at the battle of Fashadan in 1898

Sayyid 'Abd al-Rahman na stretnutí
s Winstonom Churchillom v Londýne

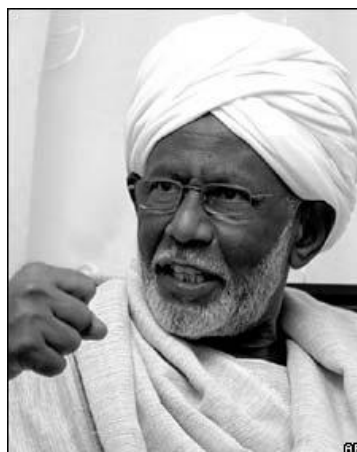
Isma'il al-Azhari

Sayyid 'Ali al Mirghani

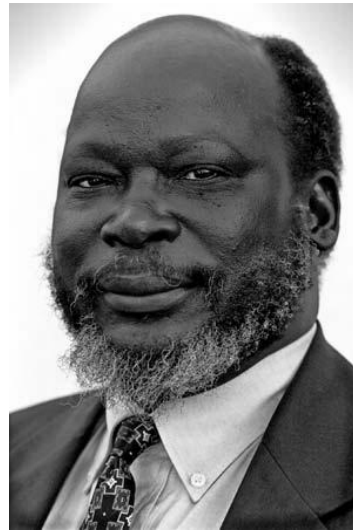
Sadiq al-Mahdi

Hasan al-Turabi

Joseph Lagu

John Garang de Mabior

Salva Kiir Mayardit

Umar Hasan Ahmad al-Bashir